

๐
895-9110712
ค 582 ก

การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม
อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

12 พ.ค. 2553

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

มีนาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

S 368043

การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม
อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
มีนาคม 2553

พระสันติ ยืนยาว. (2553). การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขจรศรี ชาติกานนท์.

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 22 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้อง

แบบการวิจัยที่ใช้คือ การวิจัยเชิงทดลอง แบบ Randomized One Group Pretest – Posttest Design ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 18 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง มีประสิทธิภาพ 85.00/80.18

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE DEVELOPMENT OF THAI SUPPLEMENTARY READING BOOKS ON THE
TRACES OF NIRAT PHUKHAO THONG FOR MATHAYOMSUKSA I STUDENTS,
WAT SUNTHONPICHITARAM SCHOOL, ONGKARAK DISTRICT,
NAKHONNAYOK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

March 2010

Santi Yuenyaow. (2010). *The Development of Thai Supplementary Reading Books on the Trace of Nirat Phukhao Thong for Mathayomsuksa I Students, Wat Sunthonpichitaram School, Ongkarak, Nakonnayok*. Master's Project, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist Prof. Kachornsri Jatikananda

The purpose of this research was to develop Thai Supplementary Reading Books on the Trace of Nirat Phukhao Thong for Mathayomsuksa I Students of Wat Sunthonpichitaram School, Ongkarak, Nakonnayok.

The Samples consisted of 22 Mathayomsuksa I students in the second semester of the 2009 academic year, Wat Sunthonpichitaram School, Ongkarak, Nakonnayok. 1 classroom. They were randomly selected by Cluster Random Sampling Technique and were taught through the Thai Supplementary Reading Books on the Trace of Nirat Phukhao Thong for 18 periods. The Randomized One Group Pre-test and Post-test Design was used in the study.

The Instruments used in this study included the Thai Supplementary Reading Books on the Trace of Nirat Phukhao Thong and learning achievement tests. The data were statistically analyzed by t-test Dependent Sample.

The results of this research were :

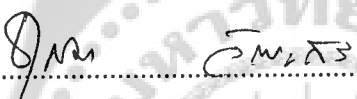
1. The efficiency of the Thai Supplementary Reading Books on the Trace of Nirat Phukhao Thong was 85.00/80.18
2. The Mathayomsuksa I student's learning achievement on the Trace of Nirat Phukhao Thong was significantly higher than before the experiment at .05 level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
ของ สันติ ยืนยาว ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

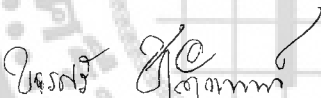
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

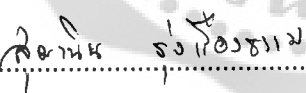

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขจรศรี ชาติกานนท์)

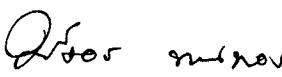
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุตินา วัฒนาศิริ)

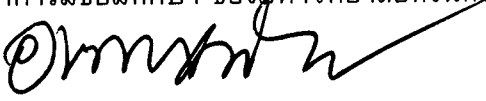
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขจรศรี ชาติกานนท์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมานิน รุ่งเรืองธรรม)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บังอร พานทอง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ 3 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เป็นอย่างดี เพราะได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมานิน รุ่งเรืองธรรม รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนาศิริ รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร พานทอง รองศาสตราจารย์อัฉรา สุขารมณ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขจรศรี ซาดิกานนท์ ซึ่งได้กรุณาสละเวลาถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนช่วยแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป ผู้วิจัย ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานิน รุ่งเรืองธรรม อาจารย์กุลณัฐ เหมราช และอาจารย์ บัทยา ทัพทวิทย์ ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างดี ในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือ ในการวิจัยเป็นผลให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโพธิ์แทน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขี้ยวโอสถ รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในโรงเรียน ที่ให้การสนับสนุน และช่วยอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม ที่ให้ความร่วมมือในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำการทดลอง ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบโอกาสในการเข้ารับการศึกษา รวมทั้งประสาทวิชา และถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้วิจัยในขณะที่ทำการศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขอขอบคุณเจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและนำมาอ้างอิง ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนภาษาไทยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและคอยให้กำลังใจจนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านพระครูถาวรธรรมานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดบางเพ็งใต้ คณะญาติธรรม และญาติพี่น้องที่ให้การสนับสนุนและคอยให้กำลังใจที่ดีเสมอมา ความดี และคุณค่า ที่เกิดประโยชน์จากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบูรพาอาจารย์ และ คณะครูอาจารย์ ตลอดถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย จนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

พระสันติ ยืนยาว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านประกอบ	8
ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ	8
ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ	8
จุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ	10
ประโยชน์ของหนังสืออ่านประกอบ	11
การสร้างหนังสืออ่านประกอบ	13
ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก	16
พัฒนาการและความสนใจในการอ่านหนังสือเด็ก	19
การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านประกอบ	22
งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ	24
งานวิจัยในประเทศ	24
งานวิจัยต่างประเทศ	25
เอกสารที่เกี่ยวกับวรรณคดีนิราศภูเขาทอง	26
ที่มาและความหมายของนิราศ	26
ประวัติความเป็นมาของนิราศภูเขาทอง	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ลักษณะคำประพันธ์	37
คุณค่าจากวรรณคดีนิราศภูเขาทอง	41
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	46
ความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	46
จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	47
ความหมายของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์	48
ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์	49
ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	57
3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	59
การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง	60
ขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ	60
การหาคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบ	62
การสร้างแบบทดสอบ	66
ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	66
การหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	79
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	79
	สมมติฐานของการวิจัย	79
	วิธีดำเนินการวิจัย	79
	วิธีดำเนินการทดลอง	80
	การวิเคราะห์ข้อมูล	82
	สรุปผลการวิจัย	82
	การอภิปรายผล	83
	ข้อเสนอแนะ	84
	บรรณานุกรม	85
	ภาคผนวก	92
	ภาคผนวก ก	93
	ภาคผนวก ข	95
	ภาคผนวก ค	102
	ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	131

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการทดลอง Randomized One Group Pretest – Posttest Design	68
2 ผลการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอย นิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก	77
3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ก่อนเรียนและ หลังเรียนโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ	77

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
2 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ	53

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาไทย เป็นภาษาที่ใช้พูด เขียน และอ่านในหมู่คนไทย และถือเป็นภาษาหลักสำหรับหน่วยงานราชการ เอกชน ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน ภาษาไทย จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่คนไทยทุกคน หรือผู้จะติดต่อกับคนไทยต้องรู้จัก เข้าใจชัดเจน จึงจะพูด อ่านและเขียนอย่างถูกต้อง งดงาม และได้ผล กระทั่งวงศีกษาศึกษา ซึ่งดูแลเรื่องการจัดการศึกษาของประเทศ ได้กำหนดให้ภาษาไทย เป็นแกนสาระการเรียนรู้สำคัญของหลักสูตรที่นักเรียนในโรงเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเรียน ดังนั้น การเรียนการสอนภาษาไทย จึงมุ่งให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนตามวัยอันเหมาะสม โดยเฉพาะทักษะการอ่าน ถือเป็นทักษะสำคัญในการสืบหาความรู้ และช่วยในการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ดังที่ จิวลิกันณี บุญยะกาญจน์ (2523: 63) และ เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2534: 5) กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำหรับศึกษาค้นคว้าทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการสอนของครูเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากตำราต่าง ๆ อีกด้วย การอ่าน จึงเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะไม่ว่าจะเรียนวิชาใดๆ ก็ตาม ต้องอาศัยทักษะการอ่านทั้งสิ้น ฉะนั้น ความสามารถในการอ่าน จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเป้าหมายหนึ่งในการสอนภาษาไทยทุกระดับชั้น

กรมวิชาการ (2544: 12) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งระดับการเรียนรู้เป็นช่วงชั้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ซึ่งแต่ละช่วงชั้นได้บรรจุเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการอ่านอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด ให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และความเจริญทางวิทยาการต่างๆ สามารถคิดพิจารณาเหตุ และผล วิเคราะห์วิจารณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตได้

ปัจจุบันสังคมมีความเจริญก้าวหน้า และทันสมัย เทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ หลากหลายรูปแบบได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งง่าย สะดวกและรวดเร็ว แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ยังพบว่า การค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านหนังสือ ยังเป็นวิธีการที่จำเป็นและนิยมใช้กันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา นั้นถือว่า หนังสือมีบทบาทและมีความจำเป็นอย่างมาก สำหรับการใช้เป็นเครื่องมือในการเรียน และการสอนตามหลักสูตร

หนังสือจึงนับได้ว่า มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ นาดล จันทร์เพ็ญ (2533: 62) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือ คือ ผู้เปิดประตูอดีตสู่ออนาคต การอ่านหนังสือจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ นอกจากนี้ หนังสือ ยังเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการฝึกทักษะการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน ดังที่ แม้นมาศ ขวลิต (2539: 15 - 16) ได้กล่าวว่า หนังสือเป็นสื่อสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณลักษณะ

ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีความสร้างสรรค์ รักการอ่าน การเขียน และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีเปิดงานหนังสือระหว่างชาติ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2515 ที่ได้ทรงชี้ให้เห็นความสำคัญของหนังสือว่า (หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราว ความรู้ ความคิด วิทยาการทุกด้าน ทุกอย่างที่มีมนุษย์ ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่าน และได้เพียรพยายามบันทึกไว้ ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปที่ใด ความรู้ ความคิด ก็แพร่ไปถึงนั้น หนังสือจึงเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าและมีประโยชน์ประมาณมิได้ ในแง่ทั้งเป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์)

นอกจากนี้ ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 3) ได้กล่าวสนับสนุนการอ่านว่า หนังสือมีคุณค่ามากเพียงใดก็ยิ่งมีความสำคัญต่อการอ่านมากขึ้นเพียงนั้น เพราะถ้าไม่มีการอ่าน หนังสือที่อุดมคุณค่าก็จะกลายเป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย ฉะนั้น ทางโรงเรียน จึงควรมุ่งเน้นปลูกฝังให้เด็กมีใจรักการอ่าน เสียตั้งแต่ยังเยาว์ นิสัยรักการอ่านจะได้ติดตัวไป จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การศึกษาในระดับโรงเรียน กำหนดให้นักเรียนมีหนังสือแบบเรียน ไว้ศึกษาหาความรู้ แต่การที่จะให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้น นักเรียนควรจะต้องมีโอกาสอ่านหนังสือ อื่นๆ ที่นอกจากหนังสือแบบเรียนด้วย อันได้แก่ หนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่างๆ เช่น หนังสือนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน และหนังสืออ้างอิง เป็นต้น ดังที่ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2526: 5) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หนังสือไว้ว่า โรงเรียนควรจัดหนังสือเสริมประสบการณ์ไว้ในห้องสมุดให้มีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถ ในการอ่านของแต่ละบุคคล

ในปัจจุบันหนังสืออ่านประกอบนั้น มีผู้ผลิตน้อย เพราะสาเหตุมาจากจะต้องค้นคว้าข้อมูลหลายแหล่ง ใช้ค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยาก และลำบากใจแก่ครู จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ แต่ในการเรียนการสอน ถ้าครูสามารถสร้างหนังสืออ่านประกอบ ได้มากขึ้น ก็จะส่งผลดีแก่นักเรียนเป็นอย่างมาก ดังที่ หทัย ตันหยง (2529: 230) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กว่า หนังสืออ่านประกอบ เป็นวัสดุที่สำคัญสำหรับเด็ก เพราะสามารถเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กว้างขวาง กว้างไกล นอกเหนือจากหนังสือเรียน รวมถึงจินตนา ไบกาซุฮิ (2522: 142) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรได้กำหนดให้เด็ก มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน และใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ และแหล่งความรู้ อื่นๆ นอกจากหนังสือเรียน เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบ เป็นหนังสือที่ควรจัดหาไว้ในห้องสมุด หรือตามมุมหนังสือในห้องเรียน เพื่อให้เด็กมีโอกาสด้านอันเป็นการส่งเสริม การศึกษาหาความรู้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทย ที่เกี่ยวกับวรรณคดี นั้น มีผู้จัดทำน้อย ทั้งๆ ที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรมของไทย

วรรณคดีนั้นได้รับคำยกย่องจากปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยว่า เป็นงานเขียนภาษาไทย ชั้นเลิศในด้านต่างๆ ได้แก่การเลือกสรรคำมาใช้สื่อความหมายของตน การใช้ลีลาและกลวิธีการเล่าเรื่อง

ด้วยสำนวนภาษาที่ผู้เขียนแต่ละคนใช้สื่ออารมณ์ ความรู้สึก ผู้เรียนวรรณคดี นอกจากจะได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยแล้ว ยังจะได้รู้เกี่ยวกับสติปัญญา ความคิดของผู้เขียน และยังจะได้เห็นตัวอย่างชั้นดีของการใช้คำภาษาไทย ในการพูดการเขียนต่างๆ อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนวรรณคดีของไทยมักวางเค้าโครงเรื่อง โดยมีจุดประสงค์ มีเนื้อหา มีฉากและเหตุการณ์ประกอบเสมอ วรรณคดีจึงมิได้มีความหมายเพียงแค่แบบอย่างของการใช้ภาษาเท่านั้น แต่วรรณคดียังบอกเล่าเรื่องราวในแต่ละยุคสมัย และหากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว เนื้อหาของวรรณคดี ยังเป็นกุญแจไขความรู้เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต สภาพสังคม ขนบประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละสมัย ที่ผู้เขียนวรรณคดีนั้นๆ เขียนขึ้น

วรรณคดีเรื่องนิราศภูเขาทองเป็นผลงานของสุนทรภู่ ที่แสดงถึงความรู้และความเชี่ยวชาญเชิงกวีได้อย่างเยี่ยมยอด การเลือกสรรคำภาษาสามัญหรือกระทั่งเกือบเป็นภาษาปาก ที่ใช้พูดกันในยามปกติและง่าย ๆ มาเรียบเรียง ร้อยคำต่อเนื่องกัน ให้ความรู้สึกเหมือนตาเห็นและให้อารมณ์สะท้อนใจได้อย่างดี คำ ภาษา และเรื่องราวที่เล่าผ่านนิราศภูเขาทองนี้ ยังสะท้อนแนวคิดวิถีชีวิตและสภาพบ้านเมืองของไทยในเชิงวัฒนธรรมผ่านสายตาของสุนทรภู่ที่น่าสนใจยิ่ง โดยเฉพาะคตินิยมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความเป็นอยู่ของคนไทย ความคิดหลายๆ ประเด็น ที่ปรากฏอยู่ในคำกลอนของนิราศเรื่องนี้ เอ่ยถึงบาปบุญคุณโทษ กฎแห่งกรรม และความเป็นอนิจจังของวิภวสงสาร ซึ่งเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยในชนบท นอกจากนี้คำกลอนของสุนทรภู่ ยังเป็นตัวอย่างงานวรรณคดีและคำประพันธ์ที่ง่าย สำนวนการแต่งก็จดจำได้ง่าย รวมถึงเลียนแบบได้ง่ายด้วย น่าจะเป็นตัวอย่างของการเรียนภาษาไทยได้ดี เรื่องราวที่สุนทรภู่เขียนสนุกสนาน สวยงามอย่างมีรสนิยม เป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ และยึดถือแก่นักเรียนในชั้นนี้ได้ และอีกประการหนึ่งนิราศภูเขาทอง ยังเปรียบเสมือนเครื่องบันทึกที่สะท้อนสภาพสังคมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือเป็นยุคทองของวรรณคดี โดยผู้เรียนสามารถนำสาระ ที่ปรากฏคุณค่าอยู่ในวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านศาสนา ค่านิยมในสถาบันกษัตริย์ และคติสอนใจ เป็นต้น ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ ถ้านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหนังสืออ่านประกอบ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องย่อมนรายนิราศภูเขาทอง (ของสุนทรภู่) เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และเพื่อจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจและซึมซาบเนื้อหา ความสนุกสนาน และความละเอียดอ่อนของนิราศภูเขาทองได้มากขึ้น ปลุกฝังให้เด็กรักการอ่าน มีหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภาษา ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ในอดีตที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน และใช้เป็นสื่อในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่องย่อ นรายนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน และหลังการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย่อ นรายนิราศภูเขาทอง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทยเรื่องย่อ นรายนิราศภูเขาทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน และสนใจในการศึกษาหาความรู้ด้านวรรณคดีด้วยตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านประกอบการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับเนื้อหาอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายกที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่เรียนวิชาภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 22 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 4 คาบๆ ละ 50 นาที รวมเป็น 18 คาบ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การเรียนโดยการอ่านหนังสือประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่องย่อ นรายนิราศภูเขาทอง
2. ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ย่อ นรายนิราศภูเขาทอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาจากวรรณคดี เรื่องนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ และข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ มาสร้างเป็นหนังสืออ่านประกอบ โดย

พิจารณาความยากง่าย ความน่าสนใจ ให้อยู่ในระดับเดียวกับแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การอ่านที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ชั้นพื้นฐาน 2544

นิตยสารศัพท์เฉพาะ

1. หนังสืออ่านประกอบ หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้น เพื่อเพิ่มเติมความรู้นอกเหนือจากหนังสือเรียน พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถ และเหมาะสมกับวัย ใช้เป็นสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. หนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อร้อยนิราศภูเขาทอง หมายถึง หนังสืออ่านประกอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีเนื้อหา อธิบายเนื้อหาและมุ่งส่งเสริมความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาเรื่องนิราศภูเขาทองในแบบเรียน โดยพิจารณาความยากง่าย ความน่าสนใจ ความสำคัญของแต่ละหน่วยให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของนักเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การอ่านที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา หนังสืออ่านประกอบเรื่องย่อร้อยนิราศภูเขาทอง มี 8 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 พรรณกรรมชีวิตสุนทรภู่

หน่วยที่ 2 กวีคู่แผ่นดินถิ่นสยาม

หน่วยที่ 3 นามสถานสำคัญตามนิราศ

หน่วยที่ 4 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทยในนิราศภูเขาทอง

หน่วยที่ 5 สุนทรียภาพทางภาษาวิชากลอน

หน่วยที่ 6 คำไทย ชวนคิด คติสอน

หน่วยที่ 7 พินิจคุณค่าวรรณกรรมเชิงคำกลอน

หน่วยที่ 8 ชีวิตสุนทรภู่ครูกวี

3. การเรียนโดยการอ่านหนังสืออ่านประกอบ หมายถึง การจัดกิจกรรมการสอนที่ผู้วิจัยใช้หนังสืออ่านประกอบ โดยก่อนเรียนผู้สอนอธิบายให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย่อร้อยนิราศภูเขาทอง แล้วแจกหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย่อร้อยนิราศภูเขาทอง ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาและทำกิจกรรมจนครบทั้ง 8 หน่วย

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ซึ่งประเมินได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ย่อร้อยนิราศภูเขาทอง

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก เพื่อวัดความรู้ ความจำ และการนำไปใช้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาภาษาไทยเรื่องย่อร้อยนิราศภูเขาทอง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดสอบหาคคุณภาพแล้ว

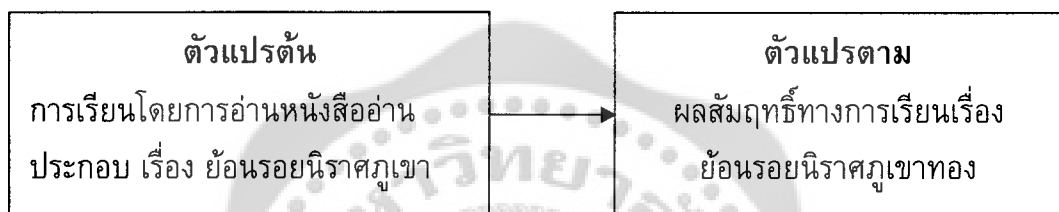
6. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อร้อยนิราศภูเขาทอง ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หมายถึง การนำหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อร้อยนิราศภูเขาทอง สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยคิดเป็นร้อยละที่กำหนดไว้ ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดในระหว่างเรียน คิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แนวคิดในการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น มีสภาพแวดล้อมทางสังคม การศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจไม่ต่างกัน ไม่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทองของนักเรียนที่เรียน โดยการอ่านหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.1 ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.3 จุดมุ่งหมายของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.4 ประโยชน์ของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.5 ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.6 การสร้างหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.7 ขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็ก
 - 1.8 พัฒนาการและความสนใจในการอ่านหนังสือเด็ก
 - 1.9 การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านประกอบ
 - 1.10 งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ
2. เอกสารที่เกี่ยวกับวรรณคดีนิราศภูเขาทอง
 - 2.1 ที่มาและความหมายของนิราศ
 - 2.2 ประวัติความเป็นมาของนิราศภูเขาทอง
 - 2.3 ลักษณะคำประพันธ์
 - 2.4 คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์และคุณค่าด้านอื่นๆ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.1 ความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์
 - 3.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์
 - 3.3 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
 - 3.4 ประเภทของการทดลองผลสัมฤทธิ์
 - 3.5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
 - 3.6 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านประกอบ

1.1 ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ

ในภาษาไทย มีชื่อเรียกหนังสือที่ไม่ได้บังคับใช้ในโรงเรียนอยู่ 2 ชื่อ คือ “หนังสืออ่านประกอบ” และ “หนังสืออ่านเพิ่มเติม” ในภาษาอังกฤษตรงกับชื่อว่า Supplementary Reading

นักการศึกษาหลายท่าน ให้ความหมายของหนังสืออ่านประกอบไว้ต่าง ๆ กัน เช่น นงลักษณ์ ชัยหาต (2524: 30) ได้ให้ความหมาย ของหนังสืออ่านประกอบไว้สอดคล้องกันว่า หนังสืออ่านประกอบ คือ หนังสือที่มุ่งส่งเสริมความรู้ มีเนื้อหาเพิ่มเติมรายละเอียดจากบางส่วนของหลักสูตร และมีความเหมาะสมกับวัย และความสามารถในการอ่านของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบไว้ว่า หนังสืออ่านประกอบ หมายถึง หนังสือที่มีวัตถุประสงค์มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การค้นคว้าวิชาต่าง ๆ โดยรวบรวมเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรืออาจมีรายละเอียดเพิ่มเติม นอกเหนือจากหลักสูตร เรียบเรียงให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของนักเรียน

จิตรลดา สุวัตติกุล (2526) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านประกอบไว้ว่า หนังสืออ่านประกอบ คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการแนะนำให้โรงเรียนใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และทักษะการอ่าน เพิ่มความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งอาจเป็นหนังสือสารคดี หรือบันเทิงคดี

ศิวกร โควศวนนท์ (2533: 13) ได้สรุปความหมายของหนังสืออ่านประกอบว่า เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนเลือกอ่านตามความสนใจ และความสามารถ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถ และความสนใจในการอ่านของตน

ชม ภูมิภาค (2524: 129) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบไว้ว่าหนังสืออ่านประกอบ หมายถึง นวนิยาย หรือไม่ใช่นวนิยายก็ได้ที่ใช้เพิ่มเติมหนังสือเรียน เพื่อเพิ่มพูนความสมบูรณ์แก่ประสบการณ์ในชั้นเรียน เพื่อสนองความแตกต่างของบุคคล ในด้านความสามารถ ในการอ่าน ความสนใจ และประสบการณ์

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านประกอบ คือ หนังสือที่เรียบเรียงขึ้น นอกเหนือจากหลักสูตร เพื่อเพิ่มเติมความรู้ เสริมประสบการณ์ และเพิ่มความสามารถด้านทักษะการอ่านที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความรู้ความจำที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ

หนังสือเป็นสื่อที่จะช่วย ใ้มนุษย์เข้าใจใน สิ่งต่าง ๆ ทำให้ชีวิตก้าวหน้า และพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาติและโลกได้ นักเรียนเป็นวัยที่เริ่มต้นที่จะศึกษาชีวิตในสังคมของโลก การอ่าน จึงจำเป็นสำหรับเด็กวัยเรียนอย่างยิ่ง ดังที่ ประเทิน มหาพันธ์ (2523: 6) กล่าวว่า การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีความเจริญ ยิ่งเจริญมากเท่าใด ก็ดูเหมือนจะต้องใช้การอ่านมากขึ้นเท่านั้น การอ่านยังทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สุตใจ เหล่าสุนทร (2525: 116) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบว่า ทำให้นักเรียนได้อ่านมากจะเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้กว้างขวางองกาม

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (2527: 13) ได้ัญเชิญพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา มาอ้างว่า หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ หนังสือประเภทที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือหนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้ต่างๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้และความบันเทิง เด็กๆ จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมประจำใจ มีความรักชาติ บ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำประโยชน์ที่สมควร

กองวิจัยทางการศึกษา (2529) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสือประกอบไว้ โดยสรุปว่า หนังสืออ่านประกอบ จะช่วยส่งเสริมความเจริญองกามทั้งทางด้านปัญญา ทางด้านอารมณ์ และทางด้านสังคม ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า เพิ่มพูนความรู้ และปลูกฝังอุดมคติอันดีงามในการดำรงชีวิต

ทัศนีย์ สุภเมธี (ม.ป.ป.: 159) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบไว้ โดยสรุปได้ดังนี้ คือ หนังสืออ่านประกอบมีบทบาทช่วยให้นักเรียน นักศึกษา และครู มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวางลึกซึ้ง ช่วยส่งเสริมทักษะทางการอ่าน เป็นส่วนขยายความรู้ให้แก่เรียนที่สนใจและใฝ่หาความรู้ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ลึกซึ้ง จากเนื้อหาวิชา ในหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 5 - 6) ได้กล่าวถึง หนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สำหรับครู ครูทำหน้าที่สอน และช่วยนักเรียนให้มีความรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด หรือตามเนื้อหาที่มีในหนังสือเรียน จำเป็นที่ครูจะต้องมีความรู้มากกว่าที่ปรากฏในหนังสือเรียน ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสืออื่นๆ เพื่อเตรียมการสอน เพื่อตอบคำซักถาม ตลอดจนเพื่อนำให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้กว้างขวางขึ้นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูจึงต้องรู้จักหนังสืออื่นๆ ดังกล่าวให้มากพอที่จะทราบว่า หนังสือเล่มใดมีความยากง่ายเหมาะสมแก่นักเรียนที่จะอ่านและทำความเข้าใจได้เอง

2. สำหรับนักเรียน ถ้านักเรียนอ่านหนังสือสำหรับรายวิชาหนึ่งเพียงเล่มเดียว ความรู้ที่ได้คงจะแคบไป เพราะหนังสือบรรจุเนื้อหาสาระ ประโยชน์ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อหวังผลให้เกิดแก่นักเรียนในระดับปานกลางเท่านั้น การได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนการได้แลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ศึกษา มาถ่ายทอดความคิดระหว่างกัน จะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้ดีขึ้น

จากคำกล่าวข้างต้น พอสรุปความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบได้ว่า หนังสืออ่านประกอบ เป็นสื่อการสอนที่มีประโยชน์ทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน เป็นหนังสือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่าน และเป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รวมทั้งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน

บุญเทือง สิงห์สี (2533) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบว่า ช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกอ่านหนังสือตามความสามารถของตน คือ ช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนให้หาความรู้ได้ทันเพื่อน ได้อ่านหนังสือที่มีระดับความรู้ต่ำกว่าชั้นเรียน เสริมความรู้นักเรียนที่เรียนเก่งให้กว้างขึ้นด้วย การให้อ่านหนังสืออ่านประกอบที่มีระดับสูงขึ้นไป ซึ่งนอกจากจะเรียนด้วยตนเองแล้วยังช่วยให้นักเรียนรู้จักหาความเพลิดเพลินยามว่างด้วยการอ่านหนังสือ

สรุปได้ว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อการสอนที่มีความสำคัญทั้งต่อผู้เรียน และผู้สอน เป็นหนังสือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้มากขึ้น ช่วยการเรียนของนักเรียนที่เรียนอ่อน เสริมความรู้ของนักเรียนที่เรียนเก่ง ทั้งยังช่วยพัฒนา สติปัญญา อารมณ์ สังคม และช่วยปลูกฝังให้มีนิสัยรักการอ่านเพื่อแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

1.3 จุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ

หนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่กรมวิชาการส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดทำเพิ่มเติมโดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรและท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางออกไป และมีโอกาสได้อ่านหนังสือที่มีสาระนอกเหนือจากการอ่าน

รัถพร ชังชาติ (2532: 106) และณรงค์ ทองปาน (2526: 79) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน สนองความต้องการของเด็ก และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และตัวอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้เกิดแก่นักเรียน
5. ช่วยให้เด็กรู้จักอ่านหนังสือและให้เกิดนิสัยรักการอ่านคงอยู่ตลอดไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กต่อไปในอนาคต
6. ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความว่าเหว มีปมด้อย หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จะช่วยจิตใจของเด็กได้ดี
7. ช่วยให้เด็กได้ความรู้ข่าวสารใหม่ๆ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง นอกเหนือไปจากบทเรียน
8. ช่วยให้เด็กได้อ่านหนังสือที่มีสาระเหมาะสมกับวัย ไม่ให้เด็กหันไปสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่ากำหนด อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติในสิ่งที่ไม่ควร

1.4 ประโยชน์ของหนังสืออ่านประกอบ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524: 154) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านประกอบ โดยสรุป ดังนี้

1. ช่วยตอบสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคน
2. ช่วยให้นักเรียนค้นคว้า หรือศึกษาหารายละเอียดในเนื้อหาของเรื่องที่นักเรียนสนใจ ทำให้ได้รายละเอียดกว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักเรียน
4. ช่วยให้เด็กรักการอ่านหนังสือที่มีประโยชน์
5. ช่วยให้นักเรียน ได้ปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนานิสัย ใ้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ
6. เป็นการช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อน ให้ได้อ่านหนังสือต่ำกว่าชั้นเรียน โดยเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้มีความรู้ทันเพื่อน
7. เด็กเก่งสามารถหาหนังสืออ่านประกอบที่ให้ความรู้สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้กว้างขวางและแตกฉานยิ่งขึ้น
8. ช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการอ่าน ได้เลือกอ่านหนังสือที่มีความเหมาะสมกับความสามารถของตน
9. ช่วยให้นักเรียนได้มีอิสระในการค้นคว้า หาความรู้ ตามความสนใจของตน
10. ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
11. ช่วยให้นักเรียนได้สำรวจความสนใจของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพในอนาคต และช่วยให้ครูได้ทราบความสนใจของนักเรียนจากหนังสือที่ยืม
12. ช่วยให้นักเรียนมีรสนิยมที่ดีในการอ่าน เห็นคุณค่าของหนังสือที่มีประโยชน์
13. ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยหาความเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือที่เหมาะสม ซึ่งเกิดประโยชน์นานับประการ

การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ควรให้เด็กเริ่มต้นอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความต้องการ ความสนใจของเขา และการที่เด็กได้อ่านหนังสือที่ดีเหมาะสม และสามารถเลือกอ่านได้ตามความต้องการ และความสนใจอย่างเพียงพอ นั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กติดนิสัยรักการอ่านเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติต่างๆ ให้แก่เด็กได้อีกด้วย

1.5 ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี

หนังสืออ่านประกอบที่ดีนั้น จะต้องเป็นหนังสือที่ช่วยสร้างสรรค์ และพัฒนาผู้อ่าน ซึ่ง สุพัตตรา ชุมเกตดู (2522: 24) ปราณี เชียงทอง (2526: 6) ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 70) และ ประกิต วัฒนานุกิจ (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี สรุปได้ว่า ต้องมีการเขียนเนื้อหาสาระทางวิชาการ ให้ความสนุกสนานแปลกกว่าแบบเรียน แล้วแทรกความรู้ และคำอธิบายลงไป โดยนักเรียนอ่านแล้วไม่เบื่อ ไม่รู้สึกว่าเป็นหนังสือเรียน เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็ก

เป็นเรื่องสนุกสนานเพลิดเพลินเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรื่องส่งเสริมจินตนาการ เสริมความมั่นใจ ทำนองส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจ อันจะช่วยให้เกิดวิจรรณญาณ สนองอารมณ์ และความต้องการ เช่น อยากรประสบความสำเร็จ ส่งเสริมความรู้ เสริมสร้างบุคลิกภาพ กล่อมเกลาจิตใจ ควรใช้ภาพประกอบบ้าง ภาพประกอบควรให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว สอดคล้องกับเรื่อง มีขนาดตัวอักษรชัดเจน ชื่อเรื่องและภาพดึงดูดความสนใจ ขนาดของตัวอักษรและรูปเล่มเหมาะสมกับวัย จัดหน้าหนังสือโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกัน คุณภาพของกระดาษดี เนื้อหาถูกต้อง ภาพประกอบประณีต สีสวยสอดคล้องกับเรื่อง และขนาดของรูปเล่ม

นอกจากนี้ ทักษี ศุภเมธี (ม.ป.ป.: 159 – 190) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี ที่สามารถจะนำมาใช้พัฒนาให้นักเรียนได้ มีลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบ ผู้เขียนจะต้องให้อยู่ในขอบเขตของหลักสูตร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการอ่าน และเสริมความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

2. หนังสืออ่านประกอบควรมีรูปภาพประกอบ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาควรมีรูปภาพมาก ๆ การมีรูปภาพประกอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านไปด้วย และรูปภาพยังเป็นเครื่องมือในการตีความจากเนื้อหาของแต่ละหน้า และรูปภาพที่ดี ต้องเป็นการสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้อ่านด้วย

3. หนังสืออ่านประกอบในแต่ละระดับชั้น ควรมีเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยและความสามารถในระดับชั้นนั้นๆ และเนื้อหาควรมีความสนุกสนาน โดยมีความเคลื่อนไหว เช่น เขียนให้เป็นลักษณะที่มีตัวละครดำเนินเรื่องราว จึงจะทำให้น่าสนใจ ชวนอ่าน

4. ภาษาแต่ละคำที่ใช้ในหนังสืออ่านประกอบ ถ้าเป็นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ควรใช้ประโยคสั้นๆ ใช้คำสั้นๆ ใช้คำซ้ำๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการจำคำและคำที่ใช้ควรเป็นคำพื้นฐานและคำที่อยู่ในหนังสือแบบเรียนของเด็ก ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ควรใช้ประโยคยาวขึ้น ใช้วลีขยายประโยคหรือใช้ประโยคซ้อนที่พอเข้าใจง่ายได้บ้าง ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 การใช้ภาษาแต่ละเรื่องราวที่เขียนติดต่อกันยาวได้มากขึ้น

5. หนังสืออ่านประกอบ ควรมีรูปเล่มกะทัดรัด เหมาะมือ และทนทาน ชื่อเรื่องต้องน่าสนใจ และสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

6. เนื้อหาและรูปภาพ ควรมีความสัมพันธ์กัน และจะต้องแสวงหาความเป็นจริงทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย

7. หนังสืออ่านประกอบ ควรจะมีกิจกรรมท้ายเล่ม เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ หลังจากได้อ่านหนังสือแล้ว เช่น การตั้งคำถาม การวาดภาพ ระบายสี เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดีนั้น ต้องมีเนื้อหาตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก และช่วยส่งเสริมความรู้ของเด็กในด้านต่างๆ เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานชัดเจน เหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องกระตุ้นให้อ่านหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ดี ขนาดของเรื่องไม่สั้นหรือยาวเกินไป มีภาพประกอบและชื่อเรื่องสอดคล้องกัน ตัวอักษรที่ใช้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.6 การสร้างหนังสืออ่านประกอบ

การสร้างหนังสืออ่านประกอบจะต้องมีเกณฑ์สร้างที่เหมาะสม และเอื้อประโยชน์ต่อผู้อ่านมากที่สุด นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ซึ่งมีผู้ศึกษาและตั้งเกณฑ์ในการสร้างหนังสือ เพื่อนำมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

บันลือ พฤกษ์วัน (2524: 83) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. ลักษณะรูปเล่ม ขนาดรูปเล่มใหญ่สุดมีขนาด 10" x 13" และขนาดเล็กสุด 5" x 8" การเย็บเล่ม เข้าปก ควรมั่นคงแข็งแรงทนทานต่อการใช้ การจัดหน้ากระจ่างชัดเจน มีช่องว่างดูสวยงาม ลักษณะตัวอักษรเรียบ ไม่มีการผิดพลาดในการพิมพ์ตัวอักษร ไม่ควรพิสดารมีภาพประกอบ เพื่อดึงดูดใจและช่วยสร้างความเข้าใจ

2. การวางโครงเรื่อง ต้องติดต่อสืบเนื่องเป็นเรื่องราว มีเหตุผลเป็นไปตามธรรมชาติ เรื่องราวควรสัมพันธ์กับพื้นฐาน และประสบการณ์ของเด็ก และช่วยพัฒนาในด้านความสนใจ มุ่งความรู้สึกเกิดอารมณ์ร่วม และสอนให้เกิดความรู้สึกนึกคิดไปในตัว การดำเนินเรื่อง ควรเต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ความเท่าเทียมกัน ควรมีตลกขบขัน หรือความร่าเริงสนุกสนาน สอดแทรกแสดงถึงความสำเร็จ สุข สมหวัง ซึ่งผลความพยายาม คุณธรรม สอดคล้องทั้งในด้านเหตุผล สถานการณ์ ประเพณี

3. การใช้ภาษา เหมาะกับวัย เข้าใจง่าย เป็นภาษาที่นิยมใช้ในสังคม ตรงตามสมัยของเรื่อง สอดแทรกอารมณ์ขัน

4. การจัดภาพ ต้องกระจ่างชัด ตัวละครน้อย สามารถเน้นให้เห็นเด่นชัด ไม่ซับซ้อน ภาพแสดงอาการเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา การเคลื่อนไหวตรงกับความเป็นจริง ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ การบรรยายภาพ คำนึงถึงความถูกต้องตามเนื้อหา และภาพต้องถูกส่วนสัมพันธ์กัน คือ คงบุคลิกที่แสดงจุดเด่น ด้อย ของตัวละคร

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 21) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือสำหรับเด็กวัย 10 – 20 ปี (ก่อนวัยรุ่นจนถึงวัยรุ่น) เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้คล่องแล้ว ฉะนั้นหนังสือสำหรับเด็กวัยนี้ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ตัวอักษรขนาดตัวพิมพ์ธรรมดา

2. มีภาพสีและขาวดำตามความเหมาะสม (ลดจำนวนลงได้) เรื่องประมาณ 70% รูปภาพประมาณ 30%

3. ใช้ภาษาง่ายๆ สำนวนง่ายๆ ภาษาวัยรุ่นนิยมใช้ แต่ไม่ใช่คำแสลง

4. เนื้อเรื่องดี มีความสมจริงมากขึ้น เป็นเรื่องของเด็กในวัยเดียวกัน หนังสือควรมีทั้งประเภทให้ความรู้ และความเพลิดเพลิน เนื้อหาอยู่ในความสนใจของเด็กวัยรุ่น ไม่เป็นการสั่งสอน แต่แนะนำและยกตัวอย่างให้เห็นจริง

5. มุ่งให้สร้างจินตนาการและเกิดความคิดสร้างสรรค์
6. เป็นลักษณะหนังสือฉบับกระเป๋า
7. หน้าปก ภาพวาดน่าสนใจ
8. ความยาว 150 - 200 หน้า ขึ้นไป

นอกจากนั้น จินตนา ไบกาซูยี (2534: 16) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรรู้สำหรับการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก สรุปได้ ดังนี้

1. เนื้อหา วัตถุประสงค์ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว เรื่องชัดเจน ไม่สับสนยุ่งยาก ความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน ตัวละครแสดงความเคลื่อนไหวใช้ตัวละครไม่มาก ใช้ภาพดำเนินเรื่องแทน ไม่มีบทบรรยายมากเกินไป

2. รูปแบบการเขียนเนื้อหาทั้งหมด นิยาย นิทานพื้นเมือง เรื่องสั้นสารคดี บทความ บทละคร บทกวีเรื่อง เรียงความ รวมทั้งฉันทลักษณ์ทุกรูปแบบ จะมีเรื่องราวอยู่ด้วย และใช้รูปแบบอย่างเหมาะสมกลมกลืน อ่านเข้าใจง่าย และรู้เรื่องเร็ว

3. รูปภาพเป็นสิ่งสำคัญ เด็กเล็กควรมีรูปภาพ อาจเป็นภาพการ์ตูน คือ ภาพลายเส้น ภาพถ่าย หรือภาพวาดเหมือนจริง ภาพจะต้องเน้นภาพสี โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ ภาพจะต้องชัดเจน ถูกต้อง ไม่เลอะเลือน

4. ภาษาและสำนวนที่ใช้ง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ คำซ้ำช่วยในการเรียนภาษา ใช้ภาษาที่ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทย ไม่ใช่ภาษาเขียน

5. ขนาดตัวอักษร ตัวโต ชัดเจนไม่ใช่ตัวประดิษฐ์ ควรประมาณ 1/2 ซม. หรือ 32.5 มม. – 24.3 มม.

6. รูปเล่ม ควรกะทัดรัด ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป วัยเด็ก ป.1 – ป.4 ควรมีความหนา ระหว่าง 10 – 30 หน้า มีการจัดหน้าให้เหมาะสมกับรูปเล่ม

7. เทคนิคการเขียนเรื่องให้สนุกสนาน ให้ความสุขใจ เสริมสร้างจินตนาการในทางสร้างสรรค์ให้ความรู้ หรือได้อารมณ์ที่พึงปรารถนา มีจุดคิดที่แน่นอน คำโครงเรื่องชวนติดตาม สำนวนภาษาดี ตรงกับรสนิยมของเด็ก นอกจากนี้ ควรตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจสั้น ๆ มีความหมายสมบูรณ์ในตัว การสร้างฉาก ระยะเวลาตัวละครเหมาะสม

สำหรับในเรื่องของการเขียนเรื่อง และการสร้างหนังสือนั้น มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการสร้างหนังสือโดยทั่วๆ ไป สำหรับเด็กวัยรุ่น โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกเนื้อเรื่อง การวางโครงเรื่อง การเสนอและการดำเนินเรื่อง ความน่าสนใจ และการกำหนดลักษณะรูปเล่มของหนังสือ ซึ่งในที่นี่จะขอกล่าวถึงเฉพาะการวางโครงเรื่อง ความยากง่ายของเรื่อง และลักษณะของรูปเล่ม เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะดึงดูดความสนใจ และสร้างความประทับใจในการอ่านของนักเรียน

1. การวางโครงเรื่อง การวางโครงเรื่องในการสร้างหนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กวัยรุ่น ควรเป็นโครงเรื่องที่ไม่สลับซับซ้อน สนุก สวยงาม สมเหตุสมผล ไม่เป็นทางความรู้จนเกินไป เพื่อให้นักเรียนจะได้ติดตามตลอดเรื่อง

2. ความยากง่ายของเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านประกอบจะต้องให้มีเนื้อหา และ ถ้อยคำภาษาที่ง่ายต่อการอ่านทำความเข้าใจ หรือให้มีความยากง่ายตรงกับระดับชั้นของนักเรียน

3. การกำหนดลักษณะรูปลักษณ์ของหนังสือ จากการวิจัยของ วรณา บัวเกิด (2327) ได้กำหนดลักษณะรูปลักษณ์ของหนังสือ ที่เหมาะสำหรับวัยรุ่นว่ามีขนาด 10 × 13 นิ้ว และขนาด 5 × 8 นิ้ว หากจะยึดตามความสะดวกในการพิมพ์ อาจจะทำได้ทั้งรูปแบบตั้ง และรูปแบบแนวนอน แต่หากจะให้ดึงดูดความสนใจแล้วควรให้มีรูปลักษณะที่แปลก รั้าความสนใจได้ดี

4. การจัดภาพ ต้องกระจ่างชัด ตัวละครน้อย สามารถเน้นให้เห็นเด่นชัด ไม่ ซ้ำซ้อน ภาพแสดงอาการเคลื่อนไหวมีชีวิตชีวา การเคลื่อนไหวตรงกับความเป็นจริงไม่ก่อให้เกิด ความเข้าใจผิดได้ การบรรยายภาพคำนึงความถูกต้องตามเนื้อหา และภาพต้องถูกส่วนสัมพันธ์กัน คือ คงบุคลิกที่แสดงจุดเด่น ด้อย ของตัวละคร

รัญจวน อินทรกำแหง (2517) ได้สรุปการเขียนหนังสือสำหรับวัยรุ่นว่า ควรเขียน ด้วยความประณีต มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เป็นวัย เปลี่ยนแปลงจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ สำหรับ ปราณี เชียงทอง (2526) ได้กล่าวว่า การสร้างหนังสือ จะต้องคำนึงถึงความยากง่าย ความสามารถและความเหมาะสม ในการอ่านของวัยรุ่น จะต้องเป็น เรื่องราวที่วัยรุ่นพอมีประสบการณ์ ใช้ภาษาต่างๆ ตรงไปตรงมา

จากที่นักวิชาการกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปคุณลักษณะของหนังสืออ่านประกอบ ได้ดังนี้

1. รูปลักษณ์ รูปลักษณ์จะเป็นสิ่งแรกที่วัยรุ่นให้ความสนใจเป็นพิเศษ หนังสืออ่าน ประกอบสำหรับวัยรุ่นจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1.1 รูปลักษณ์ ภายนอก สวยงาม สะดุดตา
- 1.2 ขนาดของหนังสือ มีความสมดุล สวยงาม ดึงดูดความสนใจของวัยรุ่น
- 1.3 กระดาษมีคุณภาพดี
- 1.4 ตัวอักษร และการพิมพ์ชัดเจน
- 1.5 การจัดตัวอักษรสมดุลกับหน้ากระดาษ ไม่แน่นจนเกินไป ในแต่ละหน้า
- 1.6 ภาพประกอบ สวยงามมีเท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
- 1.7 การเข้าเล่ม คงทนถาวร แข็งแรง

2. เนื้อหา เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของหนังสือ หนังสือที่มีคุณค่าจะต้องมีส่วนประกอบ ของเนื้อหาที่มีลักษณะ ดังนี้

- 2.1 เนื้อหาตรงกับความสนใจของวัยรุ่น
- 2.2 มีความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของวัยรุ่น
- 2.3 เนื้อหาไม่มากหรือน้อยจนเกินไป
- 2.4 ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว รั้าใจชวนให้อยากติดตามอ่านต่อไป
- 2.5 เนื้อเรื่องมีความต่อเนื่องและเป็นไปตามลำดับ

2.6 มีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน แปลกกว่าเรียน มีการแทรกความรู้ และคำอธิบายลงไป

2.7 มีเนื้อหาสาระที่ช่วยส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

3. การใช้ภาษา ในการสร้างหนังสือสำหรับวัยรุ่นนั้น สิ่งที่สำคัญและกระตุ้นให้วัยรุ่นสนใจที่จะอ่านหนังสือมากขึ้น ก็คือการใช้ถ้อยคำ ภาษาและการผูกประโยค โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

3.1 ใช้คำที่เข้าใจง่าย เช่น กิน นอน เดิน นั่ง ดิน น้ำ

3.2 ใช้ประโยคสั้นๆ ไม่มีคำเชื่อมมากเกินไป

3.3 เขียนประโยคถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

1.7 ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 12 - 21) และจินตนา ไบกาชุยี (2534: 109 - 133) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างหนังสือ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อดูแนวทางการจัดทำหนังสือ เช่น โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง วิธีเขียน ภาษาที่ใช้ ลักษณะดีเด่นและจุดบกพร่องของหนังสือแต่ละเล่ม และศึกษาผลงานของนักเขียน หนังสือสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียง และจากหนังสือที่ได้รับรางวัลจากการประกวด

2. การเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งอาจได้มาหลายทาง เช่น นำเนื้อเรื่องจากหลักสูตร ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือจากสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น อีกทั้งยังได้จากความสนใจ และความต้องการอ่านของเด็กตามวัยต่างๆ

3. การเขียนโครงเรื่อง (Plot) หรือการดำเนินเรื่องต้องชวนติดตาม มีรสชาติที่เร้าอารมณ์ มีสำนวนภาษาที่ดึงดูดกับรสนิยมของเด็กผู้อ่าน จัดรูปเล่มและภาพประกอบเข้ากับเนื้อเรื่อง และตรงกับความสนใจ ความนิยม และพื้นฐานความรู้ในการอ่านของเด็กแต่ละวัย โครงเรื่องจะต้องครอบคลุมจำนวนหน้า หัวข้อเรื่องในแต่ละย่อหน้า เพื่อการจัดรูปเล่มและจัดวางหน้าให้เหมาะสมกับภาพประกอบเนื้อเรื่อง โครงเรื่องต้องจัดทำย่อๆ ให้เห็นชัดเจน โดยเริ่มที่การวางจุดมุ่งหมายหรือจากแก่นของเรื่อง หลังจากนั้นก็ผูกติดเป็นโครงเรื่อง เป็นการช่วยให้การเขียนดำเนินไปในขอบเขตที่วางไว้จากง่ายไปหายาก เนื้อเรื่องต้องสัมพันธ์กันตลอด ควรมีบทนำ มีคติเตือนใจ

4. การเขียนบทสคริปต์ (Script) เป็นการนำเรื่องราวที่ได้จากการเก็บข้อมูลตามโครงเรื่อง และเนื้อเรื่องย่อมาเขียนขั้นตอนของเนื้อเรื่องและรูปภาพ โดยการบอกว่าหนังสือเรื่องนี้ในแต่ละหน้ามีภาพอะไรบ้าง บรรยายอะไรบ้าง และมีจำนวนกี่หน้าของหนังสือ

5. การทำดัมมี่ (Dummy) คือการทำหนังสือจำลองที่จัดทำขึ้นมา มีลักษณะเป็นเล่มเล็กๆ จากนั้นนำรายละเอียดจากบทสคริปต์มาเขียนและวาดรูปลงไปทีดัมมี่ตั้งแต่ปกไปจนถึงหน้าสุดท้าย เป็นการทดลองก่อนพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อดูความเหมาะสมของหนังสือ

6. การทำรูปเล่ม (Format) คือ ลักษณะรูปร่าง ขนาดกระดาษ ขนาดตัวหนังสือ และขนาดรูปเล่ม ควรมีขนาดเหมาะสม หยิบจับหรือถือได้สะดวก ความหนาของหนังสือ ควรเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน ควรยึดความกะทัดรัด น่าสนใจ เปิดอ่านง่าย รูปเล่มที่นิยมในการสร้างหนังสือ คือ ขนาดเล็ก 13×18.5 เซนติเมตรหรือขนาด 16 หน้ายก ขนาดกลาง 14×21 เซนติเมตร หรือ 16 หน้ายก ขนาดใหญ่ 18.5×26 เซนติเมตรหรือ 8 หน้ายก ในแนวนอนหรือแนวตั้ง

7. การตั้งชื่อหนังสือ ควรเป็นชื่อที่น่าสนใจ เข้าใจ มีความแปลกใหม่ รู้จักใช้ถ้อยคำ ที่เด็กชอบใจและเกิดจินตนาการ อาจตั้งชื่อก่อนหรือหลังก็ได้ ซึ่งอาจพิจารณาจากเนื้อเรื่อง ชื่อสัตว์ ตัวละคร สถานที่ ตัวเอกของเรื่องหรือลักษณะรูปร่างหนังสือ

การจัดรูปเล่มหนังสือควรแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ลักษณะภายนอกทั่วไปของหนังสือ

1.1 ขนาด ขนาดของหนังสือสำหรับเด็กถือเอาตามความสะดวก ควรยึดหลักว่า เด็กสามารถหยิบ ถือ กาง เปิด หนังสือได้สะดวกตามวัยของเด็กและควรเป็นหนังสือประเภทแนวตั้ง ปกแข็ง กะทัดรัด แบบแนวตั้ง

1.2 รูปเล่ม ส่วนมากมี 2 แบบ คือแบบแนวตั้ง (Up-Right) และรูปเล่มแบบแนวนอน (Oblong) มีรูปร่างแปลกเข้ากับเนื้อหาภายใน เช่น เนื้อหาภายในเป็นเรื่องเกี่ยวกับกระต่าย รูปเล่มจะมีลักษณะเป็นตัวกระต่าย

2. ส่วนต่างๆของหนังสือ

2.1 หน้าปก ภาพควรสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง สีสันสะดุดตา บนปกมีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพประกอบตัวโตชัดเจน ภาพดึงดูดความสนใจ ชักจูงให้อยากเปิดอ่าน บางเล่มอาจมีปกหุ้มลักษณะคล้ายปก เป็นปกอ่อนหรือปกแข็งก็ได้

2.2 ปกด้านใน ส่วนหลังของปกส่วนใหญ่จะทิ้งว่าง ถ้ามีจะเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์

2.3 ไบรอนปก คือ หน้าต่อจากปกมีเพียงชื่อเรื่อง ซึ่งพิมพ์ด้านบน

2.4 ด้านหลังของไบรอนปก ส่วนใหญ่เว้นว่างไว้หรืออาจจะใส่ชื่อชุดหนังสือเล่มอื่นๆ ที่ผู้แต่งเรื่องนี้เขียนไว้

2.5 ปกใน มักอยู่ด้านขวามือ การจัดปกในแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

2.5.1 มีชื่อเรื่องและชื่อรอง

2.5.2 มีชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำ ผู้รวบรวม

2.5.3 เรื่องของการจัดพิมพ์

2.6 ปกรองใน เป็นส่วนหลังของปกใน อาจใช้เป็นหน้าคำอุทิศหรือบุคคลที่อุปการะในการแต่ง

2.7 หน้าคำนำ หรือ คำชี้แจง เป็นหน้าแสดงวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือ ประวัติความเป็นมาหรือคำชี้แจงการใช้หนังสือ

3. ส่วนเนื้อเรื่องและเนื้อในของเล่ม ส่วนที่ต้องพิจารณา ได้แก่

3.1 สีของตัวอักษร หนังสือส่วนมากมักพิมพ์ตัวอักษรลงบนพื้นสีขาว เพราะต้นทุนในการพิมพ์ต่ำกว่าพิมพ์บนกระดาษสี สีของอักษรมักเป็นสีดำ ขนาดของตัวอักษร ผู้จัดทำควรพิจารณาเลือกใช้ตัวอักษรที่เหมาะสมแก่วัยของเด็ก เด็กประถมศึกษาควรใช้ตัวอักษรขนาด 24 พอยท์ ควรพิมพ์ให้ชัดเจนไม่เลอะเลือน การวางหน้าหรือการจัดหน้า จัดภาพและคำบรรยายให้เหมาะสม สามารถจัดได้หลายวิธี ดังนี้

3.1.1 ภาพอยู่คนละหน้ากับคำบรรยาย จะอยู่ในลักษณะหน้าคู่ อาจอยู่ด้านขวามือ ตามความสนใจของคนที่ยังมองด้านขวาก่อนเสมอ เพื่อความสมดุล ควรนำภาพไว้ด้านซ้ายมือ

3.1.2 ภาพวางไว้หน้าเดียวกับคำบรรยาย ทั้งด้านบน ด้านล่าง ปะปนกัน

3.1.3 ภาพและคำบรรยายอยู่หน้าเดียวกัน วางไว้ด้านบน ด้านล่าง และกระจายตามหน้ากระดาษ ตามที่ว่าง

3.2 สี แบบ และขนาดของภาพ ภาพมีความสำคัญพอๆ กับเนื้อเรื่อง เพราะภาพช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินความกระฉับกระเฉง ความสวยงาม สีควรสมจริง เพราะจะทำให้เด็กเรียนรู้ไปด้วย ภาพมีทั้งภาพวาดเด็กระดับกลาง (6 - 10 ขวบ) หมายถึง เด็กระดับช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ตอนต้นขอบภาพสีธรรมชาติ ควรพิจารณาภาพให้เหมาะสมกับเรื่อง ภาพประกอบเนื้อเรื่องควรจัดภาพและเรื่องไว้อย่างละครึ่งหน้า นักเรียนชั้นประถมศึกษาชอบภาพขนาดใหญ่

3.3 คุณภาพกระดาษ ควรเป็นกระดาษดี หนา มัน แข็งแรง ทนทานต่อการหยิบถือของเด็ก

3.4 จำนวนหน้าประมาณ 30 - 100 หน้า ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของเรื่อง

4. ส่วนหลัง ประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ ซึ่งจัดเรียงตามลำดับ ดังนี้

4.1 หน้ากิจกรรม คือ คำอธิบายศัพท์ที่เป็นรูปภาพ ทำให้เด็กเข้าใจเนื้อเรื่องดีขึ้น อาจประกอบด้วยบรรณานุกรม ดัชนีและภาคผนวก

4.2 รองปกใน (ปกหลัง) ส่วนใหญ่จะเว้นไว้ บางครั้งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดพิมพ์หรืออาจใส่ชื่อชุดหนังสือของผู้แต่งคนเดียวกันกับที่แต่งหรือเขียนเรื่องนั้น

4.3 ปกหลัง อาจเว้นว่างเปล่า แต่ปัจจุบันนิยมมีภาพประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปกหน้า เพื่อสร้างความสนใจ การออกแบบปกหน้า และปกหลัง นิยมให้เป็นแผ่นเดียวกัน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ต้องคำนึงถึงลักษณะหลายประการที่จะใช้เป็นหลักในการเขียน ซึ่งลำดับแรกต้องทราบก่อนว่าจะเขียนเรื่องอะไร ให้ใครอ่าน และเพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อะไร การผูกเรื่องไม่ซับซ้อน สนุก สมเหตุสมผล ควรมีความสมจริง ไม่เน้นหนักทางความรู้จนเกินไป สำหรับรูปเล่มในการจัดพิมพ์นั้น อาจทำได้ทั้งรูปแบบแนวตั้ง และรูปแบบแนวนอน แต่หากจะให้ดึงดูดความสนใจแล้ว ควรให้มีรูปลักษณะที่แปลก ได้รับความสนใจ นอกจากนี้ ควรต้องพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษา ภาพ ตัวอักษร ขนาดรูปเล่มให้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่านด้วย

1.8 พัฒนาการและความสนใจในการอ่านหนังสือเด็ก

จินตนา ไบกาซูยี (2534: 61 – 64) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กว่า กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษา (ตอนต้น: 12 – 14 ขวบ) หรือก่อนวัยรุ่น กลุ่มนี้เป็นวัยที่เริ่มย่างเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นอย่างจริงจัง จะเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเชื่อมต่อระหว่างเด็กและวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในด้านร่างกายโดยเฉพาะอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับรูปร่าง ขนาด และเสียง รวมทั้งอารมณ์จิตใจและอุปนิสัย ใจคอ ตลอดจนความชอบและความถนัดต่างๆ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจะเห็นอย่างชัดเจน

ในด้านร่างกาย เด็กหญิงและเด็กชายจะมีการเปลี่ยนแปลงแสดงความแตกต่างทางเพศอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กผู้ชายเสียงจะแตก น้ำเสียงจะเริ่มห้าวขึ้น แขนขาเริ่มยาวแก้ง่าม เริ่มมีกล้ามเนื้อ อวัยวะเพศเริ่มขยายตัวใหญ่ขึ้น และเริ่มมีสุจิ มีขนตามตัวในบางที่ เด็กหญิงเริ่มมีหน้าอกใหญ่ขึ้นและมีรอบเดือน สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็กรับประทานอาหารและนอนมากขึ้น

ส่วนด้านอารมณ์นั้น เด็กจะเริ่มสับสนในความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะร่างกายที่เติบโตกลายเป็นผู้ใหญ่ แต่จิตใจยังเป็นเด็ก จึงเกิดความกังวล เกิดอารมณ์หุนหัน ซ้ำคิด ใจน้อย อ่อนไหว ขี้รำคาญ แสลงอน ชอบโต้เถียง โต้แย้ง มีการแสดงออกทางอารมณ์ ทำตามอารมณ์ของตัวเองมากขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ

และในด้านสังคมนั้น เด็กจะเริ่มสนใจเพื่อนฝูงมากขึ้น ต้องการให้เพื่อนยอมรับตน เข้ากลุ่ม ชอบรับเอาค่านิยม ความคิด และพฤติกรรมของเพื่อนๆ มาเป็นตัวอย่าง ดังนั้น ความสัมพันธ์กับเพื่อนจึงมีมากกว่าความสัมพันธ์ต่อพ่อแม่ เช่นเดียวกันเมื่ออยู่ที่โรงเรียน จะเชื่อครู และเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ สำหรับด้านสติปัญญา นั้น เด็กเริ่มเลือกและสนใจเฉพาะสิ่งที่ตนพอใจ และส่วนใหญ่จะตามเพื่อน มีความสังเกตเพิ่มขึ้น ชอบทดลองด้วยตนเองเพื่อแสวงหาคำตอบ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น แต่บางครั้งกล้าทำบางครั้งที่ไม่กล้าทำ

ในส่วนของความสนใจ ในระยะนี้ ทั้งสองเพศเริ่มแสดงความแตกต่างในสิ่งที่ชอบไม่เหมือนกัน เด็กหญิงจะเข้ากลุ่มเพศหญิงด้วยกันที่มีอุปนิสัยและความชอบเหมือนๆ กัน ในขณะที่เด็กชายจะเลือกเพื่อนชายที่ชอบกิจกรรมเหมือนๆ กัน เช่น บางกลุ่มชอบเล่นกีฬา ดนตรี หรืออ่านหนังสือ หรือบางกลุ่มสนใจในการเรียนเป็นเด็กเรียน หรือบางกลุ่มชอบเที่ยวกลายเป็นเด็กเที่ยวไป กลุ่มเด็กชายจะสนใจกีฬาที่เล่นเป็นทีม มีกติกากฎเกณฑ์ มีการแข่งขัน เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล บางกลุ่มชอบประดิษฐ์ค้นคว้า เครื่องมือวิทยาศาสตร์ หรือของเล่นจากไฟฟ้า วิทยุ ชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้า ทดลอง กำลังภายใน การ์ตูน การผจญภัย ชิวประวัติ เพศศึกษา ชอบดูภาพยนตร์ตื่นเต้น ผจญภัย ดลก ชื่นชอบเพลงของนักร้องคนโปรด ชอบฟังเพลงทางวิทยุและเทป ส่วนรายการโทรทัศน์ชอบรายการเพลง การเต้นรำ กีฬา เกมทายปัญหา เป็นต้น

กลุ่มเด็กผู้หญิง ชอบดูกีฬามากกว่าจะเป็นผู้เล่น สนใจสิ่งประดิษฐ์และการฝีมือ สนใจการ แต่งกาย ชอบอ่านหนังสือโรแมนติก คอลัมน์ข่าวสั้น เรื่องสั้นๆ จากหนังสือพิมพ์นิตยสาร วารสารของเด็กและวัยรุ่น ชอบเก็บสะสมภาพเกี่ยวกับสวยๆ งามๆ ภาพดารานักร้องที่ชื่นชอบ

ชอบฟังดนตรี ดูภาพยนตร์เบาๆ ที่สนุกสนานและตลก รายการทีวีที่ชอบ คือ เพลงเกม หนึ่งทีวี และละครชีวิตที่ไม่เคร่งเครียด มีลักษณะเป็นแนวกระจุกกระจิม หรือเรื่องราว ในครอบครัว

กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษา (ตอนต้น: 15 – 18 ขวบ) หรือ กลุ่มวัยรุ่น ในช่วงนี้เด็กกลุ่มนี้เริ่มปรับสภาพความเปลี่ยนแปลงได้บ้างแล้ว แม้บางคนจะยังคงมีความเปลี่ยนแปลงอยู่อีก แต่ความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะเป็นไปและต่อเนื่องจากช่วงวัยก่อนวัยรุ่น ซึ่งอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านร่างกายนั้น ความเจริญเติบโตด้านความสูงยังคงมีอยู่ จนกระทั่งอายุได้ 18 ปี โดยเฉลี่ยความสูงจะหยุดลง ขนาดของอวัยวะต่างๆ ยังคงเปลี่ยนแปลง เพื่อแสดงความแตกต่างทางเพศออกมาอย่างเด่นชัด เด็กชายจะเริ่มมีลักษณะเป็นชายหนุ่มขึ้น กล้ามเนื้อแขนขาจะขยายออก ตะโพกมีเนื้อหนังมากขึ้น มีขนรักแร้และที่อวัยวะสืบพันธุ์ เสียงเริ่มเป็นหนุ่มท่อม ไม่แหบแตกพรวดพราดๆ เหมือนเดิม เริ่มผื่นเปื่อยก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากภาวะร่างกายและฮอร์โมน จึงเป็นไปอย่างรุนแรงมาก เด็กผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน หน้าอกจะขยายโตจนต้องใส่เสื้อชั้นในชนิดยกทรง ตะโพกและแขนขาเริ่มกลมกลิ้ง อ่อนช้อย สละสลวย เป็นหญิงสาวมากขึ้น เริ่มรักสวยรักงาม เลือกเสื้อผ้าเอง ดูแลเอาใจใส่ร่างกายมากขึ้น กิริยาท่าทางเริ่มมีจริตแสดงความเป็นสาว รู้จักเอียงอายหน้าแดงเมื่อถูกชม

ในด้านอารมณ์นั้น ยังคงความสับสนวางตนเองไม่ถูกว่าจะเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวัยรุ่นดี บางครั้งปฏิบัติตนดังผู้ใหญ่ ไม่ต้องการให้มีการอบรมสั่งสอน แต่ต้องการให้มีการดูแลเอาใจใส่ให้ความรักและความช่วยเหลือ มีความอ่อนไหว ช่างคิด ใจน้อย วู่วาม มีความกังวล และความกลัว เช่น กลัวรูปร่างตนเองไม่หล่อไม่สวย กลัวการเรียนไม่ดี กลัวสอบตก กลัวสอบเอนทรานซ์ไม่ติด กลัวไม่มีเพื่อนหรือเพื่อนไม่รัก เข้าสังคมไม่ได้ เผชิญหน้ากับเพื่อนต่างเพศไม่เป็น ไม่ชอบการดำหนิ หรือไม่ชอบการล้อเลียนเรื่องเพื่อนต่างเพศ โกรธง่ายและระงับความโกรธไม่ได้ มักแสดงออกอย่างรุนแรง ทั้งทำทางคำพูดและการกระทำ ไม่ค่อยยอมรับฟังเหตุผล มีความหงุดหงิดง่าย ธรรมชาติที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลดังได้กล่าวมานี้

ในด้านสังคม เพื่อนโรงเรียน และครูผู้สอนยังคงเป็นแบบอย่างที่ได้วัยนี้ยึดเป็นตัวอย่างและเชื่อถือมากกว่าพ่อแม่ และญาติพี่น้องในครอบครัว วัยนี้เป็นวัยของการศึกษาหาความรู้จากโรงเรียน และจากการศึกษานอกระบบต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ล้วนมีบทบาทต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กมาก เพราะเด็กวัยนี้ให้ความสนใจต่อสังคมแวดล้อมมากนั่นเอง ในวัยนี้ แม้เด็กจะเริ่มแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แต่ก็ยอมรับกติกาและระเบียบของสังคม ของหมู่คณะ รักเพื่อนรักโรงเรียน รักสี รักคณะ รักสถาบันอย่างรุนแรง รู้จักเสียสละเพื่อเพื่อนฝูงและครอบครัว สนใจสังคมภายนอกมากขึ้น

ความสนใจ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะแสดงความชอบเฉพาะของตนออกมา มาก เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ แต่เมื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมเสริม จะชอบเลือกเข้ากลุ่มเพศเดียวกัน การเล่นกีฬาแยกเล่นตามลักษณะเพศ และตามลักษณะกีฬาที่ตนชอบ โดยเฉพาะกีฬาที่ต้องการทักษะ ความคล่องแคล่วทางร่างกายและจิตใจ การเลือกเรียนวิชาเป็นไปตามความถนัด และความชอบส่วนตัวมากขึ้น อีกทั้งยังอาจจะเกิดจากแรงบันดาลใจที่ได้เห็นตัวอย่างการประกอบอาชีพนั้นๆ แต่บางคนก็เลือกตามเพื่อนๆ ประปนกันไป ความถนัด หรือความสามารถเฉพาะด้าน เช่น กีฬา ดนตรี

คำนวณ การทดลองวิทยาศาสตร์ การวาดภาพ ความถนัดทางภาษา การแต่งเรื่อง เขียนเรื่องของแต่ละคนเริ่มแสดงออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งควรจะได้รับส่งเสริมให้หาความรู้และทักษะการปฏิบัติเพิ่มขึ้น บางคนอาจจะหารายได้จากความถนัดหรือความสามารถพิเศษนี้ได้ ด้วยเหตุที่วัยนี้ชอบแสดงความเด่นเพื่อเรียกร้องต่อสังคม และบางครั้งชอบใช้ความรุนแรงแทนเหตุผล ดังนั้น ความชอบของกลุ่มนี้จึงมุ่งไปที่ดารา หรือนักร้อง หรือวีรบุรุษที่ตนชื่นชอบ และมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกับกลุ่มของตนเองมาก แต่อย่างไรก็ตามความชอบอุปนิสัย และบุคลิกภาพของเด็กวัยนี้ มีความแตกต่างกันไปตามเพศ พื้นฐานฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมเป็นส่วนประกอบสำคัญ

ความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กวัย 12 – 18 ปี

ลมูล รัตตากร (2529: 19 – 34) ได้สรุปจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 12 – 18 ปี ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ พบว่า ความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนชายและหญิง นักเรียนชายและหญิงสนใจเรื่องต่อไปนี้มากเหมือนกัน คือ

1. เกร็ดความรู้สั้นๆ รวมในเล่มเดียวกัน
2. ความรู้ทั่วไป
3. การเรียนรู้ การจำ การลืม และการทดสอบเชาวน์
4. การคิดค้นหาเหตุผล
5. พุทธศาสนา
6. การศึกษา การเรียนการสอนตามหลักสูตรในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย
7. นิทานตลกขบขัน
8. นิทานที่เป็นตำนานของแต่ละท้องถิ่น
9. นิทานเรื่องสัตว์
10. ไวยากรณ์ภาษาต่างๆ
11. คณิตศาสตร์
12. ดาราศาสตร์
13. การเปลี่ยนแปลงของพื้นโลก พื้นน้ำ อากาศ รวมทั้งการพยากรณ์อากาศ
14. วิศวกรรมศาสตร์
15. การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและการออกแบบ
16. การรักษาพยาบาล การป้องกันโรคและการใช้ยารักษาโรค
17. การขับร้อง การร้องเพลงรวมเนื้อเพลง
18. นวนิยาย ประวัติศาสตร์
19. การท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์
20. การรวบรวมแผนที่
21. ประวัติบุคคลสำคัญในสาขาวิชาต่างๆ
22. สงคราม

จากข้อความข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านของเด็กในระดับมัธยมศึกษา เด็กในวัยนี้จะชอบหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการผจญภัย วีรบุรุษ วีรสตรี ชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รวมถึงเรื่องตำนานในท้องถิ่นของตนเองที่เป็นเรื่องใกล้ตัว

1.9 การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านประกอบ

หทัย ดันหยง (2529: 91 – 95) ได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่า และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับเด็กว่า จะต้องพิจารณารายละเอียดของโครงเรื่อง และสาระแนวคิดของเรื่องไว้ดังนี้

1. โครงเรื่อง ควรเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากเค้าโครงที่มีจินตนาการประสบการณ์ชีวิตที่ได้ผ่านพบ สิ่งประทับใจที่เกิดขึ้นในชีวิต เรื่องราวที่มีเค้าเดิมมาปรุงแต่งอุปติการณ์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเหตุจูงใจหรือบันดลใจต่างๆ เป็นเนื้อหาให้ดำเนินเรื่องซึ่งมีตัวละครแสดงบทบาทอยู่ในเหตุการณ์ด้วยสภาพชีวิตที่มีข้อคิด เนื้อหาสาระ ปมปัญหาโมทัศน์ เข้มข้นหรือคลี่คลายไปสู่จุดสิ้นสุดของเรื่อง เพื่อสร้างให้สนุกและจบลงด้วยผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. สาระแนวคิด คือ แก่นแท้ของเรื่องนั้นๆ ว่าเป็นเรื่องอะไร เกี่ยวกับใคร ในสภาพอย่างไรและให้แนวคิดอะไร แก่นของเรื่องประกอบด้วยแก่นแห่งทรรศนะ อารมณ์ พฤติกรรม และสภาพเหตุการณ์ ซึ่งมีแนวโน้มไปตามลักษณะปรัชญาชีวิตของผู้เขียน เป็นคตินิยม เช่น จิตนิยม สัจนิยม วัตถุนิยม เป็นต้น สาระแนวคิดในหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีลักษณะ ตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อนมุ่งเน้นโมทัศน์เดียว และจะต้องมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาเด็กทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

วิริยะ สิริสิงห์ (2524: 82) ให้หลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าหนังสือเด็กไว้ ดังนี้

1. มีจุดคิดที่แน่นอน
2. เค้าโครงเรื่องติดต่อกันจนเด็กติดตามได้อย่างสนุกสนาน
3. สำนวนภาษา สำคัญมาก ควรให้ถูกต้อง มีศิลปะการเขียนและเขียนได้ตรงรสนิยมของเด็ก
4. การจัดรูปเล่มเหมาะสมสวยงามดี
5. ภาพประกอบถือว่าสำคัญที่สุดจะขาดไม่ได้และภาพจะต้องตรงกับเนื้อหาเรื่องด้วย
6. ตรงตามความสนใจ ความนิยม และพื้นความรู้ของเด็กในแต่ละระดับ

ปราณี เชียงทอง (2526: 80) และ ถวัลย์ มาศจรัส (2539: 88) ได้กล่าวถึงการประเมินคุณค่าหนังสือว่า ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่อง ต้องถูกต้องตรงความเป็นจริง ข้อเท็จจริงต่างๆ ต้องถูกต้องวันสำคัญ สุตรสมการต่างๆ ที่กล่าวถึงในเรื่องต้องถูกต้อง เชื่อถือได้

2. วิธีเขียน ควรใช้ถ้อยคำสำนวนและศัพท์ที่เหมาะสมกับความรู้ และความสามารถของเด็กให้อ่านเข้าใจได้ง่าย สำนวนภาษาเหมาะแก่เด็ก อธิบายเรื่องทุกอย่างชัดเจนเป็นไปตามลำดับความยากง่าย ไม่วกวน การเขียนควรคำนึงถึงการให้เด็กอ่านเข้าใจง่ายและน่าอ่านเป็นสำคัญ

3. รูปเล่มภายนอก เป็นที่จูงใจ มีภาพประกอบ ถ้าเป็นภาพวาดต้องให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง แผนที่ แผนภูมิ จำเป็นสำหรับหนังสือบางประเภท

4. ประโยชน์ที่เด็กควรจะได้รับ ควรตั้งคำถามในการประเมินคุณค่า ดังต่อไปนี้

4.1 เนื้อเรื่องส่วนใดตรงกับหลักสูตรที่เด็กต้องเรียนในโรงเรียนหรือไม่พอที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ลึกซึ้งหรือเพื่อสนองความอยากรู้ และความสนใจต่างๆ ไป

4.2 เนื้อเรื่องในเล่มช่วยยั่วยุให้เด็กอยากอ่าน และอยากแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกหรือไม่ มีบรรณานุกรมท้ายบท หรือท้ายเล่ม เพื่อเป็นการเสนอแนวทางการอ่าน และค้นคว้าเพิ่มเติมแก่เด็ก หรือไม่ในการประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านประกอบ พอจะสรุปการพิจารณาหนังสืออ่านประกอบได้เป็น 3 ประการ

1. ด้านเนื้อหา ควรมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย และตรงกับความสนใจของเด็ก ให้ข้อเท็จจริง ถูกต้อง เนื้อเรื่องส่งเสริมความรู้และจินตนาการ

2. ด้านการเขียน ใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน เหมาะสมกับวัย และความเข้าใจของเด็ก เขียนได้ถูกต้องตรงกับรสนิยมของเด็ก การเสนอเรื่องน่าสนใจเร้าใจผู้อ่านให้พึงพอใจตั้งแต่ต้นจนจบ

3. ด้านลักษณะรูปเล่ม ควรมีภาพประกอบ ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจของหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กสนใจได้ดี ตัวพิมพ์ชัดเจน ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัย รูปเล่มสวยงาม ชวนให้น่าหยิบอ่าน การเย็บเล่มคงทน แข็งแรง

สมหมาย เชื้อพงศ์ (2538: 34 – 35) ได้สรุปเกณฑ์การประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านประเภทสาระบันเทิง ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะของหนังสือประกอบด้วยลักษณะรูปเล่มและลักษณะภาพประกอบ

1.1 ลักษณะรูปเล่ม ได้แก่ การทำรูปเล่ม สีและการออกแบบปก คุณภาพกระดาษ ขนาด และสีของตัวอักษร จำนวนหน้า ศิลปะการจัดหน้า

1.2 ลักษณะภาพประกอบ ได้แก่ ลักษณะความชัดเจนของภาพเป็นสีหรือขาวดำ ลักษณะความสมจริงเป็นภาพเขียนหรือภาพถ่าย ขนาดและสีสันของภาพ จำนวนภาพ ความเหมาะสมในการเรียนการสอน คำอธิบายประกอบภาพ

2. ด้านคุณภาพของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา การใช้ภาษา และแนวคิด

2.1 เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตร วิธีการเสนอเรื่องลำดับความยากง่าย เอกภาพความกลมกลืน การเน้นสาระสำคัญ ความถูกต้องเหมาะสมกับเหตุการณ์ความเป็นจริง เหมาะสมกับระดับและวัยของผู้อ่าน การคลี่คลายปมปัญหาต่างๆ เป็นการเสนอแนะแก่ผู้อ่าน

2.2 การใช้ภาษา ได้แก่ การใช้ถ้อยคำภาษาที่ถูกต้องตามแบบแผน ทางหลักภาษา ความชัดเจนของถ้อยคำ ใช้คำศัพท์เหมาะสม การเว้นวรรคตอนถูกต้อง เหมาะสมกับวัยและเนื้อเรื่อง

2.3 แนวคิด ได้แก่ แก่นแท้ของเรื่องนั้นๆ ว่าเป็นเรื่องอะไร เกี่ยวกับใคร ในสภาพอย่างไร มีลักษณะตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน มุ่งมโนทัศน์ เพียงมโนทัศน์เดียวและต้องมีจุดประสงค์ เป็นไปในแนวสร้างสรรค์

สรุป การสร้างหนังสืออ่านประกอบสำหรับวัยรุ่น จะต้องใช้ภาษาที่รัดกุม ไม่เยิ่นเย้อ เช่น ไม่ใช่คำว่าใหญ่โตมโหฬาร แต่ให้ใช้คำว่าใหญ่โตเท่านั้น ถ้อยคำภาษาง่ายต่อการทำความเข้าใจ ตรงไปตรงมา เช่น คำว่ากิน หรือรับประทาน ไม่ใช่คำว่าเสวย มีความยากง่ายตรงกับระดับชั้นที่เรียน เช่น ใช้คำ ศัพท์ที่อยู่ในระดับความรู้ของนักศึกษา

1.10 งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ

1.10.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่วิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมีดังนี้

นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา (2524) ได้สร้างหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทย เรื่อง หิโตปเทศคำกลอน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเรียบเรียงใหม่จากหนังสือหิโตปเทศฉบับแปล โดย เสถียร โกเศศ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 100 คน ผลปรากฏว่า หนังสือที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น ทั้งยังได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านด้วย

สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร (2551) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่า หนังสือที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น ทั้งยังมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย (2547: 83) ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “เห็ดในระบบนิเวศของป่าสะแกราช” สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่า ก่อนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “เห็ดในระบบนิเวศของป่าสะแกราช” อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

สุมาลี วิณวันท์ (2548: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “พืชสมุนไพรที่นำรั้ว” ที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับดี นักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง “สมุนไพรที่นำรั้ว” มีผลการเรียนรู้ด้านความรู้หลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 80 นอกจากนี้ นักเรียนยังมีเจตคติต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง “พืชสมุนไพรที่นำรั้ว” อยู่ในระดับดี

อโนมา ไม้หอม (2542: 104) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง “สร้างเสน่ห์ด้วยการกิน” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง “สร้างเสน่ห์ด้วยการกิน” มีประสิทธิภาพ 80.43 / 80.13 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นสูงกว่าก่อนการเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้าน รวมทั้ง ผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้สอนวิชาสุศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเพิ่มเติมอยู่ในระดับดีมากในทุกด้าน

ไพรัช กุลวชิรารวรรณ (2529: 105) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้น สำหรับวิชาประชากรศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในเนื้อหาที่สนุกสนานน่าสนใจ มีสาระความรู้ที่สอดคล้องถูกต้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ นักเรียนยังต้องการอ่านหนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้นในสาขาวิชาอื่นๆ อีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังกล่าว สรุปได้ว่า หากสร้างหนังสือให้นักเรียนอ่านเป็นหนังสือที่ตรงกับความสนใจ เหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของนักเรียนแล้วจะทำให้การอ่านและการเรียนรู้ของนักเรียนพัฒนาขึ้น ทั้งยังทำให้นักเรียนสนใจที่จะแสวงหาหนังสืออื่นๆ มาอ่านอีก

1.10.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แอนเนียร์ (Anuar. 1979) ได้สำรวจเนื้อหาหนังสือที่เด็กชอบอ่านในสิงคโปร์ พบว่าหนังสือสำหรับเด็ก ควรเป็นหนังสือที่เด็กสามารถบอกลักษณะนิสัยของตัวเองได้ สามารถบอกสถานที่หรือฉากของเรื่องได้ และเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก หรือเป็นเรื่องที่ลึกลับน่าพิศวง จึงเสนอแนะว่า ควรสร้างเรื่องประเภทส่งเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก เพราะจะมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหาของผู้อื่นทั้งช่วยส่งเสริมให้มีความพยายามที่ฟันฝ่าอุปสรรคและความลำบากต่างๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิตเมื่อเติบโตใหญ่

ฟูสโซ (Fusco. 1983) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการตามระดับการเรียนรู้และปฏิบัติการตอบสนองต่อวรรณกรรมของเด็ก โดยใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจาก Sorchman Wadin River Middle School ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่คัดเลือกไว้แล้วอย่างอิสระแล้ว นำหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่านมาวิเคราะห์ด้วยแบบวรรณกรรม เพื่อการศึกษา และหลังจากที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของกลุ่ม พบว่า นักเรียนมีปฏิบัติการตอบสนองต่อเรื่องต่างกัน คือ จะตอบสนองต่อเรื่องที่จัดคู่การเรียนรู้ได้ดีกว่า อายุ และเพศสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของนักเรียนน้อยมาก เรื่องที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด คือ เรื่องที่นักเรียนอ่านแล้วประสบความสำเร็จและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนจากการอ่านวรรณกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของนักเรียนด้วย จากผลการวิจัยที่กล่าวมานี้ เป็นแนวทางการสร้างหนังสือ ต้องสร้างให้ตรงกับความสนใจ เหมาะสมกับระดับสติปัญญาของนักเรียน มีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการ สร้างความเข้าใจชีวิต และให้แนวทางในการแก้ปัญหาจากที่ประมวลผลการวิจัย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศนี้ จะเห็นได้ว่า การสร้างหนังสืออ่านประกอบนั้น หากสร้างให้นักเรียนอ่านหนังสือที่ตรงกับความสนใจ เหมาะสมกับวัย และสติปัญญาของนักเรียน ให้ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมให้แนวความคิดในการแก้ปัญหาแล้ว จะทำให้

การอ่านและการเรียนรู้ของนักเรียนพัฒนาขึ้น ทั้งยังทำให้นักเรียนสนใจที่จะแสวงหาหนังสืออื่นๆ มาอ่านอีกในที่สุด

บันดี้ (Bundy. 1983: บทคัดย่อ) ได้สำรวจและพัฒนา เพื่อหาประสิทธิภาพทางด้าน การอ่านของนักเรียนในระดับเกรด 4 เกรด 5 และเกรด 6 โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 326 คน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น เพศ และประสิทธิภาพในการอ่าน และวิเคราะห์เหตุการณ์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เด็กเกรด 4 และเกรด 6 มีความสนใจในเรื่อง เหตุการณ์บ้านเมือง และการผจญภัยมากกว่าเด็กเกรด 4 และเกรด 5 และพบว่า เพศหญิงมีความสนใจและสามารถอ่านนิทาน โคลง กลอน ชีววิทยา สัตว์ การ์ตูน ในขณะที่ เพศชายจะสนใจด้านวิทยาศาสตร์และกีฬา

ทินเกอร์ (Tinker. 1986) ได้สรุปผลการวิจัยของ แม็คอินทอช (Mackintosh) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของเด็กเกรด 1 – 8 จากจำนวนนักเรียน 628 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กสนใจหนังสือที่ให้ข้อเท็จจริงของเรื่องต่างๆ
2. เด็กชอบอ่านนิทานเกี่ยวกับสัตว์ที่เป็นสัตว์จริงๆ มากกว่าสัตว์พูดได้
3. เด็กตั้งแต่เกรด 2 เป็นต้นไป จะมีความสนใจเรื่องของประเทศ หรือดินแดนที่ห่างไกลออกไป รวมทั้งการดำเนินชีวิตของประชาชนในดินแดนเหล่านั้นด้วย
4. เด็กที่อยู่ในเกรดต่ำกว่า เกรด 8 ไม่สนใจเรื่องอาชีพ
5. เด็กตั้งแต่เกรด 5 เป็นต้นไป จะสนใจเรื่องอาชีพ
6. เด็กจะเพิ่มความสนใจในเรื่องวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ
7. เด็กตั้งแต่เกรด 5 เป็นต้นไป จะสนใจในเรื่องชีวประวัติ โดยเฉพาะชีวประวัติของชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงและเรื่องของนักบุกเบิก และนักสำรวจ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านประกอบและหนังสือส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ว่า ผู้สร้างหนังสือได้จัดเนื้อหาให้ตรงกับ ความสนใจ เหมาะสมกับวัยสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ทำให้การอ่านและการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังทำให้นักเรียนรักการอ่าน สนใจที่จะแสวงหาหนังสืออื่นๆ มาอ่านอีกด้วย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีนิราศภูเขาทอง

2.1 ที่มาและความหมายของนิราศ

นิราศ เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ถูกเขียนได้แต่งขึ้นในระหว่างการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และด้วยสมัยก่อนการเดินทางค่อนข้างลำบากและใช้เวลานาน นักเดินทางจึงเกิดความเหงาและเบื่อหน่ายด้วยการประพันธ์บทกวี พรรณนาถึงการเดินทางและสภาพภูมิประเทศ โดยมักจะแต่งขึ้นในลักษณะอาลัยอาวรณ์ที่จะต้องจากนางอันเป็นที่รัก

สมเด็จพระยาจารย์ราชานุกาภ อัจจากเบญจมาศ พลอินทร์-วาริ ศรีมาโนชน์
(2522: 23) ทรงสันนิษฐานว่า

“หนังสือจำพวกที่เรียกว่า นิราศ เป็นบทกลอนที่แต่งเวลาไปทางไกล มูลเหตุที่จะเกิดหนังสือชนิดนี้ขึ้น สันนิษฐานว่า คงเป็นเพราะการเดินทางที่มักต้องไปเรือหลายๆ วัน มีเวลาว่างมากได้แต่ นั่งๆ นอนๆ ไป จนเกิดความเบื่อหน่าย ก็ต้องคิดหาอะไรทำแก้รำคาญ ผู้สันนิษฐานในทางวรรณคดีจึงแก้รำคาญโดยกระบวนคิดบทกลอนแต่งในเวลาเดินทางเช่นนั้น ก็เป็นธรรมดาที่จะพรรณนาว่าด้วยสิ่งที่ได้พบเห็นในระยะทางประกอบกับอารมณ์ของตน เช่น ครวญคิดถึงคู่รักซึ่งต้องพรากทิ้งไว้ทางบ้านเรือน เป็นต้น กระบวนความในหนังสือนิราศจึงเป็นทำนองอย่างว่านั่นแหละ ชอบแต่งกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี”

สมเด็จพระยาจารย์ราชานุกาภ

คำว่า “นิราศ” เป็นศัพท์สันนิษฐานกันหลายนัย ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่า มีที่มาจากรากศัพท์ที่ใด อาจมาจากคำว่า “นिर” แล้วเปลี่ยนสระให้ยาวขึ้น และมีการเติม ศ เข้า ลิลิต จาก นิร-นिरา-นิราศ ในพจนานุกรม ของ มอเนีย วิลเลียมส์ นิราศ แปลว่า ปราศจากหวัง ในวรรณคดี มีความหมายถึง “การจากไป”

คำว่า นิราศ ภาษาบาลี เกิดจากการสนธิ ระหว่าง นิร กับ อาสา แปลว่า ปราศจากหวัง ไม่มีความต้องการ หมดยุค เจยอยู่ (นิร+อาสา=นิราศ) (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2493: 512) หรือคำว่า นิราศ ในภาษาภาษาสันสกฤต แปลว่า การต่อต้าน การปฏิเสธ หรือ บัดส่ง การขับหรือกำจัด การเปลื้อง การโยกย้าย หรือจากไป การสละหรือทิ้ง (พจนานุกรม) จึงยังไม่ยุติว่าจะเป็นรูปศัพท์ใดแน่ ซึ่งในเรื่องความหมายนั้นท่านผู้รู้ให้ข้อคิดไว้หลายประการ ดังนี้

น.ม.ส. อัจจากเบญจมาศ พลอินทร์-วาริ ศรีมาโนชน์ (2522: 17) ทรงให้คำอธิบายว่า การแปลตามรูปศัพท์ดังกล่าว ไม่ตรงกับลักษณะการแต่ง เพราะหนังสือนิราศแสดงให้เห็นว่า กวีแต่ง อย่างมีความหวังที่จะเป็นสุข เมื่อได้กลับคืนมาหานาง หรือที่อยู่อันเป็นที่รักของตน มิได้จากไปอย่างปราศจากความหวัง หรือสละละทิ้งไป นิราศในที่นี้หมายความว่า “ไม่มีนาง” เพราะบทนิราศเป็นบทที่กวีคร่ำครวญถึงผู้หญิง เมื่อไม่มีนางจึงต้องครวญ

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (2513: 97-86) ประทานข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับศัพท์นิราศ ไว้ว่า “ศัพท์นิราศมาจากคำสันสกฤตและบาลี แปลว่า นิราศจากความหวัง (ไม่มีอาสา) นั้นฉันไม่วางใจว่าเป็นศัพท์เดียวกับที่ใช้เป็นชื่อหนังสือพรรณนาความร้างเมียได้ ที่แปล นิราศว่า ไม่มีอาสา นั้นก็ถูก แต่จะแปลหนังสือนิราศว่าหนังสือไม่มีอาสา (คือความหวัง) นั้นดูจะไม่เข้ากันเลย ถ้าพูดตามทางศาสนาของเรา อาสาเป็นเครื่องร้อน เป็นของไม่ดี ไม่มีอาสา ก็คือ ตัดเครื่องร้อนได้ เป็นความสุข ภาษาสันสกฤตมีสุภาชิตว่า

อาศาทิ प्रमं निरास्यं प्रमं सुखं (ความหวังเป็นทุกข์ยิ่ง ปราศจากความหวังเป็นสุขยิ่ง) ในภาษาบาลีมีตัวอย่างใน วิชาดกกว่า

นิราสนติ ปุตุตฺ ทาราทีหิ นิราสจิตฺตํ แปลความว่า นิราสจิต คือจิตที่พรากจากลูกเมียได้โดยไม่เดือดร้อนกังวล หมายความว่า ตัดได้ในเวลากำหนด ไม่ใช่คร่ำครวญในคราวพรากอย่างหนังสือของเรา เป็นการตรงข้ามอยู่จะนี้ ถ้า นิราศ หรือ นิราส ทั้งในสันสกฤตและบาลี หมายถึง ตัดความร้อนได้เป็นของดีในทางศาสนา แลเราเอามาใช้เป็นชื่อหนังสือที่คร่ำครวญถึงเมียเต็มไปด้วยความร้อนใจรั้ ดูไม่เข้ากันเลย...เพราะฉะนั้นจึงไม่น่าเชื่อว่านิราศซึ่งเป็นหนังสือชนิดหนึ่งของเรานั้น จะมาจากคำที่แปลว่า ไม่มีความหวัง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ของตรงกันข้ามไม่ควรเชื่อว่ามาจากกัน สัต้าจะมาจากสืขาวไม่ได้”

พระองค์ทรงสรุปว่า ควรจะยุติกันได้ว่า หนังสือนิราศนั้นไม่ได้แปลว่า หนังสือไม่มีอาส่า ทรงกล่าวว่หากเปิดดูในดิคชันนารีของเซอร์มอเนีย วิลเลียมส์ ก็เจพบว่ นิราศ แปลว่า นิราศหวัง และ นิราส แปลว่า ถูกขับ ถูกบังคับให้ออก หรือถูกบังคับให้ไป ฉะนั้นจึงทรงเชื่อว่า นิราศ (หรือนิราส) เป็นหนังสือที่แต่งในคราวที่ถูกบังคับให้จากไป จะเป็นราชการบังคับ หรือกิจการอื่นบังคับก็เป็นได้

เทือก กุสุมา ณ อยุรยา (2514: 49) ได้อธิบายถึงที่มาและความหมายของคำว่า นิราศ ไว้สองนัยคือ

1. มาจากศัพท์ นิ หรือ นีร ซึ่งเป็นอุปสรรคนำหน้าคำอื่น แปลว่า ไม่, ไม่มี เช่นในศัพท์ว่า นีรันตราย แปลว่า ไม่มีอันตราย นีรเทศ (ใช้เนรเทศ) แปลว่า ไม่มีที่อยู่ ให้ออกไปเสียจากถิ่นที่อยู่ แล้วจึงพหุศัพท์ นีร คือทำให้เป็นเสียงยาวเป็น นีรา สำหรับใช้ในคำประพันธ์เป็นกริยา เช่น เรียมนิราเรือนสาย สวาทสร้อย แปลว่า ไปจาก เมื่อใช้เป็นนามว่า นิราศ ก็หมายความว่า การพลัดพรากจากไป ไม่มีที่อยู่ประจำ คำ นิราศ บ้างที่ก็อ้างว่าเป็น ศ เข้าลิลิตทำนองคำอื่นที่ลงท้ายด้วย ศ

2. มาจากศัพท์ นีร แปลว่า ไม่มี บวกกับอาส่า แปลว่า ความหวัง ถ้าเป็นศัพท์ นิราส (สันสกฤตใช้นิราศ) แปลว่า หมดหวัง ปราศจากความต้องการหรือหมดอยาก (นิรอาสย์)

เทือก กุสุมา ณ อยุรยา มีความเห็นว่า ความหมายตามนัยแรกน่าจะฟังดูเข้าเค้ามากกว่า เพราะคำว่า นิราศ นั้นส่วนมากนำมาใช้เรียกการแต่งหนังสือ เมื่อผู้แต่งต้องจากบ้านเรือนหรือมีการเดินทางจากไปแทบทุกราย และประเพณีการแต่งนิราศนั้นส่วนใหญ่ก็ถือผู้หญิงเป็นศูนย์กลางแห่งความคิด

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า คำว่า นิราศ มีความหมายตามตัวอักษรว่า จากพรากไปจาก ฯลฯ แต่นิราศอาจ หมายถึง งานประพันธ์ที่พรรณนาถึงเหตุการณ์ตามลำดับพร้อมทั้งแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์นั้นๆ โดยมีได้มีการเดินทาง หรือการพลัดพรากก็ได้

2.1.1 ลักษณะการแต่งนิราศ

หนังสือนิราศ นั้นจับเอาความเศร้าเพราะจากบ้าน จากคนรัก เป็นแก่นของเรื่อง ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ คือ ส่วนประกอบของเรื่อง นอกจากนั้น ก็แทรกคติหรือเรื่องส่วนตัวเอาไว้บ้าง ลักษณะของหนังสือนิราศนั้นมีผู้ให้ข้อสังเกตไว้หลายท่าน ดังนี้

น.ม.ส. (2513: 3 -10) ทรงกล่าวอธิบายถึงลักษณะของนิราศไว้ว่า “...นิราศเป็นหนังสือซึ่งแต่งขึ้นเมื่อร้างเมีย ถ้าเมียไม่รักก็ไม่นิราศ หนังสือชนิดนั้นจับเอาความเศร้าเพราะร้างรักเป็นแก่นของเรื่อง ถ้ากล่าวละเอียดไปในทางอื่นก็เป็นกระพี้ทั้งนั้น นิราศบางเรื่องกระพี้สำคัญกว่าแก่น เช่น นิราศลอนดอน เป็นต้น แต่แก่นต้องมี ถ้าไม่มีไม่เป็นนิราศ...”

คำกล่าวนี้ เป็นการกล่าวตามลักษณะหนังสือนิราศโดยทั่วไป ซึ่งกวีมักจะนิยมเขียนแบบนี้ทั้งนั้น สำหรับ นาง ในนิราศนั้นบางครั้งอาจไม่ต้องมีตัวตนอยู่จริงก็ได้ เป็นแต่เพียงการกล่าวตามประเพณีของการเขียนนิราศเท่านั้น ข้อนี้เห็นได้ชัดจากถ้อยแถลงของผู้เขียนนิราศเอง ดังปรากฏในตอนท้ายของกาพย์ห่อโคลง นิราศธารโศก พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ที่ว่า

ชมโฉมโฉมสมพาส	บท <u>นิราศ</u> จากชานา
นักปราชญ์ยอมแต่งมา	เล่นทำทางอย่างเรียบร้อย
จบเสร็จคร่ำครวญกาพย์	บทพิลาปถึงสาวศรี
<u>แต่งตามประเพณี</u>	<u>ใช้เมียรักจักจากจริง</u>
โคลงครวญกลอนกล่าวอ้าง	นารี
โศกสร้อยถึงสาวศรี	เชกหาว่า
<u>แต่งตามประเพณี</u>	ชิรภาคย์
<u>เมียมิ่งพรังพร้อมหน้า</u>	<u>ห่อนได้จากกัน</u>

(เบญจมาศ พลอินทร์-วารี ศรีมาโนชน์. 2522: 13)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงว่า กวีอาจเขียนนิราศโดยรำพันถึงนาง ซึ่งขณะนั้น กวีไม่อยู่ในสภาพจะทำเช่นนั้น นางที่กวีรำพันถึงก็ไม่มีตัวตนจริง คือ คำกลอนตอนท้ายในเรื่องนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ ที่ว่า

“ใช้จะมีที่รักสมครมาด	แรมนิราศร้างมิตรพิสมัย
ซึ่งครวญคร่ำทำที่พิริพีไร	ตามนิสัยกาพย์กลอนแต่ก่อนมา”

(กรมศิลปากร, 2550: 115)

เรื่องนางในนิราศนี้ น.ม.ส. ประทานข้อคิดเห็นไว้ว่า นางในนิราศที่กวีกล่าวถึงนั้น เป็นการกล่าวถึง ความงามตามจินตนาการของกวี ซึ่งอาจไม่มีความงามเช่นนั้นจริง ในมนุษย์ธรรมดา การกล่าวยกย่องชมความงามของนางไว้อย่างเลิศเลอนั้นก็เป็นการกล่าวตามประเพณีและต้องการให้เกิดความไพเราะ ชาบซึ่งด้วยกวีโวหารเป็นสำคัญ และกวีผู้เขียนนั้นก็คงจะไม่ได้หมายความว่า จะให้ใครเชื่อว่า มีนางลักษณะเช่นกล่าวถึงจริงๆ

เปลื้อง ณ นคร (พจนีย์ เห็นพิทักษ์. 2515: 43; อ้างจาก เปลื้อง ณ นคร) กล่าวทำนองเดียวกันว่า แม้นิราศจะเป็นเรื่องพรรณนาความเศร้า และความอาลัยที่ต้องจากนางที่รัก มากก็จริง แต่กวีอาจพรรณนาตามแบบนิยมเท่านั้นก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามหากการกล่าวรำพันความรัก ความอาลัยถึงนางที่รักนั้น หากกวีมีนางที่รัก ที่ตนจากมาจริงๆ ก็น่าจะมีส่วนช่วยให้ถ้อยคำของกวี ที่หลังไหลออกมา มีเป้าหมาย มีชีวิตชีวา มากกว่าที่จะกล่าวถึงนางอันไม่จริง

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2514: คำบรรยายวิชาวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ตอนต้น) กล่าวว่า ในการเขียนร้อยกรองกวีต้องได้รับอารมณ์สะเทือนใจ ไม่ใช่อารมณ์เรียบๆ ความสะเทือนใจของนิราศเกิดเพราะการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก (จะเป็นบุคคล บ้านเรือนก็ได้) สิ่งแวดล้อมในการเขียนนิราศต้องมีองค์ประกอบหลายประการ กวีที่เขียนจากความสะเทือนใจเพราะต้องจากสิ่งที่รักจริงๆ จะทำให้ถ้อยคำที่กล่าวออกมามีลักษณะจริงใจ (Sincerity) แต่กวีที่เป็นอัจฉริยะโดยแท้ อย่างเช่น เจ้าฟ้าธรรม ธิเบศร์ แม้จะขาดความจริงใจ คือ เขียนนิราศตามประเพณี ใช่ว่าความรักจะจากไปจริงนั้น ก็ยังสามารถเขียนได้ดี นี่เป็นข้อยกเว้น สำหรับบุคคลชั้นอัจฉริยะเท่านั้น หากเป็นกวีธรรมดาๆ ก็ยากที่จะเขียนให้ดีเช่นนั้นได้

ฉะนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ผู้ที่อยู่ในสภาพดังกล่าวต่อไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็อาจเขียนนิราศได้ทั้งนั้น กล่าวคือ อยู่ในสภาพที่ว่า

1. มีนางอันเป็นที่รัก และกวีต้องเดินทางจากนางที่รักไปจริงๆ แต่นางมิได้ไปด้วย
2. มีนางที่รักจริง แต่นางของกวีนั้นอาจเป็นคนแก่หรือไม่สวย แต่กวีจะจินตนาการลักษณะนางในนิราศขึ้นใหม่ ส่วนความรู้สึกรักอาลัย กวีอาจนำมาจากความรู้สึกของตนจริงๆ
3. มีนางที่รัก และเดินทางไปด้วย มิได้มีการพลัดพรากจากกัน
4. ไม่มีนางที่รัก แต่กวีสร้างภาพนางในจินตนาการขึ้นเอง

นอกจากนี้เบญจมาศ พลอินทร์-วารีย์ ศรีมาโนชน์ (2522: 22 – 26) ได้กล่าวถึงเนื้อหา และรูปแบบของนิราศไว้ว่า

เนื้อหาของนิราศ

เนื้อหาของนิราศ อาจแบ่งได้ 4 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. บทสดุดี มักมีเฉพาะนิราศคำโคลงเริ่มด้วยรายสั้นๆ พรรณนาความกว้างใหญ่ งดงามของพระมหานคร เน้นหนักที่พระบรมมหาราชวัง พระบารมีของพระมหाराชวัง พระบารมีของพระมหากษัตริย์ ปกแผ่อำนวยความสุขสวัสดิ์ แก่ปวงชนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน มีความเจริญรุ่งเรือง แก่พระราชอาณาเขต เป็นที่ยำเกรงแก่ประเทศใกล้เคียง มีพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นหลัก

ยึดมั่นทางจิตใจ บ้านเมืองสงบสุขร่มเย็น เป็นที่น่าภูมิใจ กวีจะใช้ความปรารถนาดีดงาม พรรณนา บทสวดดี เท่ากับเป็นการไหว้ครู แล้วสร้างจุดสนใจ เป็นคำนำเมื่อเริ่มเรื่องนั่นเอง ต่อจากการร้อยก็ อาจจะเป็นบทโคลงสวดดีอีก 2 – 3 บท

แต่ในนิราศคำกลอนนั้น มีข้อสังเกตว่า จะไม่มีบทสวดดี เมื่อเริ่มเรื่องก็จะเริ่มด้วยการรำพันถึงการนิราศจากนางไป แล้วบอกถึงสาเหตุของการจาก อาจจะมีการกล่าวอำลา สถานที่ที่เคยอยู่ หรือบอกเวลาที่เดินทางไว้ ดังเช่น นิราศเรื่องต่างๆ ของสุนทรภู่

2. บทสังลา ถ้าเป็นนิราศ คำโคลง จะเริ่มเมื่อจบบทสวดดี แล้วทั้งร้อยและ โครงสวดดีที่พบเสมอในบทสังลา ได้แก่ การฝากนาง คือ ฝากไว้กับเทพยดา ฟาดิน สำหรับนิราศ คำกลอน จะเริ่มบทสังลาทันทีเมื่อตั้งต้นเรื่อง กวีจะบอกสาเหตุที่ต้องจากนางเดินทางไป บางครั้ง ก็บอก วัน เดือน ปี ที่ออกเดินทาง บอกรายละเอียดในการไปเช่น ผู้ร่วมเดินทางและพาหนะที่ใช้เดินทาง

3. บทคร่ำครวญ ต่อจากบทสังลา ก็จะเป็นบทคร่ำครวญ รำพันความรัก ความอาลัย และความโศกเศร้า เป็นทุกข์ ในการจากไป แทรกด้วยการชมธรรมชาติ หรือชมนก ชมไม้ ชมปลา สภาพท้องถิ่น ชื่อสถานที่ที่ผ่านไป มาเปรียบเทียบกับนาง ด้วยโวหาร อุปมาอุปไมย หรือพรรณนาโดยอ้อมเอววรรณคดีเรื่องอื่นๆ ที่คู่พระคู่นาง ต้องพลัดพรากจากกันมาเปรียบเทียบกับ การพลัดพรากของตนกับนาง แทรกขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ตลอดจนปรัชญาที่น่าสนใจ จากบทคร่ำครวญ ให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ตำนานต่างๆ นิยายหรือนิทานที่มาประกอบเรื่อง ให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์สัตว์ พืชพันธุ์ต่างๆ ตลอดจนธรรมชาติของสัตว์และพืชนั้นๆ บางครั้งก็ทราบถึงชื่อประวัติของกวี ที่แทรกเข้าไปด้วย

4. บทจบเรื่อง กวีมีวิธีจบเรื่องหลายวิธี เช่น จบด้วยการบอกจุดประสงค์ ในการแต่งไว้ เช่น นิราศหริภุญชัย ว่าแต่งเพื่อให้เป็นตำนาน กำสรวลโครงคั่น นิราศนรินทร์ นิราศลำน้ำน้อย ว่าแต่งเพื่อเป็น "สารรัก" บ้างก็จบลงด้วยการบอกว่า "เพื่อให้คนอ่านได้อ่านกัน" เช่น นิราศประพาสธารทองแดง กวีบางคนจบด้วยการบอกเวลาแต่ง บอกชนิดของคำประพันธ์ บอกจำนวนโคลง และบางเรื่องก็ฝากฝังผลงานไว้ เพื่อกวีรุ่นหลังจะได้แก้ไขปรับปรุงก็มี บางเรื่อง ก็จบลงด้วยการอธิษฐานให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า แต่สุนทรภู่จบด้วยการบอกว่า "ฉันขอแบ่งส่วนกุศลทุกคนเอย" ในนิราศพระบาท

รูปแบบของนิราศ

1. ต้องมีการเดินทาง (จริงหรือสมมติก็ได้)
2. เนื้อเรื่องต้องมีนางในนิราศเป็นแกนของเรื่อง
3. ใช้ระยะทางที่ผ่านไปพรรณนาความรักถึงนาง
4. มีการพรรณนาเอาสิ่งที่พบเห็น มาเปรียบเทียบกับนาง
5. ใช้สำนวนโวหารโลดโผน คมคาย แทรกคติธรรมและความเชื่อ เช่น การอัญญกรรม อัญเทพดาอารักษ์ ธรรมชาติ ฟาและดิน ให้มาช่วยให้ได้กลับคืนไปหานาง

6. แทรกความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอื่นๆ ที่คู่พระคู่นางต้องพลัดพรากจากกัน
7. ความรู้เกี่ยวกับทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณี

ตำนานเก่าๆ

รูปแบบของนิราศควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ:-

1. **มโนภาพ** เป็นความนึกของกวีวาดขึ้นเป็นภาพพจน์ด้วยถ้อยคำ ความนึกนั้น แปรลงอย่างไร ส่งเสริมความดีหรือไม่ จะต้องมีความงามด้วย ความแปลกเป็นประติษฐการอย่างหนึ่งของกวีอันเกิดจากมโนภาพ อาจแบ่งเป็น

- เป็นสิ่งแรกที่กวีคิดขึ้นมา
- เป็นสิ่งที่ทำได้ชัดเจน

2. **อารมณ์สะท้อนใจ** กวีมีตาที่สามที่มองแปลกออกไป คือ

- เห็นแล้วแปลก... เกิดอารมณ์ขัน
- เห็นแล้วแปลก... เกิดอารมณ์สลด เศร้า
- เห็นแล้วแปลก... เกิดอารมณ์เลื่อมใส ศรัทธา
- เห็นแล้วแปลก... เกิดอารมณ์สบายใจ... เฟลิดเฟลิน
- เห็นแล้วแปลก... เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เคยรู้

3. **การแสดงออก** หมายถึง อารมณ์สะท้อนใจของกวีที่แสดงออกประกอบด้วยอุดมคติ คือ สูงกว่าธรรมชาติ สูงกว่าของจริง ผู้อ่านเกิดอารมณ์มีชีวิตชีวากวีเปรียบเทียบออกมาได้เกินความจริงในลักษณะที่งดงาม เป็นลักษณะที่ดีที่เหนือธรรมชาติ เช่น

"งามโอษฐ์ตั้งโบไม้อ่อน งามกรตั้งลายเลขา
งามรูปเลอสรระขวัญฟ้า งามยี่งบุปผาแบ่งบาน"

4. **องค์ประกอบ** คือ การนำถ้อยคำ มาจัดระเบียบกันเข้าให้เป็นรูปร่างในการพิจารณาว่าองค์ ประกอบเข้ากันได้สนิทเหมาะสมจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่ สิ่งที่จะดูจากองค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ ฟัง อ่าน ว่าชัดหูหรือไม่ ทั้งเสียง ถ้อยคำ และความหมาย

5. **ท่วงท่าที่แสดงออก** เป็นลักษณะเฉพาะตัว คือ บัจเจกบุคคล นิสัย ฝีมือ และความคิดในตัวของกวีจะไหลเข้าไปในนิพนธ์นั้น กวีที่ดีจะต้องมีบุคลิกภาพของตัวเอง ความนึกคิด ความเชื่อมั่นและความสนใจ

6. **เทคนิค** แต่เดิมเป็นภาษากรีก เป็นฝีมือแทนคำ Arts แปลว่า กรรมวิธี ทำให้ได้ผลเรียบร้อยสวยงาม ซึ่งรวมเอาทั้งความรู้ และความคิดเข้าด้วยกัน

2.2 ประวัติความเป็นมาของนิราศภูเขาทอง

หนังสือชีวิตและงานของสุนทรภู่(2550) ได้กล่าว เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของนิราศภูเขาทองและชีวประวัติของสุนทรภู่ พอสรุปได้ว่า นิราศภูเขาทอง เป็นวรรณคดีประเภทนิราศ ที่ได้รับการยกย่องว่า เป็นนิราศเรื่องที่ดีที่สุดของสุนทรภู่ สุนทรภู่แต่งเรื่องนี้ขณะที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุจำพรรษาอยู่ ณ วัดราชบูรณะ หรือวัดเลียบ ได้เดินทางโดยเรือแจวไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทอง

เมื่อ พ.ศ. 2371 ในรัชกาลที่ 3 เจดีย์ภูเขาทองนี้เป็นเจดีย์ที่อยู่ในวัดนามเดียวกัน เป็นวัดโบราณ อยู่ในทุ่งนา ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพระเจดีย์นั้น มีคนเคารพ นับถือมาก ด้วยเข้าใจว่า มีพระบรมธาตุบรรจุอยู่ ธนิต อยู่โพธิ์ สันนิฐานว่า สุนทรภู่ คงจะแต่งนิราศเรื่องนี้ เมื่อท่านมีอายุได้ 42 ปี และอุปสมบทมาได้รวม 4 หรือ 5 พรรษา

สำหรับปีที่ที่แต่งนั้น มีผู้ให้ความเห็นเป็นสองนัยคือ สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ (พจนีย์ เห็นพิทักษ์. 2515: 182; อ้างอิงจาก สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ. 2513: 28) ทรงกล่าวว่า "... นิราศภูเขาทองเห็นจะแต่งเมื่อปีชวด พ.ศ. 2373 ..." ส่วนธนิต อยู่โพธิ์. อ้างอิงจาก สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ. 2513: 28) กล่าวว่า จะเป็นปีชวด พ.ศ. 2371 โดยอ้างข้อความในนิราศภูเขาทอง ตอนที่ว่า

“ถึงเขมาอารามอร่ามทอง เฟิงฉลองเลิงงานเมื่อวานขึ้น”

(สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ. 2513: 28)

ธนิต อยู่โพธิ์ ยังได้กล่าวอีกว่า "... มีประกาศในรัชกาลที่ 4 ว่า ... ก็ได้ทรงพระศรัทธาเสด็จไปทำการมหรหรรวมการฉลอง ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในที่นั้นเป็นอันมาก ในปีชวด สัมฤทธิผลศักราช 1190 (พ.ศ. 2371) ..." เมื่อสุนทรภู่แล่นเรือผ่านหน้าวัดเป็นเวลางานเฟิงจะเลิก จึงถือได้ว่าสุนทรภู่เดินทางไปในปี พ.ศ. 2371

แต่นายฉันท ขำวิไล (2500: 273) เชื่อตามความเห็นของกรมพระยาตำราจราชานุภาพที่ว่า สุนทรภู่เดินทางไปในมัสการเจดีย์ภูเขาทอง เมื่อ พ.ศ. 2373 โดยอ้างจากเพลงยาวถวายโอวาทที่ว่า ในวันอังคารแรม 6 ค่ำ ปีฉลู สุนทรภู่ได้รับสอน 2 กุมาร คือ เจ้าฟ้ากลาง และเจ้าฟ้าปิ๋ว การสอนก็อ้างวันเดือนนี้ไว้ ทำให้รู้ว่าสอนในปี พ.ศ. 2372 และในเดือนปลายปีเจ้าฟ้าทั้ง 2 พระองค์ ก็เข้าไปศึกษาในพระราชวัง สุนทรภู่จึงได้เขียนเพลงยาวถวายโอวาทเป็นการสั่งลา แล้วจึงเดินทางไปในมัสการเจดีย์ภูเขาทอง ข้อความที่กล่าวไว้ในโอวาทมีว่า

“ซึ่งทูลความตามซื่ออย่าถือโทษ ถ้ากริ้วโกรธตรัสถามตามสงสัย
ด้วยวันออกนอกพรรษาขอลาไป เหลืออาลัยทูลกระหม่อมให้ตรอมทรวง
ฯลฯ

ด้วยเหตุว่าฝ่าพระบาทได้ขาดเสร็จ โดยสมเด็จพระทานตามความประสงค์
ทูลกระหม่อมยอมในพระทัยปลง ถวายองค์อนุญาติเป็นขาดคำ
ในวันอังคารพยานอยู่ ปีฉลูเอกศกแรมหกค่ำ”

(ชีวิตและงานของสุนทรภู่, 2550: 358)

ในการเดินทางครั้งนี้ มีลูกชายชื่อหนูพัดตามไปด้วย ซึ่งสถานที่ที่เดินทางผ่าน คือ ผ่านตำหนักแพและพระบรมมหาราชวัง ผ่านวัดประโคนปัก บางยี่ขัน บางจากบางพลู บางพลัด บางโพ บ้านญวน วัดเขมา ตลาดแก้ว ตลาดขวัญ บางธรณี ในเขตจังหวัดนนทบุรี จากนั้นก็ผ่าน เกาะเกร็ด บางพูด บ้านใหม่ บางเตือ บางหลวง เขิงราก สามโคก บ้านจิว เกาะใหญ่ราชคราม แล้วเข้าเขตอยุธยา ผ่านหน้าจวนผู้ว่า จอดเรือที่ท่าวัดพระเมรุ ค้างคืนในเรือ มีโจรแอบจะมาขโมยของในเรือ แต่ไหวตัวทัน รุ่งเช้าเป็นวันพระ ลงจากเรือเดินทางไปที่เจดีย์ภูเขาทอง ซึ่งเป็นเจดีย์ร้าง เก็บพระบรมธาตุมาไว้ในขวดแก้ว ตั้งใจจะนำไปนมัสการที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อตื่นมาก็ไม่พบพระธาตุ จึงได้เดินทางกลับ

ชีวประวัติ "สุนทรภู่"

สุนทรภู่ นั้น เป็นกวีคนสำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ เกิดวันจันทร์ เดือน 8 ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะเมีย จุลศักราช 1148 เวลา 2 โมงเช้า หรือตรงกับวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 เวลา 8.00 น. ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ บริเวณด้านเหนือของพระราชวังหลัง (บริเวณสถานีรถไฟบางกอกน้อยปัจจุบัน) บิดาของท่านเป็นชาวกว๋ำ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ชื่อพ่อพลับ ส่วนมารดาเป็นชาวเมืองฉะเชิงเทรา ชื่อแม่ช้อย สันนิษฐานว่า มารดาเป็นข้าหลวงอยู่ในพระราชวังหลัง เชื่อว่า หลังจากสุนทรภู่เกิดได้ไม่นาน บิดามารดาก็หย่าร้างกัน บิดาออกไปบวชอยู่ที่วัดป่ากร่ำ ตำบลบ้านกร่ำ อำเภอแก่ง อันเป็นภูมิลำเนาเดิม ส่วนมารดาได้เข้าไปอยู่ในพระราชวังหลัง ถวายตัวเป็นนางนมของพระองค์เจ้าหญิงจกมล พระธิดาในเจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ ดังนั้น สุนทรภู่ จึงได้อยู่ในพระราชวังหลังกับมารดา และได้ถวายตัวเป็นข้าในกรมพระราชวังหลัง ซึ่งสุนทรภู่ ยังมีน้องสาวต่างบิดาอีกสองคน ชื่อฉิม และนิ่ม อีกด้วย

สุนทรภู่ ได้รับการศึกษาในพระราชวังหลังและที่วัดชีปะขาว (วัดศรีสุदारาม) ต่อมาได้เข้ารับราชการเป็นเสมียนนายระวางกรมพระคลังสวน ในกรมพระคลังสวน แต่ไม่ชอบทำงานอื่น นอกจากแต่งบทกลอน ซึ่งสามารถแต่งได้ดีตั้งแต่ยังรุ่นหนุ่ม เพราะตั้งแต่เยาว์วัยสุนทรภู่ มีนิสัยรักแต่งกลอนยิ่งกว่างานอื่น ครั้งรุ่นหนุ่มก็ไปเป็นครูสอนหนังสืออยู่ที่วัดศรีสุदारามในคลองบางกอกน้อย ได้แต่งกลอนสุภาพและกลอนนิทานขึ้นไว้ เมื่ออายุราว 20 ปี

ต่อมาสุนทรภู่ลอบรักกับนางข้าหลวงในวังหลังคนหนึ่ง ชื่อแม่จัน ซึ่งเป็นบุตรหลานผู้มีตระกูล จึงถูกรวมพระราชวังหลังกริ้วจนถึงให้โบยและจำคุกคนทั้งสอง แต่เมื่อกรมพระราชวังหลังเสด็จทิวงคตในปี พ.ศ. 2349 จึงมีการอภัยโทษแก่ผู้ถูกลงโทษทั้งหมดถวายเป็นพระราชกุศล หลังจากสุนทรภู่ออกจากคุก เขากับแม่จันก็เดินทางไปหาบิดาที่ อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง และมีบุตรด้วยกัน 1 คน ชื่อ "พ่อพัด" ได้อยู่ในความอุปการะของเจ้าครอกทองอยู่ ส่วนสุนทรภู่กับแม่จัน ก็มีเรื่องระหองระแหงกันเสมอ จนภายหลังก็เลิกรากันไป

หลังจากนั้น สุนทรภู่ ก็เดินทางเข้าพระราชวังหลัง และมีโอกาสได้ติดตามพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ในฐานะมหาดเล็ก ตามเสด็จไปในงานพิธีมาฆบูชา ที่อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2350 และได้แต่ง "นิราศพระบาท" พรรณนาเหตุการณ์ในการเดินทาง

คราวนี้ด้วย และหลังจาก “นิราศพระบาท” ก็ไม่ปรากฏผลงานใดๆ ของสุนทรภู่อีกเลย

จนกระทั่งเข้ารับราชการในปี พ.ศ. 2359 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่ ได้เข้ารับราชการในกรมพระอาลักษณ์ และเป็นทีโปรดปรานของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จนแต่งตั้งให้เป็นกวีที่ปรึกษาและคอยรับใช้ใกล้ชิด เนื่องจากเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงแต่งกลอนบทละครในเรื่อง “รามเกียรติ์” ดัดขัดไม่มีผู้ใดต่อกลอนได้ต้องพระราชหฤทัย จึงโปรดให้สุนทรภู่ทดลองแต่ง ปรากฏว่าแต่งได้ดีเป็นที่พอพระทัย จึงทรงพระกรุณาฯ เลื่อนให้เป็น “ขุนสุนทรโวหาร”

ต่อมาในราว พ.ศ. 2364 สุนทรภู่ต้องติดคุกเพราะเมาสุราอาละวาดและทำร้ายท่านผู้ใหญ่ แต่ติดอยู่ไม่นานก็พ้นโทษ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงติดขัดบทพระราชนิพนธ์เรื่อง “สังข์ทอง” ไม่มีใครแต่งได้ต้องพระราชหฤทัย ทรงให้สุนทรภู่ทดลองแต่งก็เป็นที่พอพระราชหฤทัย ภายหลังพ้นโทษสุนทรภู่ ได้เป็นพระอาจารย์ถวายอักษร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอาภรณ์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 และ เชื่อกันว่า สุนทรภู่แต่งเรื่อง “สวัสดิรักษา” ในระหว่างเวลานี้ ซึ่งในระหว่างรับราชการอยู่นี้ สุนทรภู่แต่งงานใหม่กับแม่ نیم มีบุตรด้วยกันหนึ่งคน ชื่อ พ่อตาบ

สุนทรภู่ รับราชการอยู่เพียง 8 ปี เมื่อถึงปี พ.ศ. 2367 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จสวรรคต หลังจากนั้นสุนทรภู่ก็ออกบวชที่วัดราชบูรณะ (วัดเลียบ) อยู่เป็นเวลา 18 ปี ระหว่างนั้นได้ย้ายไปอยู่วัดต่างๆ หลายแห่ง ได้แก่ วัดเลียบ วัดแจ้ง วัดโพธิ์ วัดมหาธาตุ และวัดเทพธิดาราม ซึ่งผลจากการที่ภิกษุภู่เดินทางไปต่างๆ จึงปรากฏผลงานเป็นนิราศเรื่องต่างๆ มากมาย งานเขียนชิ้นสุดท้ายที่ภิกษุภู่ แต่งไว้ก่อนลาสิกขาบท คือ รำพันพิลาป โดยแต่งขณะจำพรรษาอยู่ที่วัดเทพธิดาราม พ.ศ. 2385 ทั้งนี้ ระหว่างที่ออกเดินทางชดงค์ ภิกษุภู่ได้รับการอุปการะจากพระองค์เจ้าลักขณานุคุณ จนพระองค์ประชวรสิ้นพระชนม์ สุนทรภู่จึงลาสิกขาบท สุนทรภู่ออกมาตกระกำลำบากอยู่พักหนึ่งจึงกลับเข้าไปบวชอีกครั้งหนึ่ง แต่อยู่ได้เพียง 2 พรรษา ก็ลาสิกขาบท และถวายตัวอยู่กับเจ้าฟ้าน้อย หรือสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พระราชวังเดิม รวมทั้ง ได้รับอุปการะจากกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพอีกด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ครองราชย์ ทรงสถาปนาเจ้าฟ้า กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่วังหน้า (พระบวรราชวัง) สุนทรภู่ จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร ตำแหน่งเจ้ากรมพระอาลักษณ์ฝ่ายบวรราชวังในปี พ.ศ. 2394 และรับราชการต่อมาได้ 4 ปี ก็ถึงแก่มรณกรรมใน พ.ศ. 2398 รวมอายุได้ 70 ปี ในเขตพระราชวังเดิม ใกล้หอนั่งของพระยามนเทียรบาล (บัว) ที่เรียกชื่อกันว่า ห้องสุนทรภู่

สำหรับทายาทของสุนทรภู่ นั้น เชื่อกันว่า สุนทรภู่มีบุตรชาย 3 คน คือพ่อพัด" เกิดจากภรรยาคนแรกคือ แม่จัน "พ่อตาบ" เกิดจากภรรยาคนที่สองคือ แม่ نیم และ "พ่อนิล" เกิดจากภรรยาที่ชื่อ แม่ม่วง นอกจากนี้ ปรากฏชื่อบุตรบุญธรรมอีกสองคน ชื่อ "พ่อกลิ่น" และ "พ่อซุบ"

อย่างไรก็ตาม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงตราพระราชบัญญัติ นามสกุลขึ้น และตระกูลของสุนทรภู่ได้ใช้นามสกุลต่อมาว่า "ภู่เรือหงส์"

ผลงานของสุนทรภู่

หนังสือบทกลอนของสุนทรภู่มีอยู่มาก เท่าที่ปรากฏเรื่องที่ยังมีฉบับอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ

1. ประเภทนิราศ

- นิราศเมืองแกลง (พ.ศ. 2349) แต่งเมื่อหลังพ้นโทษจากคุก และเดินทางไปหาพ่อที่เมืองแกลง
- นิราศพระบาท (พ.ศ. 2350) แต่งหลังจากกลับจากเมืองแกลง และต้องตามเสด็จพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ไปนมัสการรอยพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรีในวันมาฆบูชา
- นิราศภูเขาทอง (ประมาณ พ.ศ. 2371) แต่งโดยสมมุติว่า เณรหนูพัด เป็นผู้แต่งไปนมัสการพระเจดีย์ภูเขาทองที่จังหวัดอยุธยา
- นิราศสุพรรณ (ประมาณ พ.ศ. 2374) แต่งเมื่อครั้งยังบวชอยู่ และไปค้นหาอายุวัฒนะที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผลงานเรื่องเดียวของสุนทรภู่ที่แต่งเป็นโคลง
- นิราศวัดเจ้าฟ้า (ประมาณ พ.ศ. 2375) แต่งเมื่อครั้งยังบวชอยู่ และไปค้นหาอายุวัฒนะตามलयแทงที่วัดเจ้าฟ้าอากาศ (ไม่ปรากฏว่าที่จริงคือวัดใด) ที่จังหวัดอยุธยา
- นิราศอิเหนา (ไม่ปรากฏ คาดว่าเป็นสมัยรัชกาลที่ 3)
- แต่งเป็นเนื้อเรื่องอิเหนารำพันถึงนางบุษบา
- รำพันพิลาป (พ.ศ. 2385) แต่งเมื่อครั้งจำพรรษาอยู่ที่วัดเทพธิดาราม แล้วเกิดฝันร้ายว่าชะตาขาด จึงบันทึกความฝันพร้อมรำพันความอาภัพของตัวเองไว้เป็น "รำพันพิลาป" จากนั้นจึงลาสิกขาบท
- นิราศพระประธม (พ.ศ. 2385) เชื่อว่า แต่งเมื่อหลังจากลาสิกขาบท และเข้ารับราชการในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปนมัสการพระประธมเจดีย์ (หรือพระปฐมเจดีย์) ที่เมืองนครชัยศรี

- นิราศเมืองเพชร (พ.ศ. 2388) แต่งเมื่อเข้ารับราชการในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เชื่อว่า ไปธุระราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง นิราศเรื่องนี้มีฉบับค้นพบเนื้อหาเพิ่มเติม ซึ่งอาจารย์ล้อม เฟื่องแก้ว เชื่อว่า บรรพบุรุษฝ่ายมารดาของสุนทรภู่เป็นชาวเมืองเพชร

2. ประเภทนิทาน

- เรื่องโคบุตร เรื่องพระอภัยมณี เรื่องพระไชยสุริยา เรื่องลักษณวงศ์ เรื่องสิงหไภภ

3. ประเภทสุภาษิต

- สวัสดิรักษา คาดว่า ประพันธ์ในสมัยรัชกาลที่ 2 ขณะเป็นพระอาจารย์ถวายอักษรแด่เจ้าฟ้าอาภรณ์

- สุภาสิตสอนหญิง เป็นหนึ่งในผลงานซึ่งยังเป็นที่เคลือบแคลงว่า สุนทรภู่เป็นผู้ประพันธ์จริงหรือไม่

- เพลงยาวถวายโอวาท คาดว่าประพันธ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ขณะเป็นพระอาจารย์ถวายอักษรแก่เจ้าฟ้ากลางและเจ้าฟ้าปิ๋ว

4. ประเภทบทละคร

- เรื่องอภัยนุราช ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อถวายพระองค์เจ้าดวงประภา พระธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

5. ประเภทบทเสภา

- เรื่องขุนช้างขุนแผน (ตอนกำเนิดพลายงาม)

- เรื่องพระราชพงศาวดาร

6. ประเภทบทเห่กล่อม แต่งขึ้นสำหรับใช้ขับกล่อม หม่อมเจ้าในพระองค์เจ้า

ลักขณานุกุล กับพระเจ้าลูกยาเธอในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เท่าที่พบมี 4 เรื่องคือ เห่จับระบำ เห่เรื่องพระอภัยมณี เห่เรื่องโคบุตร เห่เรื่องพระอภัยมณี เห่เรื่องกาเกี

2.3 ลักษณะคำประพันธ์

คำประพันธ์ในนิราศภูเขาทองนั้น แต่งเป็นกลอนนิราศ (กลอนแปด) ซึ่งขึ้นต้นด้วยวรรครับ และลงท้ายด้วยคำว่า เออ มีความยาว 89 บท(167 คำกลอน) ลักษณะของเนื้อหา ไม่มีบทไหว้ครู เริ่มนิราศก็บอกวันเดือนปี้ที่ออกเดินทาง ขณะเดียวกันก็เล่าถึงสภาพของเส้นทางสถานที่ต่าง ๆ ที่เดินทางผ่าน และมักจะเปรียบเทียบชีวิตและโชคชะตาของตน กับธรรมชาติรอบข้างที่ตนได้เดินทาง ผ่านไป

นิราศภูเขาทองมีความไพเราะและเรียบง่าย โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ เป็นคำภาษาสามัญหรือกระทัดรัดเป็นภาษาปาก ที่ใช้พูดกันในยามปกติเข้าใจง่าย มาเรียบเรียงร้อยคำต่อเนื่องกันให้ความรู้สึกเหมือนตาเห็น และให้อารมณ์สะท้อนใจได้ดี คำ ภาษา และเรื่องราวที่เล่าผ่านนิราศภูเขาทองนี้ มีการสะท้อนแนวคิดและสภาพบ้านเมืองของไทยในเชิงวัฒนธรรม น่าสนใจยิ่ง โดยเฉพาะคตินิยมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความเป็นคนไทย

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2529: 106 – 110) ได้สรุปเหตุการณ์ในนิราศภูเขาทอง ไว้ว่า ตอนต้นเรื่อง สุนทรภู่กล่าวว่า อยู่ที่วัดราชบูรณะได้ 3 พรรษา คือ กล่าวไว้ว่า “สามฤดูอยู่ดีไม่มีภัย” (นิราศภูเขาทอง ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 145) และกล่าวถึงสาเหตุที่เดินทางออกจากวัดราชบูรณะว่า

เพราะชุกเข็ญคนพาลมารานทาง	
จะยกหยิบขีตเป็นที่ตั้ง	ก็ใช้ดังแทนสัดเห็นขัดขวาง
จึงจำลาอาวาสนิราศร้าง	มาอ้างว่างวิญญาณในสาครย

ข้อความข้างต้น นี้ความว่า สุนทรภู่พูดเป็นเชิงปรารภว่า จะยกเอากรณีนี้ขึ้นให้

เจ้าอาวาสผู้เป็นอธิบตีสงฆ์ในวัดของตนพิจารณาตัดสินก็เห็นว่าป่วยการ เพราะเรื่องถูกกลั่นแกล้ง กลับตาลปัตรเสีย จะเอาความสัตย์จริงจากคนอันธพาลกลับกลอกก็ยาก

เมื่อสุนทรภู่เดินทางผ่านตำหนักแพและพระบรมมหาราชวัง ได้ครวญถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยกล่าวรำพันถึงความหลังในอดีตที่เคยได้เข้าเฝ้าฯ ไกลชิดพระยุคลบาท รวมทั้งความทุกข์ เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต ดังนี้

พระนิพพานปานประหนึ่งศึระษชาติ	ด้วยไรรัญญาดียากแค้นถึงแสนเข็ญ
ทั้งโรคซ้ำกรรมชดวิบัติเป็น	ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึงพา
ถึงหน้าแพแลเห็นเรือที่นั่น	คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล
เคยหมอบรับกับพระจมีนไวย	แล้วลงในเรือที่นั่งบัลลังก์ทอง
เคยทรงแต่งแปลงบทพจนารถ	เคยรับราชโองการอ่านฉลอง
จนกฐินสิ้นแม่น้ำแลลำคลอง	มิได้ข้องเคื่องขัดหัตถยา
เคยหมอบใกล้ใต้กลิ่นสุคนธ์ตลบ	ละอองอบรสชื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา	วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 109)

ตอนต่อมาสุนทรภู่ได้กล่าวถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงครองราชย์ในขณะนั้นว่า “ทั้งปิ่นเกล้าเจ้าพิภพจบสกกล ให้พ่องพันภัยสำราญผ่านบุรีนทร์” (“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 110)

เมื่อเดินทางถึงวัดเขมาภิรตาราม ในจังหวัดนนทบุรี สุนทรได้กล่าวว่า “พึงฉลอง เลิกงานเมื่อวานชื่น” (“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 110) เรื่องคำว่า วานชื่น ในกลอนข้างต้นนี้ ไม่ได้มีความหมายตรงตามตัว แต่มีความหมายว่า เมื่อเร็วๆ นี้ หมายความว่า เพิ่งจะมีงานฉลองไปเมื่อเร็วๆ นี้ คงจะเป็นงานฉลองอะไรสักอย่าง (ฉันท ขำวิไล. 100 ของสุนทรภู่. หน้า 237 – 239)

เมื่อถึงบางครุณี สุนทรภู่ได้กล่าวถึงความทุกข์ลำบากแค้นของตนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ต้องพเนจรเร่ร่อนไปตามที่ต่างๆ ดังนี้

มาถึงบางครุณีทีวิศอก	ยามวิโยคยากใจให้สะอื้น
ไอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น	ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็เท่านี้	ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ล้วนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ	เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอกรา

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 111)

เมื่อเดินทางมาถึงสามโคก สุนทรภู่ได้กล่าวรำพันว่า เมื่อสิ้นรัชกาลที่ 2 ชื่อเสียงของตงก็พลอยหมดสิ้นไปด้วย สุนทรภู่ได้อธิษฐานว่า เกิดชาติใด ขอให้ตนได้เป็นข้ารับใช้ได้เบื้องพระยุคลบาท หากพระองค์เสด็จสวรรคต ก็ขอให้ตนขึ้นชีวิตตามไปด้วย คือ

สิ้นแผ่นดินสิ้นนามตามเสด็จ	ต้องเที่ยวเตร็ดเตร่หาที่อาศัย
มั่นกำเนิดเกิดชาติใดใด	ขอให้ได้เป็นข้าฝ่าธุลี
สิ้นแผ่นดินขอให้สิ้นชีวิตบ้าง	อย่ารู้ร้างบงกชบทศรี

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 112)

เมื่อเดินทางถึงบ้านจิว สุนทรภู่กล่าวข้อความว่า ตั้งแต่เกิดมา (ขณะนั้นมีอายุได้ 45 ปี) ตนยังครองตัวไว้ได้โดยไม่มัวหมอง คือ ไม่เคยเป็นชู้กับใคร ไม่ต้องปิ่นดั้นจิวเมื่อตายไปแล้ว แต่ในเวลานั้นเกิดจะต้องปิ่นกับเขาบ้างหรือไม่ ดังนี้

ใครทำชู้คู่ท่านครั้นบรรลีย์	ก็ต้องไปปิ่นดั้นหน้าขนพอง
เราเกิดมาอายุเพียงนี้แล้ว	ยังคลาดแคล้วครองตัวไม่มัวหมอง
ทุกวันนี้วิปริตผิดทำนอง	เจียนจะต้องปิ่นบ้างหรืออย่างไร

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 112)

ในนิราศเรื่องนี้ สุนทรภู่กล่าวว่า การตัดขาดจากความรักนั้น เป็นสิ่งทำได้ยาก โดยกล่าวเป็นคำกลอนว่า “โอ้คิดมาสารพัดจะตัดขาด ตัดสวาทตัดรักมียกไหว” (“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 112)

เมื่อสุนทรภู่เดินทางโดยทางลัด ตัดออกมากกลางนา ต้องถ่อ ต้องคำเรือด้วยความทุลักทุเล สุนทรภู่ก็นึกถึงความสุขสบายที่เคยได้รับในสมัยอดีตว่า

วังเวงจิตคิดคะเนรำพึงความ	ถึงเมื่อยามยังอุดมโสมนัส
สำรวจกับเพื่อนรักสะพรักพร้อม	อยู่แหวดล้อมหลายคนปรนนิบัติ
ไต่ยามเข็ญเห็นอยู่แต่หนูพัด	ช่วยหนึ่งบัดยุงให้ไม่ไกลกาย

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 113)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ขณะนั้นสุนทรภู่ก็ถึงความอุดมสมบูรณ์ในอดีตที่ตนเคยมีอยู่ ได้สรวลเสเฮฮากับเพื่อนฝูง แต่พอดกยากเพื่อนๆ ก็พาหลบลิ้นหนีหน้าไปสิ้นเหลือแต่เพียงหนูพุด ซึ่งเป็นบุตรชายเท่านั้น

หลังจากนี้ มีข้อความที่สุนทรภู่ว่า ว่า ขณะนั้นตนไม่มีโยมผู้หญิงเลย (เวลานั้นสุนทรภูู่กับแม่นิ่มแยกกันอยู่ คือ สุนทรภูู่ออกบวช แม่นิ่มกลับไปอยู่บ้านเดิมที่คลองบางกรวย) เรื่องนี้ ขาววิไล ได้สันนิษฐานไว้ว่า สุนทรภูู่ คงจะหมายถึงผู้หญิงที่ให้ความหวังว่าจะได้ครองคู่กัน

เมื่อเดินทางผ่านหน้าจวนเจ้าเมืองอยุธยา ซึ่งขณะนั้นพระหมื่นไวย ซึ่งเคยเป็นเพื่อนกับสุนทรภูู่ในสมัยรัชกาลที่ 2 เป็นเจ้าเมืองอยู่ มีตำแหน่งเป็นพระยาไชยวิชิต (เผือก) สุนทรภูู่ไม่กล้าแวะไปเยี่ยมเกรงว่าอาจจะจำตนไม่ได้ หรืออาจจะไม่ยินดีต้อนรับ จึงแวะจอดเรือพักที่ท่าตรงข้ามหน้าวัดพระเมรุ ดังที่ได้บรรยายไว้ว่า

มาทางทำหน้าจวนจอมผู้รั้ง	คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล
จะแวะหาถ้าท่านเหมือนเมื่อเป็นไวย	ก็จะได้รับนิมนต์ขึ้นบนจวน
แต่ยามยากหากว่าถ้าท่านแปลก	อกมิแตกเสียหรือเราเขาจะสรวล
เหมือนเข็ญใจใฝ่สูงไม่สมควร	จะต้องม้วนหน้ากลับอ้อมประมาณ

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภูู่. หน้า 113 – 114)

พอรุ่งเช้าสุนทรภูู่ก็ได้เดินทางไปนมัสการพระเจดีย์ภูเขาทอง บรรยายลักษณะเจดีย์ที่เห็นในเวลานั้นว่า ทรวดทรงมาก จึงได้กล่าวรำพันเปรียบเทียบกับความไม่คงมั่นของชื่อเสียงเกียรติยศ และความเป็นอนิจจังของสิ่งต่างๆ ดังนี้

โอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างรัก	เสียดายนักนึกน่าน้ำตากระเด็น
กระนี้หรือชื่อเสียงเกียรติยศ	จะมีหมดล่วงหน้าทันตาเห็น
เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น	คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภูู่. หน้า 115)

สุนทรภูู่ได้อธิษฐานขอพรพระไว้ว่า

จะเกิดชาติใดใดในมนุษย์	ให้บริสุทธิ์สมจิตที่คิดหมาย
ทั้งทุกข์โศกโรคภัยอย่าไถ่ร้าย	แสนสบายบริบูรณ์ประยูรวงศ์
ทั้งโลภโทโสแลโมหะ	ให้ชนะใจได้อย่าไหลหลง

ขอฟังเฟื่องเรื่องวิชาปัญญาขง ทั้งให้ทรงศีลขันธิในสันดาน
อีกสองสิ่งหญิงร้ายแลชายชั่ว อย่าเหมายมัวหมายรักสมัครสมาน
ขอสมหวังตั้งประโยชน์โพธิญาณ ครอบนิพพานภาคหน้าให้ถาวรฯ

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 115)

เมื่อกราบขอพรพระแล้ว สุนทรภู่ได้พบดอกบัวที่มีพระธาตุอยู่ตรงเกสร จึงได้อันเชิญลงเรือโดยใส่ไว้ในขวดแก้ว แต่พอรุ่งเช้าปรากฏว่า พระธาตุได้อันตรธานหายไป เลยคิดว่าตนเองนั้น “บุญน้อย” ตอนขากลับใช้เวลาเดินทาง 1 วัน มาถึงท่าหน้าวัดอรุณราชวรารามฯ

ตอนท่ายนิราศ สุนทรภู่กล่าวว่า ที่แต่งเรื่องนี้ไม่จากหญิงคนรักจริงๆ เพียงแต่สมมติขึ้นเท่านั้น ดังปรากฏในข้อความดังนี้

ไซ้จะมีที่รักสมครมาด	แรมนิราศร้างมิตรพิสมัย
ซึ่งครวญคร่ำทำที่พิริพีไร	ตามนีสัยกาพย์กลอนแต่ก่อนมา
เหมือนแม่ครัวคั่วแกงแพนงผัด	สารพัดเพี้ยชุนั่งเครื่องมังสา
อันพริกไทยใบผักชีเหมือนสีกา	ต้องโรยหน้าเสี้ยสักหน้อยอร่อยใจ

(“นิราศภูเขาทอง” ชีวิตและงานของสุนทรภู่. หน้า 115)

2.4 คุณค่าจากรรคดีนิราศภูเขาทอง

นิราศภูเขาทองเป็นนิราศเรื่องที่ดีที่สุดของสุนทรภู่ มีคุณค่าหลายด้าน ดังนี้

2.4.1 คุณค่าในด้านสุนทรียศาสตร์

2.4.1.1 การเล่นคำ และมีการใช้คำซ้ำๆ ช่วยให้เกิดความไพเราะ และเป็นการเล่นให้ได้รับความหมายหนักแน่นยิ่งขึ้น เช่น

“ไม่เหมายเหล่าแล้วแต่เรายัง <u>เหมายรัก</u> สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน	
ถึง <u>เหมายเหล่า</u> เข้าสายยังหายไป	แต่ <u>เหมายใจ</u> นี้ประจำทุกคำคืน”
“ถึง <u>บางจากจาก</u> วัดพลัดพี่น้อง	มา <u>มัวหมองมัว</u> หน้าไม่ฝ่าฝืน
เพราะ <u>รักใคร่</u> ใจจิตไม่ยี่ดยิน	จึงต้อง <u>ขึ้นใจ</u> พราจาก <u>จาก</u> เมือง
ถึง <u>บางพลุด</u> คิดถึง <u>คู</u> เมื่อ <u>อยู่</u> ครอง	เคย <u>ใส่</u> ของ <u>ส่ง</u> ให้ <u>ลั่น</u> ใบ <u>เหลือง</u>
ถึง <u>บางพลัด</u> เหมือน <u>พี่พลัด</u> มา <u>ขัด</u> เคือง	ทั้ง <u>พลัดเมือง</u> พลัด <u>สมร</u> มาร <u>อัน</u> รน”

.....
.....
“เห็นโคกใหญ่ไถลั่นน้ำระกำแฝง ทั้งรักแซงแซมสวาทประหลาดเหลือ
เหมือนโคกที่ระกำก็ซ้ำเจือ เพราะรักเรือแรมสวาทมาคลาดคลาย”

2.4.2 คุณค่าด้านอื่นๆ

2.4.2.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมในสมัยของสุนทรภู่ เช่น

2.4.2.1.1 *วิธีการแต่งตัว* หญิงไทยมีการแต่งตัวแบบหม่มสไบ ผัดหน้า ทาขมิ้น อาบน้ำ จับเขม่า พวกมอญที่อยู่ในไทยก็แต่งตัวตามอย่างไทยบ้าง สุนทรภู่ได้รำพัน ไว้ว่า

“ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
เตี้ยน้ยมอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา ทั้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย”

2.4.2.1.2 *สภาพบ้านเมือง* สมัยนั้นยังรกร้างมาก แต่กระนั้นก็ยังมีความลักขโมย เช่น พวกล้วงเรือ ตีเรือ สุนทรภู่ได้ถูกขโมยของเหมือนกัน ได้บรรยายไว้ว่า

“ดูห่างย่านบ้านช่องทั้งสองฝั่ง	ระวังทั้งสัตว์น้ำจะทำเข็ญ
เป็นที่อยู่ผู้ร้ายไม่วายเว้น	เที่ยวชอนเร้นตีเรือเหลือระอา
.....
ประมาณสามยามคล้ำในอัมพร	อ้ายโจจรจู่จ้วงเข้าล้วงเรือ”

2.4.2.1.3 *ทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่า* การละเล่นที่นิยมกันในสมัยนั้น มีการเล่น เพลงยาว การขับเสภา เป็นต้น ดังคำกลอนที่ว่า

“มาจอต่าหน้าวัดพระเมรุขำม	ริมอารามเรือเรียงเคียงขนาน
บ้างขึ้นล่องร้องลำเล่นสำราญ	ทั้งเพลงการเกี้ยวแก๊กกันแซ่เชิง
บ้างจลองผ้าป่าเสภาขับ	ระนาดรับร่ำคล้ายกับนายเส็ง
มีโคมรายแลอร่ามเหมือนสำเพ็ง	เมื่อคราวเคร่งก็มีใครจะได้ดู
อ้ายลำหนึ่งครั้งท่อนกลอนมันมาก	ช่างยาวลากเลื้อยเจื้อยจนเหนื่อยหู
ไม่จบบทลดเลี้ยวเหมือนเงี้ยววู	จนลุกคู้ขอกุเลว่าหาวนอนน

2.4.2.2 ให้คิดแก่ผู้อ่าน เป็นวิสุทธิทัศนะ ที่เป็นจริงอยู่ทุกกาลสมัย

“ไอ้สามัญผืนแปรไม่แท้เที่ยง	เหมือนอย่างเหยียงชายหญิงทั้งวิสัย
นี้หรือจิตคิดหมายมีหลายใจ	ที่จิตใครจะเป็นหนึ่งอย่าพึงคิด”
“ถึงบางเตื่อไอ้มะเตื่อเหลือประหลาด	บังเกิดชาติแมลงหวี่มีในไส้
เหมือนคนพาลหวานนอกขอมขมใน	อุปไมยเหมือนมะเตื่อเหลือระอา”
“ทั้งองค์ฐานราญร้าวถึงแก้แค้น	เปลอแยกยอดสุดก็หลุดหัก
ไอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างรัก	เสียดายนักก็น่าน้ำตากระเด็น”
“กระนี้หรือชื่อเสียงเกียรติยศ	จะมีหมดลวงหน้าทันตาเห็น
เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น	คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น”

2.4.2.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ เช่น

2.4.2.3.1 ความเชื่อเรื่องการเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น เมื่อตายแล้ว ต้องไปปีนต้นจิว สุนทรภู่บรรยายลักษณะของต้นจิวไว้ว่า

“ถึงบ้านจิวเห็นแต่จิวละลิวสูง	ไม่มีฝูงสัตว์สิงกิ่งพฤษภา
ด้วยหนามตรกรดาชะระตะตา	นึกก็น่ากลัวหนามขามขามใจ
จิวรกรสิบกองคูลีแหลม	ดังขวากแหลมเสี้ยมแซกแตกไสว
ใครทำชู้คู่ท่านครั้นบรรลัย	ก็ต้องไปปีนต้นนำชนพอง”

2.4.2.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น คนมาขโมยของในเรือ แต่ไม่ได้ของไป แสดงว่า สุนทรภู่เลื่อมใสในพุทธศาสนาพมาก ดังคำกลอนที่ว่า

“แต่หนูพัดจัดแจงจุดเทียนส่อง	ไม่เสียของชาวเหลืองเครื่องอัญฐะ
ด้วยเดชะตะบะบุญกับคุณพระ	ชัยชนะมารได้ตั้งใจปอง”

2.4.2.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติและบุคลิกภาพของกวี

สุนทรภู่เขียนนิราศภูเขาทองในตอนที่ตกยาก ฉะนั้นเรื่องนี้ จึงมีการรำพันถึงชีวิตที่เศร้ายิ่งๆ ทุกข์ยาก เพราะเหตุต่างๆ ไว้หลายแห่ง เช่น

2.4.2.4.1 รำพันว่า ได้รับความทุกข์ยากเพราะมีคนพาลปองร้าย

“ไอ้อาวาสราชบุรณะพระวิหาร	แต่นี้นานนับทิวาจะมาเห็น
เหลือรำลึกนึกน่าน้ำตากระเด็น	เพราะชุกเข็ญคนพาลมารานทาง
จะยกหยิบบิบัติเป็นที่ตั้ง	ก็ใช่อังแทนสัดเห็นขัดขวาง”

2.4.2.4.2 รำพันว่า ได้รับความคับแค้นใจ

“เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็อำนี้	ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ล้วนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแค้นใจ	เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอกรา”

2.4.2.4.3 สุนทรภู่ มีความจงรักภักดีต่อรัชกาลที่ 2 มาก ดังจะเห็นได้จากคำรำพันของสุนทรภู่ที่ว่า

“จะสร้างพรตอุทิศสำหรับส่วนบุญถวาย	ประพุดติฝ้ายสมณะทั้งวสา
เป็นสิ่งของฉลองคุณมุสิก	ขอเป็นข้าเคียงพระบาททุกชาติไป”
“แม้กำเนิดเกิดชาติใดใด	ขอให้ได้เป็นข้าฝ่าธุลี
สิ้นแผ่นดินขอให้สิ้นชีวิตบ้าง	อย่ารู้ร้างบงกชบทศรี
เหลืออาลัยใจตรมระทมทวี่	ทุกวันนี้ก็ซังตายทรงกายมา”

บุคลิกภาพอีกประการที่สังเกตได้ คือ สุนทรภู่เป็นคนที่ขี้เกรงใจผู้อื่น เมื่อยามตกยากก็เกรงว่า มิตรสหายจะไม่รู้จัก และเยาะเย้ยเอาได้ แสดงว่า เป็นคนเจียมตัว เจียมใจ มากอยู่ ดังเช่น ตอนผ่านหน้าจวนของพระยาไชยชีวิต (เผือก) ซึ่งเป็นผู้รั้งกรงเก่า สุนทรภู่เขียนเล่าไว้ว่า

“มาทางทำหน้าที่จวนจอมผู้รั้ง	คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล
จะแหวะหาถ้าท่านเหมือนเมื่อเป็นไวย	ก็จะได้รับนิมนต์ขึ้นบนจวน
แต่ยามยากหากว่าถ้าท่านแปลก	อกมิแตกเสียหรือเราเขาจะสรวล
เหมือนเข็ญใจใฝ่สูงไม่สมควร	จะต้องม้วนหน้ากลับอับประมาณ”

การไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทองครั้งนี้ สุนทรภู่ได้กล่าวอธิฐานขอพรไว้ด้วย ซึ่งการขอพรครั้งนี้ต่างจากราวไปนมัสการพระพุทธรูปหลายอย่าง เพราะการไปพระพุทธรูป ครั้งก่อนนั้นสุนทรภู่ไปอย่างฉะวราส ส่วนไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทองครั้งนี้ สุนทรภู่ไปอย่างพระ จึงกล่าวขอพรต่างออกไป สุนทรภู่กล่าวขอพรดังนี้

“ขอเดชะพระเจดีย์ศรีมาศ	บรรจุนาคที่ตั่งนรังสรรค์
ขำอุตสำหรับมาเคารพภักดิ์	เป็นอนันต์อันสงฆ์ดำรงกาย
จะเกิดชาติใดใดในมนุษย์	ให้บริสุทธิ์สมจิตที่คิดหมาย
ทั้งทุกข์โศกโรคภัยอย่าไถลกาย	แสนสบายบริบูรณ์ประยูรวงศ์
ทั้งโลกโทโสแลโมหะ	ให้ชนะใจได้อย่าไหลหลง
ขอฟุ้งเฟื่องเรื่องวิชาปัญญา	ทั้งให้ทรงศีลขันธิในสันดาน
อีกสองสิ่งหญิงร้ายแลชายชั่ว	อย่าเมามัวหมายรักสมัครสมาน
ขอสมหวังตั้งประโยชน์โพธิญาณ	ตราบนิพพานภาคหน้าให้ถาวร”

จะเห็นได้ว่าสุนทรภู่ขออย่างพระ คือ

1. ขอให้บริสุทธิ์ผุดผ่องทั้งกายและใจ
2. ขอให้มีความสุขสบายและพ่อแม่พี่น้องอยู่พร้อมพรั่ง
3. ขอให้ชนะ โลก โทสะ โมหะ
4. ขอให้ได้นิพพาน
5. ขอให้ชนะใจคน
6. ขอให้ได้ดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียน
7. ขอให้เรื่องวิชาและมีปัญญา
8. ขอให้ไม่หลงไหลในสิ่งชั่ว ตั้งอยู่ในศีล 5
9. อย่าได้พบหญิงชั่วและชายชั่ว

และขอให้

10. อย่าเมาความรัก

นอกจากนี้ ทำให้ทราบว่า สุนทรภู่มีได้โทษเคืองหรือคิดร้ายต่อรัชกาลที่ 3 เลย เพราะเมื่อผ่านวัง ยังกล่าวถวายพระพรไว้ว่า

“ดูในวังยังเห็นห่อพระอัฐิ ตั้งสติเต็มถวายฝ้ายกุศล
ทั้งปีนเกล้าเจ้าพิภพจบสกล ให้ฟ่องพันภัยสำราญผ่านนรินทร์”

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า นิราศภูเขาทอง ซึ่งสุนทรภู่เขียนในยามตกยากนั้น สุนทรภู่ได้แสดงความรู้สึกน้อยใจในโชคชะตาของตนเอง และความอภัพต่างๆ นั้น โดยมีได้โทษว่า เป็นความผิดของผู้ใดเลย แต่ยกให้เป็นเรื่องของโชคชะตา ข้อนี้เป็นเครื่องยืนยันบุคลิกของสุนทรภู่ได้ว่า ท่านไม่เคยคิดจองเวรกับผู้ใดเลย นอกจากนี้ ในนิราศภูเขาทองยังแสดงให้เห็นว่า สุนทรภู่มีความจงรักภักดี ซื่นซม ในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาก สุนทรภู่เขียนนิราศเรื่องนี้ หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จสวรรคตไปไม่นานนัก สุนทรภู่ก็ยังเศร้าโศกเสียใจอยู่ตลอดเวลา และขณะเดียวกันสุนทรภู่ก็กำลังตกยากไร้ที่พึ่ง การเขียนนิราศเรื่องนี้สุนทรภู่จึงเขียนในขณะที่ไม่มีความสบายใจ บรรยายกาศในเรื่องจึงดูเศร้าและหม่นหมองไม่ค่อยมีเรื่องหยอกล้อสนุกสนาน และไม่มีการรำพันถึงความรักฉันคู่สาวเหมือนนิราศเรื่องอื่นๆ ฉะนั้น ผู้อ่านนิราศภูเขาทองก็จะได้รับบรรยากาศที่แปลกออกไปจากนิราศทั่วๆ ไป

นิราศภูเขาทองนี้ แม้จะเป็นนิราศเรื่องที่สั้นที่สุดของสุนทรภู่ แต่ก็ได้รับการยกย่องจากผู้อ่านว่า เป็นนิราศเรื่องที่ดีที่สุด สิ่งนี้อาจยืนยันได้อย่างหนึ่งว่า การที่กวีเขียนนิราศจากประสบการณ์และความรู้สึกจริงๆ แล้ว จะช่วยให้นิราศเรื่องนั้น มีลักษณะจริงใจ และทำให้ผู้อ่านประทับใจได้ดีกว่านิราศสมมติ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง คุณลักษณะ และความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝน อบรม หรือจากการสอนการวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล ของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วเท่าใด มีความสามารถชนิดใด ซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน คือ

3.1.1 การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปการกระทำจริงให้ออกมาเป็นผลงาน เช่น วิชาพลศึกษา การช่าง การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ

3.1.2 การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อันเป็น ประสพการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้ โดยใช้ ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

นอกจากนี้ ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529: 29 – 32) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือ คือประมวล ประสพการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพสมอง

จำนง พรายแยมแซ (2529: 19) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสำเร็จในเชิงวิชาการที่เด็กสามารถจดจำเนื้อหา เรื่องราวต่างๆ ได้มากน้อยเพียงใด สามารถนำ ความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องหรือไม่ และรวมถึงสมรรถภาพทางปัญญาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ กำหนดไว้ด้วย

วารี ว่องพินัยรัตน์ (2530: 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนว่า หมายถึง การวัดดูว่านักเรียนมีพฤติกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย ของการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด เป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพ ทางสมอง ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการฝึกอบรมในช่วงเวลาที่ผ่านมามีอันเป็นเรื่องราวของอดีต

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2540: 28) ได้สรุปให้แนวคิดที่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ เป็น แบบทดสอบ วัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เน้นการวัดความรู้ ความสามารถ จากการเรียนรู้ในอดีต หรือในสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล

มันหนิ กุฎาคาร (2546) กล่าวถึงความหมายของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ว่า หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งตรวจสอบความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ของผู้เรียน ว่า หลังการเรียนรู้เรื่องนั้นๆ แล้ว ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมาย ของหลักสูตรวิชานั้นๆ เพียงใด มีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนมามากน้อยเพียงใด

จากคำกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การวัดพฤติกรรม และความสามารถของผู้เรียน โดยเน้นการวัดความรู้ ความสามารถจากการเรียนรู้ทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน

3.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529: 29 – 32) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพสมองของบุคคลว่า เรียนแล้วรู้อะไรบ้างและ มีความสามารถ ด้านใดมากน้อยเท่าไร เช่น มีพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า มากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัยนั่นเอง โดยแบ่งการวัดออกเป็น 2 องค์ประกอบ

ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน คือ

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นผลงานปรากฏออกมา ให้ทำการสังเกต และวัดได้ การวัดแบบนี้ ต้องวัดโดยใช้ ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีปฏิบัติและผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึง พฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 การสอบแบบปากเปล่า (Oral Test) การสอบแบบนี้มักกระทำเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นการสอบที่ต้องการดูแลเฉพาะอย่าง

2.2 การสอบแบบให้เขียนตอบ (Paper – pencil Test Type or Written Test) เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็นตัวหนังสือตอบ ซึ่งมีรูปแบบการตอบอยู่ 2 แบบ คือ

2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ (Free Response Type) ซึ่งได้แก่การสอบวัดที่ใช้ข้อสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง (Essay Type)

2.2.2 แบบจำกัดคำตอบ (Fixed Response Type) ซึ่งเป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของคำถามที่จะให้ตอบ หรือกำหนดคำตอบมาให้เลือก ซึ่งมี 4 รูปแบบ คือ

2.2.2.1 แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง (Alternative)

2.2.2.2 แบบจับคู่ (Matching)

2.2.2.3 แบบเติมคำ (Completion)

2.2.2.4 แบบเลือกตอบ (Multiple Choice)

การวัดผลสัมฤทธิ์ด้านเนื้อหา โดยการเขียนตอบนั้น เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลาย ในโรงเรียนซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสอบวัด เรียกว่า ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หรือแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ นั่นเอง

จากข้อความข้างต้นจึงสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลว่า หลังจากได้เรียนรู้แล้วมีความสามารถด้านใดบ้าง และความสามารถดังกล่าวมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความเชื่อถือได้

3.3 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีเครื่องมือวัด ซึ่งเครื่องมือวัดที่นิยมใช้เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และต่อการปรับปรุง พัฒนาการสอนของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีนักการศึกษาให้ความหมาย ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไว้ในแนวเดียวกัน ดังนี้

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2540: 16) ให้ความหมาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบวัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการสอน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545: 95) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ คือ แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้น เพื่อใช้วัดผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชา และทักษะต่างๆ ของแต่ละสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาที่จัดให้มีการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ซึ่งมีแบบทดสอบที่เป็นข้อเขียนและที่เป็นภาคปฏิบัติจริง

3.4 ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529: 31 - 32) ได้กล่าวถึง ประเภทของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.4.1 การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดผลแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Testing or Norm Referenced Measurement) เป็นการทดสอบหรือการสอบวัดที่เกิดจากแนวความเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ว่า ความสามารถของบุคคลใดๆ ในเรื่องใดนั้น มีไม่เท่ากัน บางคนมีความ สามารถเด่น บางคนมีความสามารถด้อย และส่วนใหญ่จะมีความสามารถปานกลาง การกระจายของความสามารถของบุคคล ถ้านำมาเขียนกราฟจะมีลักษณะคล้ายๆ โค้งรูปประฆังหรือที่เรียกว่า โค้งปกติ (Normal Curve) ดังนั้น การทดสอบแบบนี้ จึงยึดคนส่วนใหญ่เป็นหลัก ในการเปรียบเทียบ โดยพิจารณาคะแนนผลการสอบของบุคคลเทียบกับคนอื่นๆ ในกลุ่ม คะแนน จะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบ เทียบกับคะแนนของบุคคลอื่นที่สอบด้วยข้อสอบฉบับเดียวกัน จุดมุ่งหมายของการทดสอบแบบนี้ ก็เพื่อจะกระจายบุคคลทั้งกลุ่มไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล นั่นก็คือ คนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าก็จะได้คะแนนลดหลั่นลงมาจนถึงคะแนนต่ำสุด

3.4.2 การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Testing or Criterion Referenced Measurement) ยึดความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ กล่าวคือ ยึดหลักการว่า ในการเรียนการสอนนั้น จะต้องมุ่งส่งเสริม ให้ผู้เรียนทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด ประสบความสำเร็จในการเรียน แม้ว่า ผู้เรียนจะมีลักษณะแตกต่างกันก็ตาม แต่ทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาไปถึงขีดความสามารถสูงสุดของตน โดยอาจใช้เวลาแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังนั้น การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ จึงมีการกำหนดเกณฑ์ขึ้นแล้วนำผลการสอบวัดของแต่ละบุคคล เทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่ได้มีการนำผลไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม ความสำคัญของการทดสอบแบบนี้จึงอยู่ที่การกำหนดเกณฑ์ (Criteria) เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545: 96) ได้กล่าวถึง ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น ใช้กันทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบ ข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกได้อีก 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้ว ให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติ ได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้นๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิด ได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบ ถูก- ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทั่วๆ ไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดี จนมีคุณภาพ มีมาตรฐาน กล่าวคือ มีมาตรฐานในการดำเนินการสอน วิธีการให้คะแนนและการแปลความหมายของคะแนน

ภัทธา นิคมานนท์ (2540: 61 – 68) กล่าวถึง ประเภทของแบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย ว่าโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบอัตนัย หมายถึง แบบทดสอบที่ถามให้ตอบ ยาวๆ แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง ประเภทที่สอง คือ แบบทดสอบปรนัย หมายถึง แบบทดสอบประเภท ถูก - ผิด จับคู่ เติมคำและเลือกตอบ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภท ของแบบทดสอบ ได้แก่

1. จำแนกตามกระบวนการในการสร้าง จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเฉพาะคราว เพื่อใช้ทดสอบผลสัมฤทธิ์และความสามารถทางวิชาการของเด็ก

1.2 แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการ หรือวิธีการที่ซับซ้อนมากกว่าแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นแล้วมีการนำไปทดลองสอบ และ นำผลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพดี มีความเป็นมาตรฐาน

2. จำแนกตามจุดมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดปริมาณความรู้ ความสามารถ ทักษะเกี่ยวกับด้านวิชาการที่ได้เรียนรู้ว่ามีมากน้อยเพียงใด

2.2 แบบทดสอบความถนัด เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาในอดีต

3. จำแนกตามรูปแบบคำถามและวิธีการตอบ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 แบบทดสอบอัตนัย มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้สอบได้ตอบยาวๆ แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

3.2 แบบทดสอบปรนัย เป็นแบบทดสอบที่ถามให้ผู้สอบตอบสั้นๆ ในขอบเขต จำกัด คำถามแต่ละข้อวัดความสามารถเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว ผู้สอบไม่มีโอกาส แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย

4. จำแนกตามลักษณะคำตอบ จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

4.1 แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เช่น ข้อสอบวิชาพลศึกษา ให้แสดงท่าทางประกอบ เพลง วิชาประดิษฐ์ ให้ประดิษฐ์ของใช้ด้วยเศษวัสดุ การให้คะแนนจากการทดสอบประเภทนี้ ครู

ต้องพิจารณา ทั้งด้านคุณภาพของผลงาน ความถูกต้องของวิธีปฏิบัติ รวมทั้งความคล่องแคล่ว และ ปริมาณของผลงานด้วย

4.2 แบบทดสอบเขียนตอบ เป็นแบบทดสอบที่ใช้การเขียนตอบทุกชนิด

4.3 แบบทดสอบด้วยวาจา เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอบใช้การโต้ตอบด้วยวาจา

5. จำแนกตามเวลาที่กำหนดให้ตอบ จำแนกได้ 2 ประเภท

5.1 แบบทดสอบวัดความเร็ว เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดทักษะความคล่องแคล่ว ในการคิด ความแม่นยำในความรู้อย่างสำคัญ มักมีลักษณะค่อนข้างง่าย แต่ให้เวลาในการทำข้อสอบน้อย ผู้สอบต้องแข่งขันกันตอบ ใครที่ทำเสร็จก่อนและถูกต้องมากที่สุดถือว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า

5.2 แบบทดสอบวัดประสิทธิภาพสูงสุด แบบทดสอบลักษณะนี้ มีลักษณะ ค่อนข้างยากและให้เวลาทำมาก

6. จำแนกตามลักษณะและโอกาสในการใช้ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

6.1 แบบทดสอบย่อย เป็นแบบทดสอบที่มีจำนวนข้อคำถามไม่มากนักมักใช้ สำหรับประเมินผล เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยย่อย โดยมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อ ปรับปรุงการเรียนเป็นสำคัญ

6.2 แบบทดสอบรวม เป็นแบบทดสอบที่ถามความรู้ความเข้าใจรวมหลายๆ เรื่องหลายๆ เนื้อหา หลายๆ จุดประสงค์ มีจำนวนมากข้อ มักใช้ตอนสอบปลายภาพเรียน หรือ ปลายปีการศึกษา จุดมุ่งหมายสำคัญคือใช้เปรียบเทียบแข่งขันระหว่างผู้สอบด้วยกัน

7. จำแนกตามเกณฑ์การนำผลจากการสอบวัดไปประเมิน จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

7.1 แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อวัดระดับความรู้พื้นฐาน และความรู้ที่จำเป็นในการบ่งบอกถึงความรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์

7.2 แบบทดสอบอิงกลุ่ม เป็นแบบทดสอบที่มุ่งนำผลการสอบไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในกลุ่มที่ใช้ข้อสอบเดียวกันว่า ใครมีความสามารถเหนือใครเพียงใด เหมาะสมสำหรับใช้ เพื่อการสอบที่มีการแข่งขันกันมากกว่าเพื่อการเรียนการสอน

8. จำแนกตามสิ่งเร้า จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

8.1 แบบทดสอบทางภาษา ได้แก่ การใช้คำพูดหรือตัวหนังสือไปเร้าผู้สอบ ตอบโดยการพูดหรือเขียนออกมา

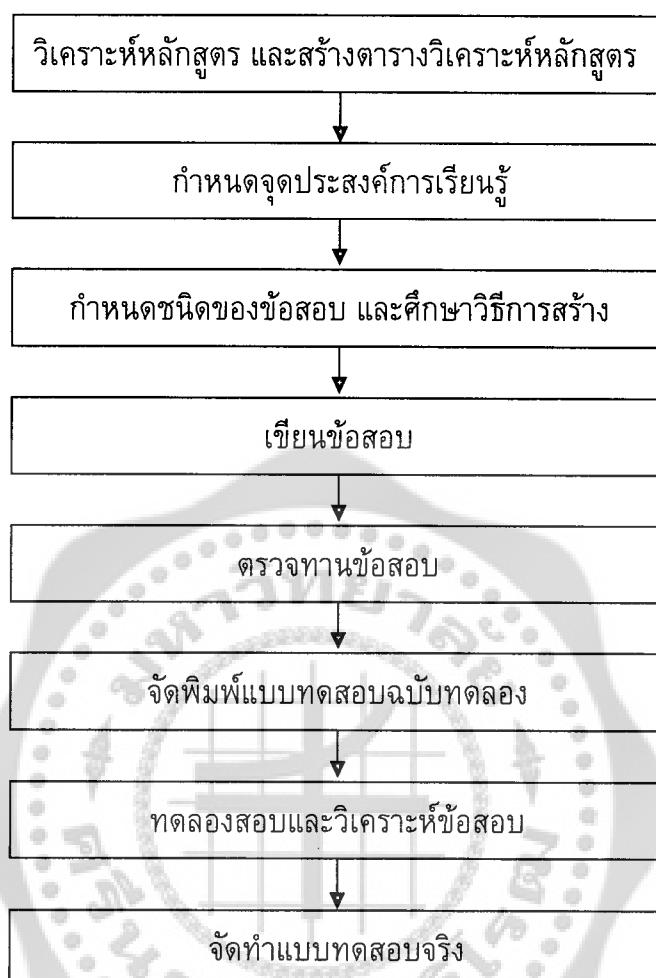
8.2 แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา ได้แก่ การใช้รูปภาพ กิริยา ท่าทาง หรือ อุปกรณ์ต่างๆ ไปเร้าให้ผู้สอบตอบสนองจากข้อความข้างต้นจึงสรุปได้ว่า แบบทดสอบที่ใช้ในปัจจุบัน มีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีจุดมุ่งหมาย และขีดความสามารถในการทดสอบแตกต่างกัน ดังนั้น ในการนำแบบ ทดสอบไปใช้ต้องระมัดระวังว่าเลือกใช้แบบทดสอบได้ถูกต้องเหมาะสมกับ สิ่งที่เราต้องการหรือไม่ การจำแนกประเภทของแบบทดสอบจึงช่วยให้สามารถเข้าใจ และเลือกใช้ แบบทดสอบได้ถูกต้องยิ่งขึ้น การจำแนกแบบทดสอบสามารถทำได้หลายแบบขึ้นอยู่กับผู้จำแนก ว่าจะยึดถืออะไรเป็นเกณฑ์ในการจำแนก

3.5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2545: 97 – 98) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร การสร้างแบบทดสอบควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตร และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระและพฤติ กรรมที่ต้องการจะวัด
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่เป็นผล การเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้า สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์
3. กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง โดยการศึกษาวិเคราะห์หลักสูตร และจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาและตัดสินใจเลือกใช้ชนิดของข้อสอบที่จะใช้วัด ว่าจะเป็นแบบใด โดยต้องเลือกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แล้วศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ
4. เขียนข้อสอบ ผู้ออกข้อสอบลงมือเขียนข้อสอบตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ใน ตารางวิเคราะห์หลักสูตร และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยอาศัยหลักและวิธีการเขียน ข้อสอบ
5. ตรวจสอบข้อสอบ เพื่อให้ข้อสอบที่เขียนไว้ มีความถูกต้องตามหลักวิชา มี ความสมบูรณ์ครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตร ผู้ออกข้อสอบต้อง พิจารณาทบทวนตรวจสอบข้อสอบอีกครั้งก่อนที่จะจัดพิมพ์และนำไปใช้ต่อไป
6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง เมื่อตรวจสอบข้อสอบเสร็จแล้วให้พิมพ์ข้อสอบ ทั้งหมด จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับทดลองโดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีตอบแบบทดสอบ
7. ทดลองสองและวิเคราะห์ข้อสอบ การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ เป็น วิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบก่อนนำไปใช้จริง โดยนำแบบทดสอบไปทดลองสอบกับ กลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มที่ต้องการสอบจริง แล้วนำผลการสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุง ข้อสอบให้มีคุณภาพ โดยสภาพการปฏิบัติจริงของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียน มักไม่ค่อยมี การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ส่วนใหญ่นำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบแล้วจึงวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงข้อสอบและนำไปใช้ในครั้งต่อไป
8. จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง จากผลการวิเคราะห์ข้อสอบ หากพบว่า ข้อสอบ ข้อใดไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพไม่ดีพอ อาจจะต้องตัดทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไขข้อสอบให้มีคุณภาพดีขึ้น แล้วจึงจัด ทำเป็นแบบทดสอบฉบับจริงที่จะนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบดังกล่าว สรุปได้ ดังภาพ

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ

พิตร ทองชั้น (2524: 60 – 61) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการสร้างแบบทดสอบว่า การสร้างแบบทดสอบจะต้องมีการวางแผนในการสร้างอย่างมีขั้นตอน เพื่อช่วยให้การสร้างแบบทดสอบมีประสิทธิภาพ โดยมีลำดับขั้นตอนในการวางแผน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย โดยต้องกำหนดให้ชัดเจนและแน่นอนในเรื่องใดอย่างไร เช่น สร้างแบบทดสอบในเรื่องใด และมีการกำหนดน้ำหนักคะแนน และควรทราบกลุ่มนักเรียนที่จะทดสอบว่าเก่ง – อ่อนเพียงใด เพื่อจะได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างข้อสอบให้พอเหมาะกับกลุ่มสอบ
2. ขั้นตอนเตรียม เช่น เตรียมหลักสูตร เนื้อหาวิชาตลอดจนตำราหนังสือแบบเรียน รวมถึงต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้การทำแบบทดสอบ เช่นกระดาษคำตอบ และครูผู้สอนต้องเลือกแบบและชนิดของข้อทดสอบ เช่น จะใช้แบบเลือกตอบแบบเรียงความ หรือแบบผสม

3. ชั้นลงมือปฏิบัติ ได้แก่ ชั้นลงมือปฏิบัติการเขียนข้อสอบตามที่กำหนดไว้สิ่งที่ควรยึดถือคือ หลักและวิธีการสร้างแบบทดสอบที่ดี ถ้าเกิดข้อสอบข้อใดเกิดปัญหา ควรมีการพูดคุยกับเพื่อนครู หรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวัดผล ทางด้านเนื้อหาวิชานั้นๆ

4. ชั้นตรวจสอบ ควรมีการตรวจตราข้อสอบว่ามีข้อบกพร่องหรือไม่ดีอย่างไรโดยนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ข้อสอบหลังจากที่ได้ทดสอบกับนักเรียนแล้ว

5. ชั้นจัดพิมพ์ สิ่งที่ต้องคำนึง ได้แก่ รูปเล่มต้องจัดให้เรียบร้อย พิมพ์สะอาด ตัวอักษรไม่ผิดพลาด คำชี้แจงในข้อสอบต้องชัดเจน และต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับ จำนวนข้อสอบ เวลาคะแนนเต็ม

นอกจากนี้ บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2525: 22 – 29) ได้กล่าวถึง กระบวนการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้ววางแผนการสร้างแบบทดสอบ การวางแผนสร้างแบบทดสอบต้องพิจารณาถึงสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ

1.1 จุดประสงค์ของการนำแบบทดสอบไปใช้ หลักการสำคัญคือ การนำแบบทดสอบไปใช้จะต้องสัมพันธ์อยู่กับการสอน เช่น สอบเพื่อตรวจความรู้เดิม สอบก่อนทำการสอน การสอบเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และวินิจฉัยข้อบกพร่องของข้อสอบในระหว่างการทำเนิการสอน และการสอน เพื่อสรุปผลการเรียน ดังนั้น จุดประสงค์ของการนำแบบทดสอบไปใช้ จึงแบ่งได้เป็น 4 จุดประสงค์ คือ

1.1.1 ใช้ตรวจสอบความรู้เดิม ก่อนที่จะเริ่มต้นการสอนเพื่อพิจารณาว่า ถ้านักเรียนยังขาดความรู้พื้นฐาน ก็จำเป็นต้องทำการสอนเสริมเสียก่อน แต่ถ้านักเรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอ ก็พิจารณาต่อไปว่านักเรียนมีระดับความสามารถสูงต่ำเพียงใด เพื่อจัดกลุ่มการเรียน และเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน

1.1.2 ใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงการเรียนการสอนโดย จะทำการสอบในระหว่างดำเนินการสอนเป็นระยะๆ

1.1.3 ใช้วินิจฉัยผู้เรียน เพื่อหาสาเหตุข้อบกพร่องของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

1.1.4 ใช้สรุปผลการเรียน เพื่อตัดสินผลการเรียนว่า นักเรียนควรได้เกรดอะไร สอบผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

1.2 เนื้อหาวิชาและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ซึ่งได้มากจากการวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการในการจำแนกแยกแยะว่าวิชานั้นๆ มีหัวข้อเนื้อหาสาระที่สำคัญอะไรบ้าง มีจุดประสงค์ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ 2 อย่าง คือ

1.2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ซึ่งต้องคำนึงสิ่งต่อไปนี้ คือความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหา ขนาดความยาวของเนื้อหาเวลาที่ใช้สอน

1.2.2 การวิเคราะห์จุดประสงค์ เป็นการจำแนกและจัดหมวดหมู่พฤติกรรม ที่ต้องการปลูกฝัง หรือต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยใช้เนื้อหาวิชาเป็นสื่อ นำการวิเคราะห์จุดประสงค์

ซึ่งควรดำเนินการดังนี้ รวบรวมจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชาทั้งหมด จากหลักสูตร และคู่มือครู หลังจากนั้น จึงเขียนพฤติกรรมที่สำคัญของแต่ละจุดประสงค์ทั้งหมด และนิยามความหมายของพฤติกรรมดังกล่าว

การสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร หรือตารางลักษณะเฉพาะ เป็นตาราง สองมิติ มิติที่หนึ่งเป็นจุดประสงค์การสอน ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมด้านต่างๆ และมิติที่สองเป็น หัวข้อเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ เนื้อหาในแต่ละหัวข้อเนื้อหาและพฤติกรรม จะกำหนดคะแนนน้ำหนัก ความสำคัญไว้ ซึ่งจะแนะนำน้ำหนักความสำคัญนี้ จะนำมาใช้ในการเขียนข้อสอบว่าต้องเขียนข้อสอบ วัตถุประสงค์ในหัวข้อเนื้อหาวิชาใดมากน้อยเพียงใด

วิธีกำหนดน้ำหนักความสำคัญและจำนวนข้อสอบทำได้ ดังนี้

- กำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละหัวข้อเนื้อหา โดยพิจารณาจาก เวลาที่ใช้สอนในแต่ละหัวข้อเนื้อหา

- กำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละพฤติกรรม โดยพิจารณาจาก ความสำคัญของจุดประสงค์ที่ใช้สอน

- กำหนดจำนวนข้อที่จะใช้สอบทั้งหมด โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ ของการนำแบบทดสอบไปใช้

- คำนวณจำนวนข้อสอบในแต่ละหัวข้อเนื้อหา โดยคิดจากน้ำหนัก ความสำคัญ

- คำนวณจำนวนข้อสอบในแต่ละหัวข้อเป็นรายพฤติกรรม โดยคิดจาก น้ำหนักความสำคัญของแต่ละพฤติกรรม

2. ขั้นตอนเตรียมงานและเขียนข้อสอบ ควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.1 เตรียมแบบทดสอบฉบับยกร่าง โดยเขียนจากตารางวิเคราะห์หลักสูตร แล้วนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข การเขียนข้อสอบต้องเลือกชนิดข้อสอบ และรูปแบบคำถามให้ เหมาะสมและควรเขียนข้อสอบให้มากกว่าข้อสอบที่ต้องการจริง โดยเผื่อไว้ประมาณ 25 – 50%

2.2 ควรเขียนข้อสอบให้ยากพอเหมาะ ข้อสอบถูกผิดควรมีคนตอบถูก 75% ข้อสอบเลือกตอบ 5 ตัวเลือกควรมีคนตอบถูก 60% ข้อสอบเติมคำควรมีคนตอบถูก 50%

2.3 เมื่อเขียนข้อสอบเสร็จแล้ว ควรนำกลับมาพิจารณาข้อบกพร่องต่างๆ เช่น คำถามต้องไม่กำกวม ไม่คลุมเครือ ไม่ผิดหลักภาษา ไม่ยากและซับซ้อนเกินไป

2.4 ควรเขียนข้อสอบให้เนื้อหาบังคับคำตอบมากกว่าใช้ฟอร์มข้อความบังคับ คำตอบ เช่น การใช้คำว่า อาจจะ บางที จะมีโอกาสเป็นคำตอบถูกมากกว่าผิด

2.5 ควรจัดข้อสอบให้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของข้อสอบ

2.6 ควรสร้างข้อสอบแบบระดมพลังมากกว่าแบบเร่งรีบ

2.7 อย่าจัดข้อสอบให้มีข้อถูกเรียงกันอย่างเป็นระบบ

2.8 ควรออกแบบข้อสอบให้มีวิธีตอบที่สะดวกและง่ายต่อการตรวจให้คะแนน

2.9 ควรเขียนคำสั่งหรือคำชี้แจงให้ละเอียด และชัดเจน

2.10 ควรระลึกอยู่เสมอว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรม ไม่สามารถวัดด้วยข้อสอบ เพียงข้อเดียวหรือฟอร์มเดียว

2.11 หลีกเลี่ยงข้อสอบแบบถูกผิด เพราะมีโอกาสเดาตอบถูกได้ง่าย

3. ขั้นทดลองสอบ เมื่อเขียนข้อสอบและจัดพิมพ์เรียบร้อยแล้วก็นำไปทดลองสอบ เพื่อนำผลมาแก้ไขปรับปรุงข้อสอบซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่จะนำไปทดลองสอบให้นักเรียนทั้งคนเก่ง กลาง และอ่อนคละกั้นไป

3.2 กำหนดเวลาที่ใช้สอบให้เหมาะสมกับจำนวนข้อสอบ สำหรับแบบทดสอบ ที่สร้างขึ้นครั้งแรกจะพิจารณาเวลาที่ให้ทำข้อสอบ จากเวลาที่นักเรียน 90% ทำแบบ ทดสอบเสร็จ เป็นการหมดเวลาสอบ

3.3 การคุมสอบต้องพยายามจูงใจให้นักเรียนมีสมาธิ และพยายามทำแบบ ทดสอบอย่างเต็มความสามารถ เพราะถ้านักเรียนรู้ว่าการทดลองสอบนี้ จะไม่มีผลต่อการสอบได้ สอบตก อาจทำให้นักเรียนตอบแบบทดสอบอย่างขอไปที ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนที่จะนำมาประเมินผล ข้อสอบได้

3.4 ครูต้องเตรียมตัวล่วงหน้าในการคุมสอบ อย่าให้มีสิ่งผิดพลาดใดๆเกิดขึ้น และการคุมสอบครูควรวางท่าทางให้มีความเป็นกันเองให้มากที่สุด

3.5 สถานการณ์ทดสอบ ต้องทำให้เหมาะสมที่สุด ห้องสอบต้องปราศจาก เสียงรบกวนใดทั้งสิ้น ต้องมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ที่นั่งสอบเหมาะสม

4. ขั้นประเมินผลแบบทดสอบ เป็นการตรวจสอบแบบทดสอบมีคุณภาพหรือไม่ โดยพิจารณาตามคุณลักษณะที่ดีของแบบทดสอบ 10 ประการ คือ

4.1 ความแม่นยำ หมายถึง แบบทดสอบสามารถวัดพฤติกรรมได้ตรงตาม ที่ระบุไว้ในจุดประสงค์และตามที่ทำการสอนจริง

4.2 ความเชื่อมั่น หมายถึง แบบทดสอบให้ผลการสอบสอดคล้องตรงกัน ทุกครั้ง

4.3 อำนาจจำแนก หมายถึง ข้อสอบที่แบ่งแยกคนเก่งอ่อนออกจากกันได้ กล่าวคือ คนเก่งจะตอบถูก คนอ่อนจะตอบผิด

4.4 ความยากง่าย หมายถึง จำนวนเปอร์เซ็นต์ผู้ตอบถูกโดยทั่วไปแล้ว ความยากง่ายที่เหมาะสมจะมีคนครึ่งหนึ่งตอบถูก

4.5 ความเป็นปรนัย หมายถึง ข้อสอบที่มีคำถามชัดเจนและการให้คะแนน ชัดเจน

4.6 ความเฉพาะเจาะจง หมายถึง คนที่มีความสามารถเฉพาะเรื่องนั้น จะตอบข้อ สอบข้อนั้นถูก แต่ถ้ามีความสามารถทั่วไปจะตอบข้อสอบไม่ถูก

4.7 ประสิทธิภาพ หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้สั้นประหยัดเวลาการสร้าง การดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน แต่ให้ผลการสอบถูกต้อง

4.8 ความสมดุล หมายถึง แบบทดสอบสามารถวัดได้ครอบคลุมตามจุดประสงค์ และเนื้อหา มีสัดส่วนจำนวนข้อสอดคล้องตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร

4.9 ความยุติธรรม หมายถึง แบบทดสอบมีความชัดเจนไม่คลุมเครือ และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสที่จะตอบถูกได้เท่ากัน

4.10 ความเหมาะสมของเวลา หมายถึง แบบทดสอบกำหนดเวลาให้เพียงพอในการตอบข้อสอบจนเสร็จจากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ จะมีขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนเตรียม ขั้นตอนทดลองสอบ และขั้นตอนประเมินผลแบบ ทดสอบ กระบวนการนี้จะทำติดต่อกันไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้คุณภาพแบบทดสอบตามที่ต้องการ การวางแผนสร้างแบบทดสอบนับว่า เป็นขั้นสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกำหนดการเขียนข้อสอบให้ถูกต้องตั้งแต่แรก ดังนั้น ตารางวิเคราะห์หลักสูตร จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องสร้างขึ้นก่อนที่จะทำการสร้างแบบทดสอบทุกครั้ง

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.6.1 งานวิจัยในประเทศ

ชูลีพร ฤทธิเดช (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชนิดของคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ และไม่ใช่แผนที่ความคิด (Mind Mapping) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนกับหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แผนที่ความคิด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องชนิดของคำในภาษาไทย ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24

บัทมา ไตรคุป (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับวิธีสอนตามคู่มือครู และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 80 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ t-test แบบอิสระ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ และความคงทนทางการเรียนภาษาไทย และใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่สอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็นเครื่องมือ สูงกว่ากลุ่มที่สอน ตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. ความคงทนทางการเรียนภาษาไทย เรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่สอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนกับกลุ่มที่สอนตามคู่มือครูไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็น เครื่องมือส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วย

สุรินทร์ กล่อมฤทธิ์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชา ท 32101 ภาษาไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติเป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง มี วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ การจัดการเรียนแบบบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเสนา หรือ เสนาประสิทธิ์ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติวิชาภาษาไทย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้ แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ท 32101 ภาษาไทย ไม่แตกต่างกัน และมีความคิดเห็น ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับดี

จากการที่ได้ศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจ ใน วิชาภาษาไทยของนักเรียนจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนมากขึ้น พร้อมทั้ง ทักษะทางภาษาและการพัฒนาในด้านการเรียนเกี่ยวกับภาษาไทยพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 50 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่เรียนวิชาภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 22 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด คือ

1. หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
2. แบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4. แบบทดสอบประเมินผลก่อนและหลังการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านประกอบ

การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนสอน

2. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับหลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็ก พัฒนาการและความสนใจในการอ่านหนังสือเด็ก รวมถึงการประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

3. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีนิราศภูเขาทอง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

4. เขียนนิยามปฏิบัติการของการพัฒนาหนังสืออ่านประกอบเรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ดังนี้ การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง เป็นหนังสืออ่านประกอบ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิราศภูเขาทอง แต่งโดยสุนทรภู่ แบ่งออกเป็น 8 หน่วยที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านของผู้เรียน ให้มีพัฒนาการดีขึ้น ซึ่งแต่ละหน่วยมีองค์ ประกอบดังนี้ คำนำ การใช้แบบฝึกทักษะ แบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียน โดยมีหลักในการกำหนดกรอบเนื้อหา เพื่อพัฒนาเป็นหนังสืออ่านประกอบดังนี้

- 4.1 สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้
- 4.2 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน
- 4.3 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- 4.4 เนื้อหาเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน
- 4.5 เนื้อหามีความถูกต้องไม่ขัดกับหลักศีลธรรม

5. นำกรอบเนื้อหาที่กำหนด มาพัฒนาหนังสืออ่านประกอบสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง จำนวน 8 หน่วย ใช้เวลาในการเรียนชุดละ 2 คาบ ดังนี้

- หน่วยที่ 1 วรรณกรรมชีวิตสุนทรภู่
- หน่วยที่ 2 กวีคู่แผ่นดินถิ่นสยาม
- หน่วยที่ 3 นามสถานสำคัญตามนิราศ
- หน่วยที่ 4 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทยในนิราศภูเขาทอง
- หน่วยที่ 5 สุนทรียภาพทางภาษาวิชากลอน
- หน่วยที่ 6 คำไทย ชวนคิด คติสอน

หน่วยที่ 7 พินิจคุณค่าวรรณกรรมเชิงคำกลอน

หน่วยที่ 8 ชีวิตศันสุนทรภู่ครูกวี

โดยแต่ละหน่วยมีความเหมาะสมของเนื้อหา ดังนี้

หน่วยที่ 1 วรรณกรรมชีวิตสุนทรภู่ ความในหน่วยที่ 1 นี้ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของสุนทรภู่ ตั้งแต่เกิดจนถึงสิ้นชีวิตและผลงานด้านวรรณกรรม

หน่วยที่ 2 กวีคู่แผ่นดินถิ่นสยาม ความในหน่วยนี้ กล่าวถึงความจงรักภักดีของสุนทรภู่ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และสาเหตุที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดพลังแห่งการรังสรรค์บทกวีที่งดงามของสุนทรภู่เป็นจำนวนมาก

หน่วยที่ 3 นามสถานสำคัญตามนิราศ ความในหน่วยนี้ กล่าวถึงความเป็นมาของนิราศ และผลงานของสุนทรภู่ที่ได้รับการยกย่องว่า ยอดเยี่ยม พร้อมกับสถานที่สำคัญที่ควรแก่การเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในนิราศภูเขาทอง

หน่วยที่ 4 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทยในนิราศภูเขาทอง ความหน่วยนี้กล่าวถึงวิถีชีวิตไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมนิราศภูเขาทอง ซึ่งสุนทรภู่ได้ถ่ายทอดจากประสบการณ์ ผ่านมิติของขนบธรรมเนียม ประเพณี หลักธรรมคำสอน และวัฒนธรรมสองฝั่งลำน้ำที่ตัวเองพบเห็น

หน่วยที่ 5 สุนทรียภาพทางภาษาวิชาการกลอน ความในหน่วยนี้ กล่าวถึงความงดงามของคำกลอน และวรรณคดีโวหารของสุนทรภู่

หน่วยที่ 6 คำไทยชวนคิดคติสอน ความในหน่วยนี้ กล่าวถึง คำกลอนข้อคิดที่อนุমানได้จากบทกลอนสุนทรภู่ เพื่อให้ให้นักเรียนจดจำได้ และสามารถเอาไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

หน่วยที่ 7 พินิจคุณค่าวรรณกรรมเชิงคำกลอน ความในหน่วยนี้ กล่าวถึงคุณค่าและความโดดเด่นในงานวรรณกรรมที่ให้ข้อคิดคติสอนใจในการดำเนินชีวิตที่นอกเหนือจากนิราศภูเขาทอง

หน่วยที่ 8 ชีวิตศันสุนทรภู่ครูกวี ความในหน่วยนี้ กล่าวถึงแนวคิด และโลกทัศน์ของสุนทรภู่ ผ่านงานวรรณกรรมของท่าน

6. สร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง โดยมีเนื้อหา และแบบฝึกหัดที่เริ่มจากเนื้อหาและกิจกรรมที่ง่ายไปหายาก

7. การสร้างหนังสืออ่านประกอบ มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

7.1 ลักษณะรูปเล่ม ขนาดรูปเล่มใหญ่สุดมีขนาด 10 × 13 และขนาดเล็กที่สุด 5 × 8 การเย็บเล่ม เข้าปกควรมั่นคงแข็งแรงทนทานต่อการใช้ การจัดหน้ากระจ่างชัดเจน มีช่องว่างดูสวยงาม ลักษณะตัวอักษรเรียงไม่มีการผิดพลาดในการพิมพ์ตัวอักษร มีภาพประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจ

7.2 การวางโครงเรื่อง ต้องติดต่อสืบเนื่องเป็นเรื่องราวมีเหตุผลเป็นไปตามธรรมชาติ โดยการเริ่มจากง่ายไปหายาก เน้นความสละสลวยของภาษา สอดแทรกไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าของความเป็นไทย พร้อมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม

7.3 การใช้ภาษา เหมาะสมกับวัย เข้าใจง่าย เป็นภาษาที่นิยมใช้ในสังคมปัจจุบัน

7.4 การจัดภาพ ต้องมีความกระชับชัดเจน ตัวละครน้อย สามารถเน้นให้เห็นเด่นชัด ไม่ซับซ้อน ภาพแสดงอาการเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา การเคลื่อนไหวตรงกับความเป็นจริง ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ การสร้างหนังสืออ่านประกอบ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการของฉวีวรรณ คูหาภินันท์ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

7.4.1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำหนังสือ

7.4.2 เขียนโครงเรื่อง

7.4.3 ปกใน

7.4.4 การทำดัมมี่

7.4.5 การทำรูปเล่ม

7.4.6 การตั้งชื่อเรื่อง

8. นำหนังสืออ่านประกอบเรื่องย่อหรือนิราศภูเขาทอง ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมด้านเนื้อหา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

9. นำหนังสืออ่านประกอบเรื่องย่อหรือนิราศภูเขาทอง ที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา รูปเล่ม วัตถุประสงค์ และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ภาพประกอบ การใช้ภาษาในแบบฝึกทักษะ คุณค่า และประโยชน์ที่ได้รับโดยใช้แบบประเมิน และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านประกอบ

การหาคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบ

ในการหาคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือ สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาบทเรียน ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินที่ใช้ในการวิจัย
2. พิจารณาหัวข้อปัญหาและจุดมุ่งหมายเพื่อทราบว่าการขอข้อมูลอะไรบ้าง
3. สร้างแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา การประเมินเป็นข้อความ

ที่มีมาตราส่วนประกอบประมาณค่า 3 ระดับ นำค่าการพิจารณามาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยใช้สูตรของ โรวินลลี และ แฮมเบลตัน (ลัวัน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2539: 248 – 249; อ้างอิงจาก Rowinelli; & Hambleton. 1977) โดยกำหนดความหมาย ดังนี้

- คะแนน +1 ถ้าแน่ใจ
- คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจ
- คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าไม่

4. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบ

6. นำผลจากการประเมินมาพิจารณาค่าเฉลี่ย เพื่อจะใช้เป็นเกณฑ์ในการยอมรับคุณภาพของแบบฝึกทักษะ เกณฑ์ในการยอมรับว่า แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ ผู้ศึกษา กำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
หนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

คำชี้แจง : โปรดประเมินและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม รวมทั้งข้อวิจารณ์สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยขอความกรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดไว้ ดังนี้

- +1 หมายถึง ตรงตามจุดประสงค์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
-1 หมายถึง ไม่ตรงตามจุดประสงค์

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
1. เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				
2. เนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน				
3. ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน				
4. เนื้อหาเหมาะสมกับช่วงความสนใจ				
5. เนื้อหามีความถูกต้องไม่ขัดกับหลักศีลธรรม				
6. ความชัดเจนของการอธิบายเนื้อหา				
7. ความน่าสนใจของหนังสืออ่านประกอบ				
8. ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร				
9. ความเหมาะสมของภาพประกอบหนังสือ				
10. ความเหมาะสมของกิจกรรม				
11. ส่งเสริมการคิด แก้ปัญหา และนำไปใช้				
รวม				

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

7. ดำเนินการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบของแบบทดสอบระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ดำเนินการทดลองโดยประสานกับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และครูที่เกี่ยวข้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลอง

1.2 จัดตารางเวลาในการทดลอง โดยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 18 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 4 คาบ

1.3 จัดสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

2. ขั้นทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ดังนี้

2.1 ขั้นทดลองรายบุคคล ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านประกอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับเก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมและตรวจแบบทดสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.2 ขั้นทดลองกลุ่มเล็ก ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านประกอบที่ผ่านการทดลองครั้งที่ 1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน อย่างละ 5 คน โดยเริ่มจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และทำแบบฝึกหัดหลังเรียนใช้ขั้นตอน และวิธีการเหมือนการทดลองครั้งที่ 1

2.3 นำผลจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน มาหาค่าเฉลี่ย เพื่อเก็บข้อมูลไว้วิเคราะห์หาแนวโน้มประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง และปรับปรุงแก้ไข

2.4 การทดลองครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านประกอบ ที่หาแนวโน้มประสิทธิภาพจากการทดลองครั้งที่ 2 และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุนทรพิชิตาราม ที่ไม่เคยเรียนเนื้อหานี้มาก่อน จำนวน 22 คน โดยใช้หนังสืออ่านประกอบเรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง 1 หน่วยต่อนักเรียน 1 คน ดำเนินการทดลอง ดังนี้

2.4.1 ให้นักเรียน เรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง แต่ละหน่วยใช้เวลาเรียน 2 คาบ รวม 18 คาบ

2.4.2 ในขณะที่นักเรียน เรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อ นรีย นีราศภูเขาทองจนจบแต่ละหน่วย นักเรียนจะทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จากนั้นนำผลแบบฝึกหัด มาตรวจให้คะแนนแล้วค่าเฉลี่ย

2.4.3 เมื่อนักเรียน เรียนจบในแต่ละหน่วย ทำแบบฝึกหัดระหว่าง เรียนครบทุกหน่วยแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน จากนั้นนำผลจากการทำแบบทดสอบ หลังเรียนมาตรวจให้คะแนน แล้วหาค่าเฉลี่ย

2.4.4 นำผลจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และค่าเฉลี่ยที่ได้ จากแบบทดสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์ เพื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อ นรีย นีราศภูเขาทอง ตามเกณฑ์ 80/80 ดังนี้

80 ตัวแรก คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทำแบบฝึกหัด ระหว่างเรียนเรียนถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทำแบบทดสอบ หลังเรียนถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80

การสร้างแบบทดสอบ

ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างขึ้นตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย จากเอกสารการสร้างแบบทดสอบของบุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์
- 1.2 ศึกษาสาระมาตรฐานการเรียนรู้ และศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.3 วิเคราะห์เนื้อหา และวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม ของบทเรียน ที่ใช้ในการทดลอง เพื่อนำมาเขียนแบบทดสอบ

2. ขั้นสร้าง

สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว แบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ ชุดที่ 2 แบบประเมินผลหลังการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบแต่ละหน่วย ทั้ง 8 หน่วยๆ ละ 5 ข้อ รวม 40 ข้อ

โดยสร้างให้สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละ หน่วยของหนังสืออ่านประกอบ โดยแบ่งเป็น 8 หน่วย

หน่วยที่ 1 วรรณกรรมชีวิตสุนทรภู่

- หน่วยที่ 2 กวีคู่แผ่นดินถิ่นสยาม
- หน่วยที่ 3 นามสถานสำคัญตามนิราศ
- หน่วยที่ 4 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทยในนิราศภูเขาทอง
- หน่วยที่ 5 สุนทรียภาพทางภาษาวิชากลอน
- หน่วยที่ 6 คำไทย ชวนคิด คติสอน
- หน่วยที่ 7 พินิจคุณค่าวรรณกรรมเชิงคำกลอน
- หน่วยที่ 8 ชีวิตคนสุนทรภู่ครูกวี

การหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วทั้ง 2 ชุด ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลรายวิชาภาษาไทย ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมทางภาษาที่ใช้เกณฑ์การให้คะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญทางการสอนวิชาภาษาไทยจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องที่มีระดับการประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

- ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจความข้อสอบนั้นวัดไม่ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จากนั้น นำค่าการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบลตัน (ล้วน สายยศ ; และ อังคณา สายยศ. 2539: 248 – 249 ; อ้างอิงจาก Rowinelli ; & Mableton. 1977) การพิจารณาค่า IOC ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้น จำนวน 60 ข้อ

2. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 100 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ ดังนี้

- โรงเรียนที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดเขี้ยวโอสถ จำนวน 40 คน
- โรงเรียนที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แทน จำนวน 60 คน

3. นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ได้ตอบให้ 0 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบเป็นรายข้อโดยใช้โปรแกรม SPSS คัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และได้จำนวน 30 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป ส่วนข้อที่ไม่ถึงเกณฑ์ให้ตัดออก เลือกข้อสอบที่ใช้ได้และต้องปรับปรุง

4. คัดเลือกข้อสอบ หน่วยที่ 1 – 8 หน่วยละ 5 ข้อ จำนวน 40 ข้อ

5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 40 ข้อ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเคอร์ ริชาร์ดสัน (ลัวัน สายยศ ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 168 ; อ้างอิงจาก Kuder Richardson 20)

6. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว เป็นแบบทดสอบฉบับจริง ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 40 ข้อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

แบบแผนการทดลองสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบเป็นกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง อ่าน (Randomized One Group Pretest – Posttest Design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 60 – 61) มีแบบแผน ดังนี้

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลอง Randomized One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

เมื่อ E แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁ แทน	การทดสอบก่อนทำการสอนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
X แทน	การทำการสอนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทยเรื่องย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
T ₂ แทน	การทดสอบหลังทำการสอนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 18 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 4 คาบ ทั้งนี้รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน ใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที แล้วบันทึกผลการทดลองการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน เพื่อใช้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน เรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง วันละ 1 หน่วย เริ่มจากหน่วยที่ 1 จนถึงหน่วยที่ 8 และให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนทุกหน่วย แล้วนำผลการทดสอบมาตรวจ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้ ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน และข้อที่ตอบผิดหรือตอบไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 ตัวเลือกให้ 0 คะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

3. หลังจากสอนจนครบเนื้อหาที่กำหนดแล้ว นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที รวมเวลาเรียนทั้งหมด 18 ชั่วโมง ทั้งนี้รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4. ตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่นักเรียนได้ทำการทดสอบหลังเรียน ด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน มาทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบแล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาสมมติฐานต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน
2. หาค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 หาค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 137) โดยคำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 หาค่าแปรปรวนของแบบทดสอบ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2530: 142) โดยคำนวณจากสูตร

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ค่าแปรปรวนของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความตรง (Validity) โดยทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่องย่อหรือนิราศภูเขาทอง โดยใช้ดัชนี ความสอดคล้อง (ถันฐพงษ์ เจริญพิทย์. 2542: 235) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความยากง่าย (Difficulty Index : P) และค่าอำนาจจำแนก(Discrimination Index : R) ของแบบทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์ข้อสอบในรายข้อ (ItemAnalysis) ถันฐพงษ์ เจริญพิทย์. 2542: 215) โดยคำนวณจากสูตร

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่ายของคำถามแต่ละข้อ
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูกทั้งหมด

ค่าอำนาจจำแนก

$$r = \frac{R_H - R_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	R_H	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำถูกในกลุ่มอ่อน
	R	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและอ่อน

2.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง แบบคูเดอริ ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (Kuder-Richardson 20 หรือ K-R 20) (ล้วน สายยศ. 2538: 197 – 198) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } r_{11} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{11}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อ
	p	แทน	สัดส่วนผู้ตอบถูกต้องผู้เข้าสอบทั้งหมด
	q	แทน	สัดส่วนผู้ตอบผิดต่อผู้เข้าสอบทั้งหมด
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

2.4 หาประสิทธิภาพของหนังสือตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E_1 / E_2 เพื่อทดสอบสมมติฐาน (เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528: 294 – 295)

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดในระหว่างเรียนถูกคิดเป็น ร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักเรียนทั้งหมดทำทดสอบหลังเรียนถูกคิดเป็นร้อยละ 80

สูตรที่ 1

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{N}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดในหนังสืออ่านเพิ่มเติมคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

$\sum X$ แทน คะแนนรวมจากการทำแบบฝึกหัดหลังเรียน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัด

N แทน จำนวนผู้เรียน

สูตรที่ 2

$$E_2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์คิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

$\sum F$ แทน คะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

B แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัด

N แทน จำนวนผู้เรียน

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง โดยใช้สูตรการทดสอบแบบ t – test Dependent (ล้วน สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 (\sum D^2)}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณาของการแจกแจงแบบที
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	ΣD	แทน	ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคล ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนกับทดสอบหลังเรียน
	ΣD^2	แทน	ผลรวมกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็น รายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนกับ ทดสอบหลังเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้สัญลักษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียน
E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในแบบฝึกคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกระหว่างเรียน
E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์คิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum D$	แทน	คะแนนรวมของผลต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
$\sum D^2$	แทน	คะแนนรวมของผลต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ยกกำลังสอง
t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณาใน t - distribution
P	แทน	ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบเรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วดำเนินการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ตามเกณฑ์ 80/80 ตามขั้นตอนต่อไป

การทดลองครั้งที่ 1 ชั้นทดลองรายบุคคล

นำหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของหนังสืออ่านประกอบในด้านต่างๆ โดยการบันทึก และสังเกตพฤติกรรม ในขณะที่ทดลอง และสัมภาษณ์ถึงปัญหาในการเรียน การอ่านหนังสือประกอบที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น พบว่า ยังมีปัญหาและสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ภาพของหนังสืออ่านประกอบบางภาพเล็กเกินไป สีสันทึบไม่ชัดเจน คำบรรยายได้ภาพไม่ครบถ้วนไม่สมบูรณ์

2. เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบบางตอนไม่ชัดเจน ไม่ตรงกับภาพที่นำมาประกอบ ข้อความ สำนวน ประโยค บางส่วนอ่านแล้วไม่สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน

3. มีคำซึ่งสะกดผิด เขียนผิด และการเว้นวรรคตอนที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เมื่ออ่านแล้วไม่เข้าใจความหมาย หรือเข้าใจผิดจากความหมายที่แท้จริง

จากปัญหาและข้อบกพร่องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เรียบร้อย และเสร็จสมบูรณ์ดี คือ

1. จากภาพที่มีขนาดเล็กเกินไปขยายให้มีขนาดใหญ่ขึ้น สีสดใสชัดเจนขึ้น ปรับปรุงเขียนคำบรรยายได้ภาพใหม่ให้กระชับ และเข้าใจง่ายขึ้น โดยการใช้สำนวนการพูดแทนสำนวนการเขียนสำหรับสำนวนการเขียนใดที่เข้าใจยากเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. จัดเนื้อหาและภาพให้สัมพันธ์กันให้สอดคล้องกัน เรียบเรียงการเขียน สำนวน ประโยค ใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับวัย และ ประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. แก้ไขคำที่สะกดผิด เขียนผิด รวมถึงการเว้นวรรคตอน ให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้องและชัดเจน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งทำการแก้ไขเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วนี้ ไปทำการทดลองในขั้นต่อไป คือ การทดลองครั้งที่ 2

การทดลองครั้งที่ 2 ชั้นทดลองกลุ่มเล็ก

นำหนังสืออ่านประกอบที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อบกพร่อง และปัญหาต่างๆ ในขณะทดลอง การสังเกต ขณะเรียน และการสัมภาษณ์นักเรียน ปัญหาที่พบ และ สิ่งที่ต้องปรับปรุงมี ดังนี้

1. ในแบบทดสอบหลังเรียนสอบ มีคำถามบางข้อมีเนื้อหาของคำถาม และคำตอบที่ไม่ชัดเจน
2. แบบทดสอบหลังเรียนบางข้อยาวเกินไป ต้องคิดวิเคราะห์หลายขั้นตอนจนสับสน

ผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทดลองครั้งที่ 2 ไปทำการปรับปรุงแก้ไข คือ

1. คำถามและคำตอบจะเป็นคำถามคำตอบที่ชัดเจน ดัดสนใจได้ว่า ข้อใดเป็นคำตอบที่ถูกหรือผิด ไม่มีคำตอบที่คลุมเครือ หรือคำถามที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด จากประเด็นปัญหาที่แท้จริงของคำถาม
2. แบบทดสอบที่ยาวเกินไปก็จะเปลี่ยนแปลงจัดใหม่ให้เป็นแบบทดสอบที่สั้นลงเป็นการวิเคราะห์เพียง 1 ถึง 2 ชั้นเท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับวัย ระดับสติปัญญา ภูมิความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยทั่วไป

หลังจากได้ทำการปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จากการทดลองครั้งที่ 2 เรียบร้อยแล้วก็นำไปทำการทดลองในขั้นต่อไป คือ การทดลองครั้งที่ 3

การทดลองครั้งที่ 3 ชั้นทดลองจริง

นำหนังสืออ่านประกอบที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 22 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ โดยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งได้ผลการทดลองดัง แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิพิธาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัด นครนายก

แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	E_1/E_2
80	68	85.00	25	20.04	80.18	85.00/80.18

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิพิธาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัด นครนายก พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็น 85.00/80.18

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิพิธาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออ่านประกอบก่อนการทดลอง และ หลังการทดลอง โดยวิธีการทางสถิติ t-test แบบ Dependent Group ได้ผลดัง ตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิพิธาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ

กลุ่ม	n	\bar{X}	SD	ΣD	ΣD^2	t	p
ก่อนเรียน	22	13.73	2.09				
หลังเรียน	22	26.41	3.55	279	3845	15.56*	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออ่านประกอบเรื่องย่อ นรยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาหนังสืออ่านประกอบ รายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก สรุปได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อน และหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการอ่านหนังสืออ่านประกอบรายวิชา ภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 50 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 22 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ระยะเวลาในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาการทดลองจำนวน 18 คาบ สัปดาห์ๆ ละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาในหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 พรรณกรรมชีวิตสุนทรภู่

หน่วยที่ 2 กวีคู่แผ่นดินถิ่นสยาม

หน่วยที่ 3 นามสถานสำคัญตามนิราศ

หน่วยที่ 4 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทยในนิราศภูเขาทอง

หน่วยที่ 5 สุนทรียภาพทางภาษาวิชากลอน

หน่วยที่ 6 คำไทย ชวนคิด คติสอน

หน่วยที่ 7 พินิจคุณค่าวรรณกรรมเชิงคำกลอน

หน่วยที่ 8 ชีวิตสุนทรภู่ครูกวี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง
2. แบบประเมินหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ
3. แบบทดสอบระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบทั้ง 8 หน่วย
4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัย ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาดทดลอง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 4 คาบๆ ละ 50 นาที รวมเป็น 18 คาบ ทั้งนี้รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านประกอบไปทดลองใช้กับนักเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบตามเกณฑ์ 80/80 ตามขั้นตอนต่อไป

การทดลองครั้งที่ 1 ชั้นทดลองรายบุคคล

นำหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของหนังสืออ่านประกอบในด้านต่างๆ โดยการบันทึก และสังเกตพฤติกรรม ในขณะที่ทดลอง และสัมภาษณ์ถึงปัญหาในการเรียนการอ่าน

หนังสือประกอบที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่ายังมีปัญหาและสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ภาพของหนังสืออ่านประกอบบางภาพเล็กเกินไป สีสันทันไม่ชัดเจน คำบรรยายใต้ภาพไม่ครบถ้วนไม่สมบูรณ์
2. เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบบางตอนไม่ชัดเจนไม่ตรงกับภาพที่นำมาประกอบข้อความ สำนวน ประโยค บางส่วนอ่านแล้วไม่สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน
3. มีคำซึ่งสะกดผิด เขียนผิด และการเว้นวรรคตอนที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เมื่ออ่านแล้วไม่เข้าใจความหมาย หรือเข้าใจผิดจากความหมายที่แท้จริง

จากปัญหาและข้อบกพร่องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่ ให้เรียบร้อยและเสร็จสมบูรณ์ดี คือ

1. จากภาพที่มีขนาดเล็กเกินไปขยายให้มีขนาดใหญ่ขึ้น สีสันทันชัดเจนขึ้น ปรับปรุงเขียนคำบรรยายใต้ภาพใหม่ ให้กระชับและเข้าใจง่ายขึ้น โดยการใช้สำนวนการพูดแทนสำนวนการเขียนสำหรับสำนวนการเขียนใดที่เข้าใจยากเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. จัดเนื้อหาและภาพให้สัมพันธ์กันให้สอดคล้องกัน เรียบเรียงการเขียนสำนวน ประโยค ใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับวัย และ ประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. แก้ไขคำที่สะกดผิด เขียนผิด รวมถึงการเว้นวรรคตอน ให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้องและชัดเจน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งทำการแก้ไขเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ไปทำการทดลองในชั้นต่อไป คือ การทดลองครั้งที่ 2

การทดลองครั้งที่ 2 ชั้นทดลองกลุ่มเล็ก

นำหนังสืออ่านประกอบที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อบกพร่อง และปัญหาต่างๆ ในขณะทดลอง การสังเกตขณะเรียน และการสัมภาษณ์นักเรียน ปัญหาที่พบ และ สิ่งที่ต้องปรับปรุงมี ดังนี้

1. ในแบบทดสอบหลังเรียนบางหน่วย มีคำถามบางข้อมีลักษณะเนื้อหาของคำถาม และคำตอบที่ไม่ชัดเจน

2. แบบทดสอบหลังเรียนบางข้อยาวเกินไป ต้องคิดวิเคราะห์หลายขั้นตอน จนสับสนผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทดลองครั้งที่ 2 ไปทำการปรับปรุงแก้ไข คือ

1. คำถามและคำตอบจะเป็นคำถามคำตอบที่ชัดเจน ดัดสินใจได้ว่า ข้อใดเป็นคำตอบที่ถูกหรือผิด ไม่มีคำตอบที่คลุมเครือ หรือคำถามที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดจากประเด็นปัญหาที่แท้จริงของคำถาม

2. แบบทดสอบที่ยาวเกินไปก็จะเปลี่ยนแปลงจัดใหม่ให้เป็นแบบทดสอบที่สั้นลงเป็นการวิเคราะห์เพียง 1 ถึง 2 ชั้นเท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับวัย ระดับสติปัญญา ภูมิความรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยทั่วไป

หลังจากได้ทำการปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จากการทดลองครั้งที่ 2 เรียบร้อยแล้ว ก็นำไปทำการทดลองในขั้นต่อไป คือ การทดลองครั้งที่ 3

การทดลองครั้งที่ 3 ชั้นทดลองจริง

นำหนังสืออ่านประกอบที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 22 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ โดยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อหาทดสอบสมมติฐาน

2. นำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ใช้สูตร E_1/E_2 เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบ เรื่องย่อนวนรอยนิราศภูเขาทอง ตามเกณฑ์ 80/80

2.2 ใช้วิธีการทางสถิติ t- test เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย่อนวนรอยนิราศภูเขาทอง ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ คือค่าคะแนนเฉลี่ย
2. หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเรียน
3. หาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบโดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
4. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านประกอบโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นทั้งหมด 60 ข้อ ให้นักเรียนทำแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้ได้ข้อที่มีค่าความเชื่อมั่น จำนวน 30 ข้อ ได้ค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.59 ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.39 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.86 ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย่อนวนรอยนิราศภูเขาทอง

2. การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นโดยการประเมินผลระหว่างเรียนและหลังเรียนแสดงให้เห็นว่าหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ คือ 85.00/80.18

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ภายหลังได้รับการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยการประเมินผลระหว่างเรียน และหลังเรียน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์คือ 85.00/80.18 แสดงว่า หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทองนี้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า รวมถึงให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี และคุณค่าของวรรณคดีไทย ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ซึ่งนักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเอง และผู้อื่นได้ และเมื่อพิจารณาจากภาพรวมของหนังสืออ่านประกอบทั้ง 8 หน่วยจะเห็นได้ว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดี เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เพราะเป็นเรื่องราวที่ช่วยเสริมเนื้อความในหนังสือแบบเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้ที่หลากหลาย ขยายประสบการณ์ นักเรียนจึงสนใจมากขึ้น รวมถึงการใช้ตัวหนังสือที่มีขนาดเหมาะสม รูปภาพมีสีสันสวยงาม มีตัวการ์ตูนที่มานำเสนอเนื้อหา และเกร็ดความรู้ต่างๆ ทำให้ไม่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา กิตติมงคล (2551: 89) ที่ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ประเพณีไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนานาชาติแฮร์วี กรุงเทพมหานคร พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมทั้ง 8 หน่วย ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดี มีรูปภาพสีสันสวยงาม ขนาดของรูปภาพ และตัวหนังสือมีความเหมาะสม ทำให้นักเรียนอ่านเพิ่มเติม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 86.10/85.80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายหลังได้รับการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบตามขั้นตอนที่ถูกต้อง มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน สำนวนภาษาเหมาะกับวัยของนักเรียน เนื้อหาที่ประกอบการเรียนรู้ ก็เป็นเรื่องราวที่ช่วยขยายความให้เกิดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในวรรณคดีนิราศ ทำให้กิจกรรม

การเรียนรู้เป็นที่น่าสนใจ นักเรียนจึงมีพฤติกรรมให้ความสำคัญในการเรียน สนใจศึกษาอ่านเรื่องราวต่าง ๆ จากหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง นี้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้จากหนังสืออ่านประกอบ และสามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้หลังกิจกรรมส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมสนใจรักการอ่าน และมีทักษะกระบวนการเรียนรู้ การทำความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ รวมถึงได้ความรู้วรรณคดีที่เกี่ยวกับสถานที่ วิถีชีวิต และประเพณีไทยอีกด้วย ดังนั้น หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง จึงเป็นสื่อที่สามารถช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ ประสมพงษ์ (2551: บทคัดย่อ) เรื่องการสร้างหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง พระอารามหลวง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดทองเพลง กรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 83.35/83.45 ประสิทธิภาพ 83.35/83.45 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จะเห็นได้ว่า หนังสืออ่านประกอบส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางการอ่าน พัฒนาความคิดได้ดี เช่นเดียวกับหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง ที่มีเนื้อหาบูรณาการความรู้ทางด้านสังคม ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้นักเรียนได้รับทักษะทางการอ่าน และได้รับความรู้หลากหลาย เสริมสร้างทัศนคติใฝ่เรียนรู้และเห็นคุณค่ามรดกทางวรรณคดีของชาติมากยิ่งขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง มีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการสร้างหนังสืออ่านประกอบ ในสาระเนื้อหาอื่นๆ ของรายวิชาภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนมีทางเลือกในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 การจัดรูปภาพและการกำหนดเนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบจะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทย เพื่อศึกษาความสนใจในการเรียนวรรณคดีไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2520). รายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). ความหมายของหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- . (2526). คู่มือการบริการการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย. พุทธศักราช 2524.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- . (2535). การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรระดับ
มัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. ถ่ายเอกสาร.
- . (2538). การกำหนดหนังสือสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.
กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). รายงานการวิจัยทางการศึกษาทดลองรูปแบบ
การพัฒนาคุณภาพของการประถมศึกษา ปีงบประมาณ 2528. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติยา กิตติมงคล. (2551). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ประเพณีไทย
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ กรุงเทพมหานคร.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2514). คำบรรยายวิชาการวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ตอนต้น : บรรยายแก่
นิสิตปริญญาโท วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.
- จำนง พรายแย้มแข. (2529). เทคนิคการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้กับการซ่อมเสริม.
(ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: ไชยวัฒนาพานิช.
- จิตรลดา สุวัตติกุล. (2526). วรรณกรรมร่วมสมัย. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตสนามจันทร์.
- จินตนา ไบกาชฎี. (2522). หลักเกณฑ์ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม. ใน เอกสารประกอบ
การประชุมการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม. หน้า 22 – 41. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- . (2530). การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- . (2534). การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- . (2542). เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฉวีลักษณ์ บุญยกาญจน์. (2523). แบบเรียนการอ่านและพิจารณาหนังสือ. กรุงเทพฯ:
กรุงเทพการพิมพ์.

- ฉวีลักษณ์ บุญยกาญจน. (2525). *จิตวิทยาการอ่าน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2525). *การทำหนังสือสำหรับเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- . (2527). *การทำหนังสือเด็ก*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- ฉันทน์ ขำวิไล. (2500). *ประชุมนิราศสุนทรภู่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- ชม ภูมิภาค. (2524). *เทคโนโลยีการสอนและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประสานมิตร.
- ชูลีพร ฤทธิเดช. (2547). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชนิดของคำในภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping).*
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ ทองปาน. (2526). *การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ณัฐพงษ์ เจริญพิทย์. (2542). *การวัดผลการเรียนวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร.
- ดำรงรชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ. (2513). *ชีวิตและงานของสุนทรภู่*. กรุงเทพฯ:
คลังวิทยา
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2539). *การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ:
ม.ป.พ.
- ทัศนีย์ สุภเมธี. (ม.ป.ป.). *หลักสูตรแบบเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
วิทยาลัยธนบุรี.
- เทือก กุสุมา ณ อยุธยา. (2514). *นิราศห่างเสนาหา สือภาษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมภาษาไทยของ
คุรุสภา.
- ธัญญา นาคหอม. (2545). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียน
สะกดคำให้ถูกต้อง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ ชายหาด. (2524). *การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านหมวด ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นภดล จันทร์เพ็ญ. (2533, มีนาคม – เมษายน). *หนังสือคือประตูสู่โลกกว้าง*. *คุรุปริทัศน์*. 14.
- นภลัย สุวรรณธาดา. (2524). *การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง หิโตปเทศคำกลอนสำหรับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นรินทร์ ประสมพงษ์. (2551). *การพัฒนาหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง พระอารามหลวง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดทองเพลง กรุงเทพมหานคร*.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นิตยา ชูโต ; และ กล่อมจิตต์ พลายเวช. (2527). สภาพและแนวโน้มหนังสือเด็ก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประชาชน.
- นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย. (2540). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เห็ดในระบบนิเวศของป่าสะแกราช สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. กรุงเทพฯ: ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บันลือ พุกกะวัน. (2524). วรรณกรรมกับเด็ก. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเชิด ภิญโญนนัดพงษ์. (2525). เอกสารการสอนวิชาวัดผล 301 : การสร้างแบบทดสอบ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บุญเทือง สิงห์สี. (2533). การสร้างหนังสืออ่านประกอบจากจารีต ฮีด 12 ของอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2523). การสอนอ่านเบื้องต้น. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- . (2530). การสอนอ่านเบื้องต้น. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- ปราณี เชียงทอง. (2526). วรรณกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปัทมา ไตรคุป. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยนำความรู้ทางคติชนมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับวิธีสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- พจนีย์ เห็นพิทักษ์. (2515). การวิเคราะห์วรรณกรรมนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ปริญญาโท กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2529). การสร้างและการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2540). การสร้างและการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2543). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: แฮ็ส ออฟเคอร์มีส์ท์.
- พิตร ทองชั้น. (2524). หลักการวัดผล. กรุงเทพฯ: พีระพัทธนา.

- ไพรัช กุลวิชารวรรณ์. (2529). การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้นสำหรับ
วิชาประชากรศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2540). การประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2542). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8 คติชนวิทยาสำหรับครู
หน่วยที่ 1 – 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มัทนที กุฎาคาร. (2546). เอกสารคำสอนวิชา วม 401 การวัดผลการศึกษา. ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แม่นมาส ชาลิต. (2530). การสร้างสมาคมการอ่านและการใช้สารนิเทศ. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2540). การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2517). วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: พิมพ์เนศ.
- รัถพร ชังธาดก. (2532). หนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลมุล รัตตการ. (2529). การเขียนและการแปลหนังสือสำหรับวัยรุ่น. นครปฐม: แผนกการบริหารกลาง
สำนักงานอธิการบดีพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ล้วน สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
ล้วน สายยศ ; และ อังคณา สายยศ. (2539). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา รอดสน. (2540). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง เรือ...
สายน้ำ... และชีวิตชาวประมงธานี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดประทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ บัวเกิด. (2527). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 5 (การอ่าน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วารี ว่องพินัยรัตน์. (2530). การสร้างข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาทดสอบและ
วิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- วิชัย ราชศิริ. (2524). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิริยะ สิริสิงห. (2524). การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิวกกร ไควควนนท์. (2513). การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบนอกเวลา วิชาภาษาไทยประเภท
ร้อยกรองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การมัธยมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- สมหมาย เชื้อพงศ์. (2538). การวิเคราะห์หนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบประเภทสารบันเทิงในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2527). 30 ปีสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.
- สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร. (2551). หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดใจ เหล่าสุนทร. (2525). ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬารัตน์การพิมพ์.
- สุนันท์ กล่อมฤทธิ์. (2547). การเปรียบเทียบทางการเรียนวิชา ท32101 ภาษาไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุพิศตรา ชุมเกต. (2522). วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. นครปฐม: แผนกบริหารกลาง สำนักงานอธิการบดีพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาพ วาดเขียน. (2525). มาตรการและประเมินผลพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุมาลี วิณวันก์. (2548). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง “พืชสมุนไพรที่น่ารู้” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวีภรณ์ พิพัฒน์จิตกร. (2522). การสร้างหนังสืออ่านประกอบร้อยกรองเพื่อฝึกทักษะในการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เสาวลักษณ์ รัตนิชช์. (2536). การพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- หทัย ดันหยง. (2529). การสร้างสรรค์วรรณกรรมและหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อโนมา ไม้หอม. (2542). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง “การสร้างเสน่ห์เรื่องการกิน” สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวี – ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Anuar, H. (1979, March). Children's Information Services in Southeast Asia. *The School Librarian*. 27: 11 – 13.
- Bundy, B.A. (1983). *The Development of a Survey to Ascertain the Reading Reference of Fourth, Fifth and Sixth*. New York: Nofstar University.

- Fusco, E.T. (1983). *The Relationship Between Children's Cognitive Level of Development and Their Responses to Literature*. New York: Holster University.
- Harris, A.J. (1972). *How to Increase Reading Ability*. New York: David McKay Co, Inc.
- Tinker, Miles A. (1968). *Teaching Elementary Reading*. New York: Appleton Century Crofts, Inc.

ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล

รายชื่อบุคลากรที่ช่วยในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม

ภาควิชาการมัธยมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ กุลณัฐ เหมราช

อาจารย์

โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม

จังหวัดนครนายก

อาจารย์ปัทมา ทัพหิรัญ

อาจารย์

โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม

จังหวัดนครนายก

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย
เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบ
รายวิชาภาษาไทย
เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

คำชี้แจง จงเขียนเครื่องหมายกากบาท × ทับตัวอักษรที่ต้องการ

๑. ข้อใดไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับเรื่อง “ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่”
 - ก. วันสุนทรภู่ หมายถึงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ตรงกับวันเกิดของสุนทรภู่
 - ข. บิดาของสุนทรภู่เป็นชาวบ้านกร่ำ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง
 - ค. สุนทรภู่ได้รับการศึกษาในพระราชวัง และที่วัดชีปะขาว (วัดศรีสุदारาม)
 - ง. สุนทรภู่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร ตำแหน่งเจ้ากรมพระ
 อลักษณ์ฝ่ายบวรราชวังในสมัยรัชกาล ที่ ๒

๒. ความในข้อใด ไม่ถูกต้อง
 - ก. นิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่คือนิราศเมืองแกหลง และนิราศสุดท้ายคือนิราศพระบาท
 เมืองเพชร
 - ข. สุนทรภู่ได้ชื่อว่าเป็น กวีสี่สมัย และ บิดาแห่งกลอนประโลมโลก
 - ค. วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าสุนทรภู่เป็นจิตกรวี
 - ง. นิราศเมืองสุพรรณเป็นนิราศที่แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ

๓. นิราศของสุนทรภู่เรื่องใดได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นนิราศที่ไพเราะที่สุด
 - ก. นิราศพระบาท
 - ข. นิราศภูเขาทอง
 - ค. นิราศเมืองเพชร
 - ง. นิราศเมืองสุพรรณ

๔. “อันนารีที่ยังสาวพวกชาวบ้าน ถีบกระดานถือตะกร้าเที่ยวหาหอย

ดูแคล้วคล่องล่องเล่นแจลบลอย เอาขาห้อยทำเป็นหางไปกลางเลน

จากนิราศเมืองแกลง คำประพันธ์บทนี้ดีเด่นในด้านใด

- ก. พรรณนาชีวิตไทยในด้านประกอบอาชีพ
- ข. แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ทำให้เกิดภาพพจน์
- ค. เล่นคำ เล่นความ ได้ไพเราะ
- ง. แสดงภาพสังคมไทยและวัฒนธรรมไทย

๕. ข้อใดเข้าลักษณะสัจบังคพิไลย(บทโคลกเศร้ออาลัยอวรณ์)

- ก. กระจ่ายเหมือนกระจ่ายป้าสองตาแดง ที่ลางแห่งพิศแลเห็นแต่ตัว
- ข. พฤษษาสูงยุงยงสล้างลอย ดูชดช้อยชื่นชุ่มมุ่นใน
- ค. นำสนุกรุกขชาติดาดษเตียร เทียวเดินเวียนวงรอบขอบคี่รี
- ง. ล้วนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ เหมือนนกไรรังเรออยู่เอกา

๖. คำประพันธ์ในข้อใดจัดเป็น “นารีปราโมทย์” (บทกวีพาราสิ)

- ก. “ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน”
- ข. “ถึงยามคำรำมั่งจะร้องไห้ ร่ำพิไรรัญจวนหวนละห้อย”
- ค. “พระรักน้องน้องก็รู้ยู่วาร์ก แต่คิดหักห้วงเหนียวอย่าเฉียวจุน”
- ง. “เหมือนโศกรักหนักอึ้งยคุนธร ด้วยอวรณ์หวังสวาทมาดลาคคลา”

๗. การพรรณนาในข้อใดไม่มีคำเลียนเสียงธรรมชาติ (สัทพจน์) ปรากฏอยู่ด้วย

- ก. ตะลิ่งเหลียวเปลี่ยวเปล้าให้เหงาหริม สุขปริ่มเปี่ยมเหยาะเฆาะเฆาะผอม
- ข. หอมปี่หุบสุกรมดอกยมโดย พระพายโชยเฉื่อยขึ้นป็นตะลิ่ง
- ค. กระจาดเฆาะเเกาะฝับขยับคืบ ถีบกระที่บมีไคร์หลุดสุดแสง
- ง. พอฟ้าคล้าคำพลบเสียงกบเขียด ร้องกรีดกรียดกรียวแซ่ดั่งแดรสังข์

๘. ผลงานของสุนทรภู่ข้อใดที่ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสร

- ก. นิราศภูเขาทอง สวัสดิรักษา สุภาภิตสอนหญิง
- ข. นิราศอิเหนา เพลงยาวถวายโอวาท เหน่เรื่องพระอภัยมณี
- ค. นิราศภูเขาทอง เสภาขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี
- ง. นิราศพระบาท ภาพพระไชยสุริยา บทละครอภัยนุราช

๑๕. ข้อใดหมายถึงวัดกุเขาทอง

- ก. โอ้อวาสราบูรณะพระวิหาร แต่นั่นนานนับทิวาจะมาเห็น
- ข. ถึงอารามนามวัดประโคนปัก ไม่เห็นหลักลือเล่าว่าเสาหิน
- ค. มาจอดท่าหน้าวัด พระเมรุข้าม ริมอารามเรือเรียงเคียงขนาน
- ง. ขอเดชพระเจดีย์ศรีมาศ บรรจุธาตุที่ตั้งนรังสรรค์

๑๖. ข้อใดไม่ใช่แนวคิดที่ได้จากนิราศกุเขาทอง

- ก. ชีวิตมีสมหวังและผิดหวังเป็นธรรมดา
- ข. ทุกอย่างเป็นอนิจจังไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้เสมอ
- ค. คนไทยมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
- ง. ชาวชนบทมีจิตใจเห็นแก่ตัว ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น

ข้อความต่อไปนี้ตอบคำถามข้อ ๓๙ - ๔๐

“...ย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
เดี๋ยวนี้มอญถอนโรจกเหมือนตุ๊กตา ทั้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย”

๑๗. สถานที่ที่สุนทรภู่กล่าวถึงในบทกลอนดังกล่าวอยู่ในเขตอำเภอใดในปัจจุบัน

- ก. บางพูด
- ข. ปากเกร็ด
- ค. บางชธานี
- ง. บ้านใหม่

๑๘. จากคำประพันธ์ “จับเขม่า” มีความหมายตามข้อใด

- ก. วิธีถอนไรขนเม่นสอยให้เป็นวงกลมอบศีรษะและให้เขม่าทา
- ข. วิธีแต่งตัวของผู้หญิงโบราณโดยนุ่งโจงกระเบนให้ชายผ้าห้อยลงมา
- ค. วิธีแต่งผมของหญิงโบราณโดยใช้เขม่าผสมน้ำมันหอม
- ง. วิธีบำรุงผิวพรรณของผู้หญิงโบราณโดยใช้เขม่าผสมน้ำมันทา

๑๙. ลักษณะสำคัญของหนังสือนิราศ คือข้อใด

- ก. บอกวัน เดือน ปี ที่เดินทาง
- ข. คร่ำครวญถึงนางอันเป็นที่รัก
- ค. บรรยายการเดินทางและภูมิประเทศ
- ง. พรรณนาธรรมชาติและภูมิประเทศ

๒๐. ข้อใดไม่ถูกต้องตามประวัติของสุนทรภู่

- ก. สุนทรภู่เกิดวันจันทร์ที่ 26 มิถุนายน 2329
- ข. สุนทรภู่แต่งนิราศเมืองแกลงขณะเป็นพระสุนทรโวหาร
- ค. สุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทองขณะบวชเป็นภิกษุ
- ง. สุนทรภู่แต่งนิทานคำกลอนเรื่องโคตรบุตรเป็นเรื่องแรก

๒๑. กลอนนิราศนิยมขึ้นต้นด้วยกลอนนวรรคใด

- ก. นวรรคดับ
- ข. นวรรครับ
- ค. นวรรครอง
- ง. นวรรคส่ง

๒๒. คำสุดท้ายของกลอนนิราศ มักจะลงท้ายด้วยคำว่าอะไร

- ก. เอ๋ย
- ข. เอ๊ย
- ค. เอ๊ย
- ง. เทอญ

๒๓. ใครร่วมเดินทางไปกับสุนทรภู่ ในครั้งนี้

- ก. นายพุ่ม
- ข. นายน้อย
- ค. หนูพัด
- ง. นายแสง

๒๔. ข้อใดบรรยายได้เห็นภาพชัดเจนที่สุด

- ก. กลับถอยหลังรั้งรอเฝ้าถ่อถอน
- ข. เรือขย่อนโยกโยนกระโถนหก
- ค. เจียบสังัดสัตว์ป่าคณานก
- ง. น้ำค้างตกฟ้างพรายพระพายพัด

๒๕. "ถึงบางเตื่อไ้อ้มะเตื่อเหลือประหลาด บังเกิดชาติแมลงหมีในไส้

เหมือนคนพาลหวานนอกยอมขมใน อุปไมยเหมือนมะเตื่อเหลือระอา"

คำกลอนบทนี้ตรงกับสำนวนไทยในข้อใด

- ก. หน้าเลือด
- ข. หน้าขึ้นอกตรม
- ค. หน้าเนื้อใจเสือ
- ง. หน้าไหว้หลังหลอก

๒๖. "ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรสอ้อยอวยจิต
 แม้นพุดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา"

คำกลอนบทนี้ตรงกับสำนวนในข้อใด

ก. พุดน้ำไหลไฟดับ	ข. พุดดีเป็นศรีแก่ปาก
ค. พุดคลองเหมือนร่องน้ำ	ง. พุดไปสองไฟเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง

๒๗. จากนิราศภูเขาทอง สุนทรภู่เดินทางโดยพาหนะใด

ก. เรือหางยาว	ข. เรือแจว
ค. เรืออีโปง	ง. เรือท้องแบน

๒๘. ข้อใดสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายของคนสมัยก่อน

ก. ตรงหน้าโรงโพงพางเขาวางราย	ข. ทิ้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย
ค. ใ้อัล้าหนึ่งครั้งท่อนกลอนมันมาก	ง. ทั้งสิ่งของชาวเหลืองเครื่องสำเภา

๒๙. ข้อใดแสดงให้เห็นสังขรณ์ของชีวิตที่ชัดเจนที่สุด

ก. จีวนรกลีบหองคูลีแหลม	ดั่งขวากแซมเสียมแทรกแตกไสว
ข. ถึงอารามนามวัดประโคนปัก	ไม่เหลือหลักลือเล่าว่าเสาศิริน
ค. ถึงบางจากจากวัดพลัดพีน้องมามัวหมองม้วนหน้าไม่ฝ่าฝืน	
ง. ใ้อเจดียี่ที่สร้างยังร้างรัก	เสียดายนักรักหน้าน้ำตากระเด็น

๓๐. นิราศเรื่องใดของสุนทร (ภู่) ที่แต่งได้ไพเราะที่สุด

ก. นิราศภูเขาทอง	ข. นิราศเมืองสุพรรณ
ค. นิราศพระปฐม	ง. นิราศอิเหนา

ภาคผนวก ค

หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ย้อนรอยนิราศภูเขาทอง

หนังสืออ่านประกอบ

อ่านดี
สำหรับ ม.๑

รายวิชาภาษาไทย

เรื่อง

๑

ขุนรอย...นิราศภูเขาทอง

หน่วยที่

รวมสถานสำคัญตามนิราศ

โดย

พระสันติ ยมยาว

“ด้วยได้ไปเคารพพระพุทธรูป ทั้ง ๑๑ รูปบรมธาตุพระศรีวิจิตร
แต่ฉันได้ยี่ ไฉนจะมีองค์อื่นดีกว่า ตามภาษาไม่สันทัดพูดภาษาไทย”

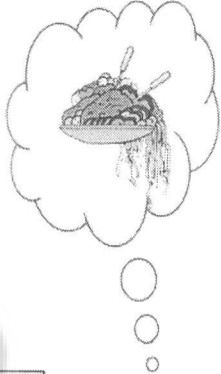
พระตำหนักราชวัง วัดเทพศิรินทร์ กรุงเทพฯ

ห้ามเสียน้ำใจตั้งตามศิโรราบ

สวัสดีครับเพื่อนๆทาย
ซิว่าในหน่วยนี้...จุกมีอะไรมา
บอกเพื่อน ๆ.....

....ตึก. .ตึก...3-2-1..เฉลยพร้อมกันเลยนะ
ครับ.....
..ในหน่วยนี้ จุกจะพาเพื่อน ๆ ไปรู้จักกับ
ความเป็นมาของนินจาค และนินจาคที่ได้รับการยก
ย่องว่ายอดเยี่ยมที่สุดของสุนทรภู่...
พร้อมกับสถานที่ที่น่าสนใจในนินจาค..อีก
ด้วย...ครับผม.....

59...?

นิราศ หรือ เพลงยาว คือ กลอน ที่มีรากเหง้าเค้าเดิมมาจากคำคล้องจองในชีวิตประจำวันของกลุ่มชนตระกูลไทย-ลาว ที่ผู้เขียนได้แต่งขึ้นในระหว่างการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพราะด้วยสมัยก่อนการเดินทางค่อนข้างลำบากและใช้เวลานาน นักเดินทางจึงแก้ความเหงาและความเบื่อหน่ายด้วยการประพันธ์บทกวี พรรณนาถึงการเดินทางและสภาพภูมิประเทศ โดยมากจะแต่งขึ้นในลักษณะอาลัยอาวรณ์ที่จะต้องจากนางอันเป็นที่รัก

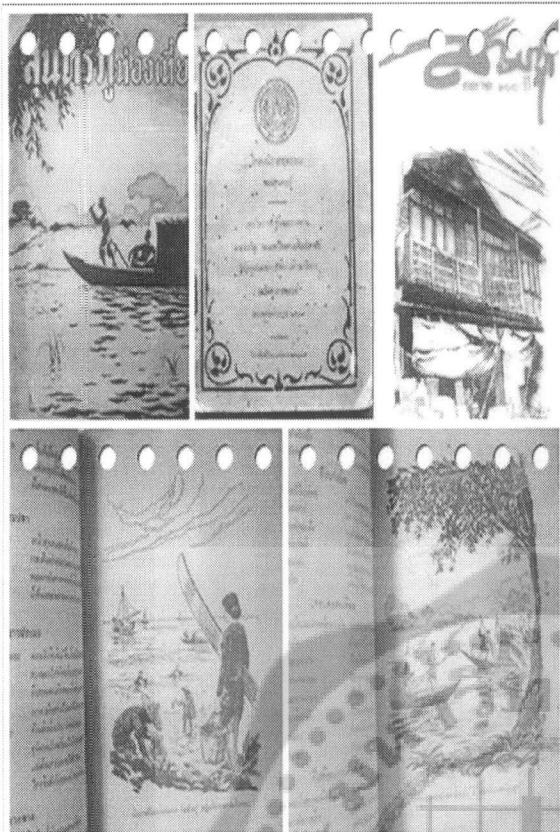
สมเด็จพระยาตากษานนภาพ ทรงสันนิษฐานว่า

"หนังสือจำพวกที่เรียกว่า นิราศ เป็นบทกลอนที่แต่งเวลาไปทางไกล มูลเหตุที่จะเกิดหนังสือชนิดนี้ขึ้น สันนิษฐานว่า คงเป็นเพราะการเดินทางที่มักต้องไปเรื่อยหลาย ๆ วัน มีเวลาว่างมากได้แต่นั่งๆ นอนๆ ไป จนเกิดความเบื่อหน่าย ก็ต้องคิดหาอะไรทำแก้รำคาญ ผู้สันตักในทางวรรณคดีจึงแก้รำคาญโดย

กระบวนคิดบทกลอนแต่งในเวลาเดินทางเช่นนั้น พร้อมกับพรรณนาว่าด้วยสิ่งที่ได้พบเห็นในระยะทางประกอบกับอารมณ์ของตน เช่น ครวญคิดถึงคู่รัก ซึ่งต้องพรากทิ้งไว้ทางบ้านเรือน เป็นต้น ซึ่งชอบแต่งกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี"

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

นิราศเมืองแกลง

จมีโอมโอม(ธมภาค)	น่านราศจากพลา
นักกราศที่ปลอมแต่งมา	เอวักท่างล่อช่างรังนก
อุบเสี้อคร่าครอญกพหิ	ยทานเอวักถึงสงวณ
สงัดตามประเวณี	ไฉนเรีกรักกนกมาจริง

รูปแบบของนิราศ

1. ต้องมีการเดินทาง (จริงหรือสมมติก็ได้)
2. เนื้อเรื่องต้องมีนางในนิราศเป็นแกนของเรื่อง
3. ใช้ระยะทางที่ผ่านไปพรรณนาความรักถึงนาง
4. มีการพรรณนาเอาสิ่งทีพบเห็น มาเปรียบเทียบกับนาง
5. ใช้สำนวนโวหารโอดโพน คมคาย แทรกคติธรรมและความเชื่อ เช่น การอ้างบุญกรรม อ้างเทพดาอารักษ์ ธรรมชาติ ฟ้าและดิน ให้มาช่วยให้ได้กลับคืนไปหานาง
6. แทรกความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอื่น ๆ ที่คู่พระคู่นางต้องพลัดพรากจากกัน
7. ความรู้เกี่ยวกับทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณีตำนานเก่าๆ

ลักษณะการแต่งนิราศ

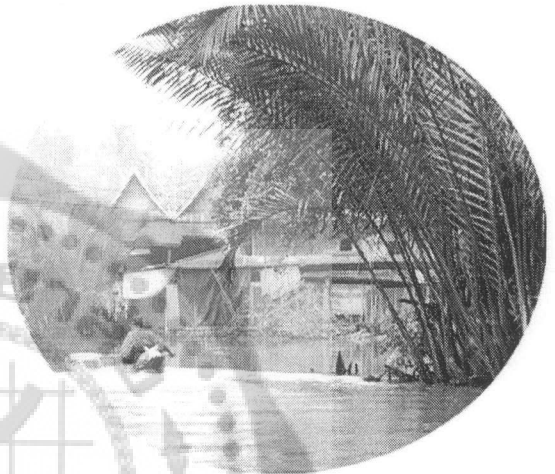
หนังสือนิราศ นั้นจับเอาความเศร้าเพราะการจากบ้าน จากคนรัก เป็นแก่นของเรื่อง ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ คือ ส่วนประกอบของเรื่อง นอกจากนั้น ก็แทรกคติหรือเรื่องส่วนตัวเอาไว้บ้าง

สำหรับ นาง ในนิราศนั้นบางครั้งอาจไม่ต้องมีตัวตนอยู่จริงก็ได้ เป็นแต่เพียงการกล่าวตามประเพณีของการเขียนนิราศเท่านั้น ดังปรากฏในตอนท้ายของกาพย์ห่อโคลง นิราศธารโศก พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ที่ว่า

เจ๊ป๋นเอ๋อย่างไรบ้างครับเพื่ออะไร.....

...เราได้รู้จักความหมายและรูปแบบการเขียนนิราศกันไปแล้ว...ต่อไปลูก
จะพาเจ๊ป๋นเอ๋..... ไปดูนิทานเรื่องอดีตในวรรณกรรมนิราศของดุษณีศรี เรื่อง
“นิราศภูเขาทอง” ของดร.กวีตีแผ่แค้นกับคนครับ...ว่ามีอะไรน่าสนใจเรีขงรู้
บ้างบ้าง....

ตั้งทางจากจากวัดพ่อค้าที่เมืองราชบุรี มาถึงบ้านเมืองเก่าไม่ห่างไกล
เพราะว่าวัดราชบุรีอยู่ไม่ห่างไกลจากเมืองเก่า

สุพรรณบุรี ท่านเป็นกวีผู้มีพรสวรรค์โดดเด่นในทศวรรษที่ ๒๐ ของกรุงรัตนโกสินทร์
เต็มไปด้วยชื่อเสียงเรียงนามของวรรณกรรมนิราศของท่าน มีอยู่ 8 เรื่อง คือ
นิราศเมืองแกลง, นิราศพระบาท, นิราศภูเขาทอง, นิราศวัดเจ้าฟ้า, โดดง
นิราศสุพรรณ, นิราศประชม, นิราศเมืองเพชร และ รำพึงพิลาป

ส่วนไท่ของวรรณกรรมนิราศของท่าน จะเขียนไปในลักษณะ
สะท้อนสภาพมุมมอง ของวิถีชีวิตชาวบ้าน คือ การดำรงชีวิต การประกอบ
อาชีพ การแต่งงาน พิธีกรรม และสิ่งเกี่ยวข้องอื่นๆ ในสมัยต้นกรุง
รัตนโกสินทร์ ที่ยังสื่ออิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน

นิราศภูเขาทอง เป็นวรรณกรรมนิราศ ของท่าน ที่แต่งด้วยกลอน
แปด มีความยาวเพียง 89 คำกลอนเท่านั้น ซึ่งท่านแต่งนิราศเรื่องนี้จาก
การเดินทางไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทอง ขณะบวชเป็นพระภิกษุเมื่อราว
เดือนสิบเอ็ด ปีชวด พ.ศ. 2371 ในแผ่นดินรัชกาลที่ 3 ในคราวที่ตก
ยากไร้ที่พึ่ง

เรามาดูกันนะครีว่า.....
นิราศภูเขาทอง นั้น มี
รูปแบบการแต่ง มี
เอกลักษณ์ และลีลาการ
เขียนเป็นอย่างไร.....

1.รูปแบบ

แต่งเป็นกลอนนิราศขึ้นต้นด้วยวรรครับ และลงท้ายด้วยคำว่า เอ๋ย

ลักษณะเนื้อหา ไม่มีบทไหว้ครู เริ่มนิราศก็บอกวันเดือนปีที่ออกเดินทางจากนั้นเมื่อผ่านตำบล สถานที่ต่าง ๆ ก็จะมีพรรณนาคำครวญไฉไลมาก มีการกล่าวถึงผู้หญิงบ้างแต่สุนทรภู่ ก็บอกไว้ในตอนท้ายของนิราศว่า การเขียนคร่ำครวญถึงสตรีทั้ง ๆ ที่ตนไม่มีหญิงจากจริง ๆ ก็เพื่อแต่งให้เข้าแบบของนิราศเท่านั้น จากคำกล่าวในตอนท้ายของนิราศที่ว่า "นักเลงกลอนนอนแปล่าก็เศร้าใจ จึงรำไรเรื่องร้ายเล่นบ้างเอ๋ย" นี่เป็นเครื่องยืนยันว่า การเดินทางสมัยก่อนนั้นเสียเวลามาก คนที่เป็นกวีหรือมีความสามารถในการแต่งกลอนจึงได้เขียนกลอนเพื่อเป็นการแก้เหงาในการเดินทาง และก็เป็นเครื่องยืนยันได้อีกประการหนึ่งว่าการเขียนนิราศนั้น บางครั้งผู้เขียนก็ไม่จำเป็นต้องจากนางจริง ก็เขียนได้ นางในนิราศเป็นเพียงบุคคลในจินตนาการเท่านั้นก็ได้

เส้นทางที่กล่าวถึงในนิราศเป็นไปโดยลำดับดังนี้

วัดราชบูรณะ หน้าวัง หน้าแพที่ประทับ วัง วัดประโคนปึก โรงเหล้า บางจาก
บางพลู - บางพลัด บางโพธิ์ บ้านฉนวน วัดเขามาริตาราม ตลาดแก้ว แขวงนนท์ ตลาดขวัญ
บางธรรณี บ้านมอญ บางพูด บ้านใหม่ บางเดื่อ บางหลวง เขิงราก สามโคก บ้านจิว
เกาะราชคราม (พักค้างคืน) - ตำบลกรุงเก่า หน้าจวนข้าหลวง วัดพระเมรุขำม (หยุดพักค้างคืน)
เจดีย์ภูเขาทอง นมัสการเจดีย์ภูเขาทอง พักอีกหนึ่งคืน วันรุ่งขึ้นเดินทางกลับ ใช้เวลาเดินทางกลับหนึ่งวัน
กลับมาถึงวัดอรุณ

สุนทรภู่ที่ราชสำนักสมัยรัชกาลที่ 2

ในส่วนเอกลักษณ์ของนิราศนั้น.....

ในนิราศภูเขาทองนี้ มีที่หมายในการเขียนรำพันถึงก็คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพราะตอนที่สุนทรภู่เดินทางไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทองและเขียนนิราศนี้เป็นเวลาหลังจากรัชกาลที่ 2 สวรรคต ไปเพียงประมาณ 3 ปี

สุนทรภู่ทำนรำลึกถึงรัชกาลที่ 2 ในฐานะที่พระองค์เป็นผู้ชุบชีวิต เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของสุนทรภู่ สุนทรภู่มีความจงรักภักดีและประทับใจในรัชกาลที่ 2 มาก จึงได้กล่าวรำพันว่า “ พระนิพนพานปานประหนึ่งศิระษะขาด “ ทุกแห่งที่สุนทรภู่ผ่านไปนั้น สุนทรภู่มักนำมารำพันเกี่ยวโยงไปถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสมอ...

ติดตามเขียนมีลักษณะอย่างไรบ้าง.....

1. ลักษณะเนื้อหา นิราศภูเขาทองนี้แม้สุนทรภู่จะเขียนหลังนิราศพระบาทและนิราศเมืองแกลงถึง 20 ปีเศษ แต่สุนทรภู่ก็ยังคงรักษาลีลาการเขียนนิราศตามแบบของตนไว้เสมอ คือผู้อ่านจะทราบได้อย่างแจ่มแจ้งว่านิราศเรื่องนี้เขียนเมื่อไร เขียนให้ใครและจะไปไหน แสดงให้เห็นว่าเขียนอย่างมี จุดหมายที่แน่นอน และมีการเดินทางจริง แม้สุนทรภู่จะบวชเป็นพระไม่มีนางที่จะรำพันถึงได้แต่สุนทรภู่ก็ยังคงไม่ทิ้งแบบฉบับของการเขียนนิราศ คือมีการรำพันถึงสตรีด้วย แต่เป็นการกล่าวถึงเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น

และการพรรณนา ไม่พรรณนาละเอียดมากนัก โดยมากจะพรรณนา
เพียงผ่าน ๆ บางครั้งเขียนเพียง 1 คำกลอน ก็ผ่านไป ก็มี เช่น
"กิ่งบางจากจากวัดพลัดพี่น้อง มกมัวหมองมัวหน้าไม่ผำผืน
เพราะรักใคร่ใจจืดไม่ยี่ดอิน จึงต้องเป็นใจพราจากจากเมือง
ถึงบางพลัดกิ่งคูเมื่ออยู่ตรง เคยใส่ของลงให้ล้วนในเปลือง
กิ่งบางพลัดเหมือนพีพลัดมาขัดเคือง ทั้งพลัดเมืองพลัดสมรมาร้อนรน ๆ"

จะเห็นได้ว่าแม้จะกล่าวถึงสถานที่แห่งใดเพียงสั้น ๆ สุนทรภู่ก็อดที่จะกล่าวรำพันมาถึงตัวเองไม่ได้
ลักษณะการพรรณนาในนิราศภูเขาทองจึงเป็นแบบสัมพันธ์ที่เด่นมาก

แต่อย่างไรก็ตามตอนที่สุนทรภู่พรรณนาอย่างละเอียดก็มีบ้างเหมือนกัน เช่น ตอนที่
สุนทรภู่ประทับใจมาก เช่น ตอนชมธรรมชาติ หรือตอนที่ผ่านสถานที่ที่สุนทรภู่เคยมีความหลังเกี่ยวข้องกับ
รัชกาลที่ 2 ก็รำพันไว้เป็นอันมาก เช่น ตอนผ่านหน้าวัง หน้าแพ และตอนผ่านวัดเขมาภิรตารามเป็น
ต้น

2. การใช้ถ้อยคำและสำนวน

ในนิราศภูเขาทอง สุนทรภู่มักตัดคำบางคำบ้าง เช่นคำว่า
"อธิบดี" ใช้เป็น "ธิดี" คำว่า "นมัสการ" เป็น "มัสการ" เป็นต้น
-คำที่สุนทรภู่อชอบใช้เป็น คำว่า "มุสิก" "ไฉ"
-คำที่ชอบใช้แต่ใช้ผิด เช่น นรั้งสรรด
-สำนวนที่ชอบใช้ สุนทรภู่มักตัดคำหลายคำ ซึ่งมีใช้ทั้งใน
นิราศภูเขาทองและนิราศเรื่องอื่น ๆ ด้วย บางครั้งก็ใช้ซ้ำในนิราศ
เรื่องเดียวกัน เช่น

"ไฉ่คิตมาสารพัดจะตัดขาด	ตัดสวาทตัดรักมียักไหว"
"ถึงหน้าแพแลเห็นเรื่องทีนั้ง	คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล"
"มาทางท่าหน้าจวนผู้จอมรั้ง	คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล"
"เหลือรำลึกนึกน่าน้ำตากระเด็น	เพราะ ชุกเชิญคนพาลมา รานทาง"

ตลาดร้อยปีสามชุก

"ไฉ่เจตียที่สร้างยังร้างรัก เสียตายนักนึกน่าน้ำตากระเด็น"
-ใช้คำง่าย ๆ ใช้ภาษาธรรมดา ๆ แบบชาวบ้าน เช่นตอนเห็นธรรมชาติกลางทุ่งนาสวยงาม มี
ดอกบัว สายตึง อยู่มากมาย ก็รำพันว่าถ้ามีนางที่รักก็จะเก็บไปฝากแต่จิตใจไม่มี จึงบอกว่า

"ถึงตัวเราเล่าถ้ามีโยมหญิง	ไทจนจะนั่งดูตายอายุบุปผา
คงจะใช้ให้ศิษย์ที่ติดตาม	อุตล่ำท่าพาไปฝากตามยากจน
นิ่งใจไม่มีเท่าชี่เล็บ	ชี่เก็ยเก็บเลยทางมากกลางหน
พอรอบรอนอ่อนแสงพระสุริยน	ถึงตำบลกรุงเก่ายังเศร้าใจ"

เป็นอย่างไรบ้างครับเพื่อน ๆ.....
เริ่มเข้าใจคำว่า "นिरาค" มากขึ้น
แล้วใช่ มา.....ถ้าขึ้นจุกจะพาไป
เที่ยวสถานสำคัญที่น่าสนใจใน
นिरาคภูเขาทอง...ต่อเลยนะครับ...

ใต้อาสนวิหารพระวิหาร
เหลือน้ำลึกนิภาถ้ำตากระดาร์
จะยกทวยภินดิเป็นเก็ดัง
จึงจำสาอาสนิมาสร้าง

แดนนี้ถองมัมทิภาจะมาเห็น
เพราะชุกสี่ฤตมพาอุมาทาง
ก็ให้ตั้งแกงเส็ดเทห์เส็ดชวาง
มาอ้างอ้างอัญญาณในเสตร

พระประธาน

วัดราชบูรณะราชวรวิหาร

พระปราสาท

“ราชบูรณะ” ก็คือ วัดราชบูรณะราชวรวิหาร กรุงเทพมหานครเป็นวัดโบราณ เดิมชื่อว่า “วัดเลียบ” ตั้งอยู่ในเขตกำแพงพระนคร แถบพาทูร์ดี พระสัมพันธวงศ์เธอ “เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์” ทรงปฏิสังขรณ์รัชกาลที่ 1 ทรงช่วยในการปฏิสังขรณ์ด้วย เมื่อปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว รัชกาลที่ 1 พระราชทานนามใหม่ ว่า “วัดราชบูรณะ” ต่อมารัชกาลที่ 2 โปรดให้ถอนสีมาเก่าแล้วทรงสร้างพระอุโบสถและพระวิหารใหม่ ถึงรัชกาลที่ 3 โปรดให้สร้างพระปราสาทองค์ใหญ่ และในรัชกาลต่อ ๆ มา ก็ทรงปฏิสังขรณ์ เพิ่มเติมอีกบ้าง

สุนทรภู่ในขณะนั้นบวชเป็นพระภิกษุลงเรือแจวจากวัดราชบูรณะราชวรวิหารหรือเรียกสั้น ๆ ว่าวัดราชบูรณะหรือวัดเลียบ เมื่อเทียบปีปฏิทินตรงกับวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2371 ซึ่งเป็นวัดที่สุนทรภู่จำพรรษามาแล้ว 3 พรรษา กล่าวคือ แรกบวชเมื่อราวปีจอ พ.ศ. 2396 ในรำพันพิลาปว่า เมื่อบวชแล้วได้ท่องเที่ยวเตร็ดเตร่ไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ราว 2-3 ปี จึงกลับเข้ามาอยู่วัดนี้ดังเดิม ต่อมาเมื่ออิทธิฤทธิ์เกิดขึ้นกล่าวกันว่าเป็นด้วยสุนทรภู่ต้องหาเสพสุรา เพราะวิสัยของสุนทรภู่ในเวลานั้นจะแต่งกลอน ถ้ามีฤทธิ์สุราเป็นเชื้ออยู่แล้วแต่งกลอนหนัก นัยว่าถ้ามีฤทธิ์สุราพอเหมาะจะคิดกลอนทันบอกให้เสมียนเขียนต่อกันถึงสองคน

วัดเขมาภิรตาราม

อยะตัสสัฏฐัง อธิสังคหะนถตติการ
 นิจังสนภาสวามส่ามิกถง
 โสภังคหุสังคหัง สติอณนโกส
 ขนิทระพินทิมลลังคังสังคหัง
 โสภังคังมิได้เทมถง ๑๑๑๑
 ทังคฤคหัง อสงพอองพิทโกภน

ทการณนัง โทนิกทังนถง
 ทังอสงเจิงงานนือภานน
 ทงกไปสอปีไดนากทัง
 ทังนถนังนือทังไดงันท
 ทการซังอสังคหะนถนภาสว
 ทสงภาตังนือส่าอณนือยง

“วัดเขมา” คือ วัดเขมาภิรตาราม “ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเหนือวัดปากน้ำ ตรงกันข้ามกับปากคลองบางกรวย (คลองตลาดแก้ว) ซึ่งขึ้นกับตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เดิมชื่อ “วัดเขมา” ตามนิราศที่กล่าวถึง เป็นวัดโบราณสร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าพระเจ้าอู่ทองเป็นผู้สร้าง และเชื่อว่าเป็นพระอารามหลวงมาก่อน

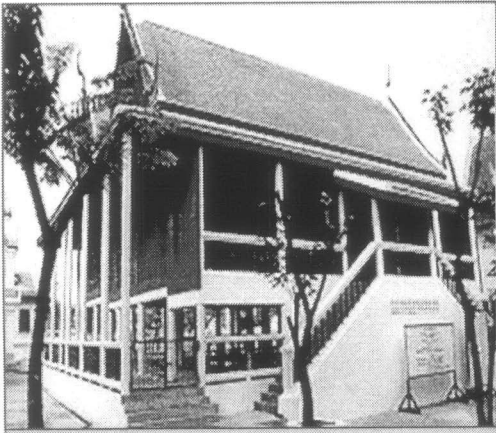
ครั้นปี พ.ศ. 2371 สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 2 ทรงปฏิสังขรณ์และสร้างอัครเจดีย์ทั้ง 4 ทิศไว้มุมพระอุโบสถ ต่อมาปี พ.ศ. 2394 รัชกาลที่ 4 โปรดให้ปฏิสังขรณ์และสร้างพระมหาเจดีย์ใหม่สูง 30 เมตร และเลื่อนอัครเจดีย์ทั้ง 4 องค์ไปตั้งอยู่ 4 มุมของพระมหาเจดีย์ เสร็จแล้วโปรดอัญเชิญพระพุทธรูปโลหะจากวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาประดิษฐานไว้หน้าพระประธานในพระอุโบสถ พระราชทานนามวัดนี้ใหม่ว่า “วัดเขมาภิรตาราม” ที่ถูกต้องคำว่า “เพ็ง” ควรเป็น “เพ็ญ”

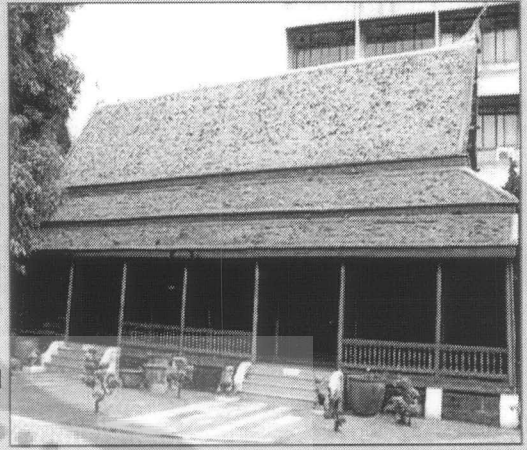
ในปี พ.ศ. 2495 ขณะที่ทางวัดกำลังรื้อสิ่งปรักหักพังในองค์พระมหาเจดีย์เพื่อปฏิสังขรณ์อยู่นั้นได้พบพระบรมสารีริกธาตุ จึงได้ทำพิธีอัญเชิญไปบรรจุไว้ในองค์พระมหาเจดีย์ดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย เช่น

พระที่นั่งมุลมณเฑียร เดิมทีสร้างเป็นตำหนักไม่อยู่ในพระบรมมหาราชวังในสมัยรัชกาลที่ 2 ต่อมารัชกาลที่ 4 โปรดให้รื้อและแก้ไขเป็นตึก อยู่ระหว่างพระที่นั่งภาคภูมิศาสตร์ จารุญกับบริเวณพระพุทธนิเวศน์จวบจนรัชกาลที่ 5 โปรดให้รื้อไปปลูกที่วัดเขมาภิรตาราม พระราชอุทิศให้เป็นโรงเรียน ปัจจุบันนี้ใช้เป็นห้องสมุดของโรงเรียน

ตำหนักแดง

ตำหนักแดง ปัจจุบันอยู่ภายในบริเวณวัด
 เขมาภิตาราม ด้านหลังวัดอยู่ตรงหัวโค้งถนนพิบูล
 สงคราม เช่นเดียวกับพระอารามหลวงและในพระ
 อุโบสถมีพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาหลายองค์ หนึ่ง รัชกาลที่ 5 ทรงสันนิษฐานว่า วัดเขมาภิตา
 รามราชวรวิหารนี้น่าจะเป็นวัดเขมรเพราะคำว่า “เขมา” หรือ “เขมะ” นั้นแปลว่า “เขมร”
 อย่างไรก็ตาม พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ อธิบาย “ตำหนักแดง” ไว้ในหนังสือ

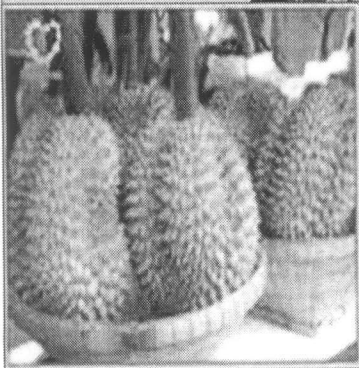
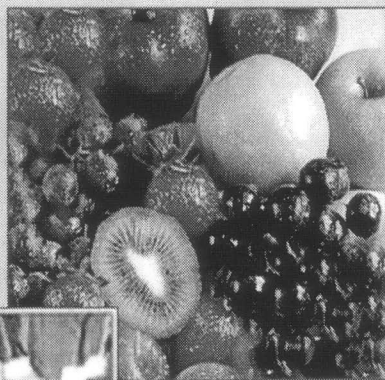
“ตำหนักแดงนั้นเดิมพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสร้างเป็นตำหนักหมู่
 ใหญ่ในวังหลวงถวายเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดดารักษ์ คู่กับ
 ตำหนักเขียว ซึ่งทรงสร้างถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระเทพสุดาวดีที่เรียกว่า
 ตำหนักแดงตำหนักเขียว ก็เพราะเหตุที่ทาสีแดงตำหนัก 1 ทาสีเขียวตำหนัก 1 เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า
 กรมพระศรีสุดดารักษ์สิ้นพระชนม์แล้วกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์ผู้เป็นพระธิดาก็ได้ประทับ
 อยู่ตำหนักแดงต่อมา ครั้นถึงรัชกาลที่ 3 สมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์เสด็จออกไปประทับอยู่
 พระราชวังเดิมกับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวประกอบกับได้มีการรื้อตำหนักเครื่องไม้ใน
 วังหลวงสร้างเป็นตึก สมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ให้รื้อตำหนักแดงไปปลูกถวายสมเด็จพระศรีสุริเยนท
 รามาตย์ ที่พระราชวังเดิม ต่อมาเมื่อกรมสมเด็จพระอมรินทรามาตย์สิ้นพระชนม์ลง สมเด็จพระ
 นั่งเกล้าฯ ได้พระราชทานตำหนักตึกของกรมสมเด็จพระอมรินทร ๑ แต่กรมสมเด็จพระศรีสุริเย
 นทรามาตย์ พระตำหนักแดงก็ว่างอยู่ ครั้นเมื่อกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์สวรรคตลงอีก
 พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดให้รื้อไปปลูกถวายเป็นกุฏิพระราชอาคันตุกะวัดโมฬีโลก
 เมื่อมาถึงรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ย้ายจากวัดโมฬีโลก ไปปลูก
 เป็นกุฏิเจ้าอาวาสวัดเขมาภิตาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์ สมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์ และทรง
 สร้างกุฏิตึกแทนพระตำหนักแดงของเดิม พระราชทานให้เป็นกุฏิพระราชอาคันตุกะวัดโมฬีโลก

ตลาดแก้วแล้วไม่เห็นตลาดตั้ง
สองปากฝั่งก็แต่ล้วนสวยพุกกา
ไอร์รินรินกลิ่นดอกไม้ใกล้คงคา
เหมือนกลิ่นผ้าแพรรำมะเกลือ

ที่ทำการเมืองนนทบุรีเก่า

ผลไม้เมืองนนท์

“ตลาดแก้ว” อยู่ฝั่งตะวันออกของ
แม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามปากคลองบางสี
ทอง คู่กับ “ตลาดขวัญ” ซึ่งอยู่ถัดไปใกล้วัด
บางขวาง สองตลาดนี้ขึ้นกับตำบลสวน
ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ชื่อสวน
ใหญ่ได้บ่งบอกอาณาบริเวณว่าเป็นสวน
ผลไม้ที่กว้างใหญ่ เมื่อปีพ.ศ.๒๐๔๒ ในรัช
สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

“ตลาดขวัญ” นี้ เป็นที่ตั้ง ที่ทำ
การเมืองนนทบุรีมาที่ “ตลาดแก้ว” เป็น
อาคารสี่เหลี่ยมที่สวยงามมาก จนถึงวัน
จันทร์ที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ย้าย
ที่ทำการหรือศาลากลางจังหวัดนนทบุรีไป
ที่ริมถนนรัตนาธิเบศร์ ตำบลบางกระสอ
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

“ตลาดแก้ว” มีชื่อเสียงด้านผลไม้
นานาชนิด รสชาติหวาน มันกรอบ เช่น
ทุเรียนหมอนทอง ก้านยาว และพันธุ์
ต่างๆ ได้ชื่อว่า “ผลไม้เมืองนนท์” มาถึง
ทุกวันนี้ เพราะนนทบุรีเป็นเมืองที่ราบลุ่ม
ภาคกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่
การเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ต่างๆ ได้ดี
ตลอดจนไม้ดอกไม้ประดับหลากหลาย
ชนิด มีให้นักชิมนักท่องเที่ยวเลือกซื้อได้
สะดวก ปัจจุบันเรียกว่า “ตลาดท่าหน้า
นนทบุรี”

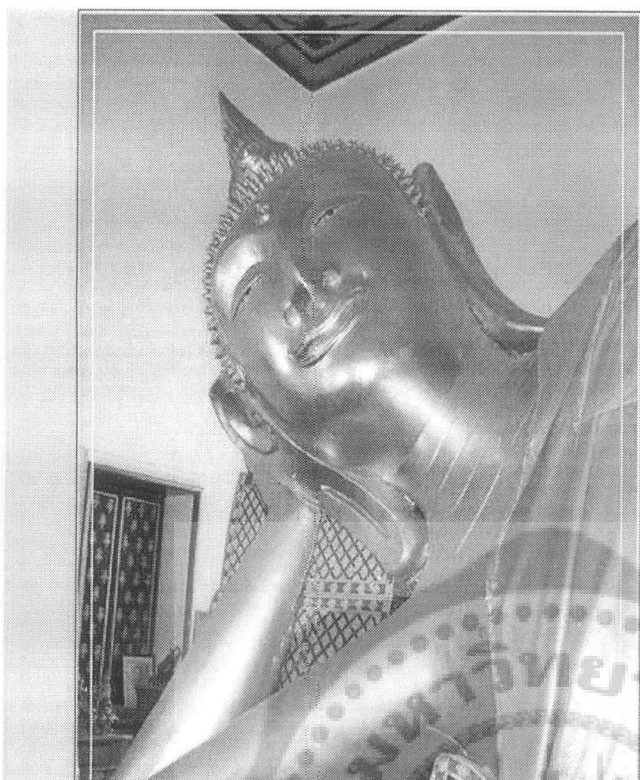

พระบรมธาตุเจดีย์ เกาส์เกร็ด นาแกบุรี

เกียรติคุณที่น่ายกย่อง

จึงเกรงที่สำนักงาน (เขต) แห่งบ้านเก่า
 ดิฉัน (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ)
 ได้ (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ)
 มี (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ)

ผู้ที่ (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ)
 ทั้ง (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (ชื่อ)
 (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล)
 ที่ (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล) (ชื่อ) (นามสกุล)

“เกร็ดย่านบ้านมอญ” ประกอบด้วย
เกาะเกร็ด วัดปรมัยยิกาวาส วัดสนาม
เหนือ วัดกลางเกร็ด วัดเสาชิงทอง วัดไผ่
ล้อม ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

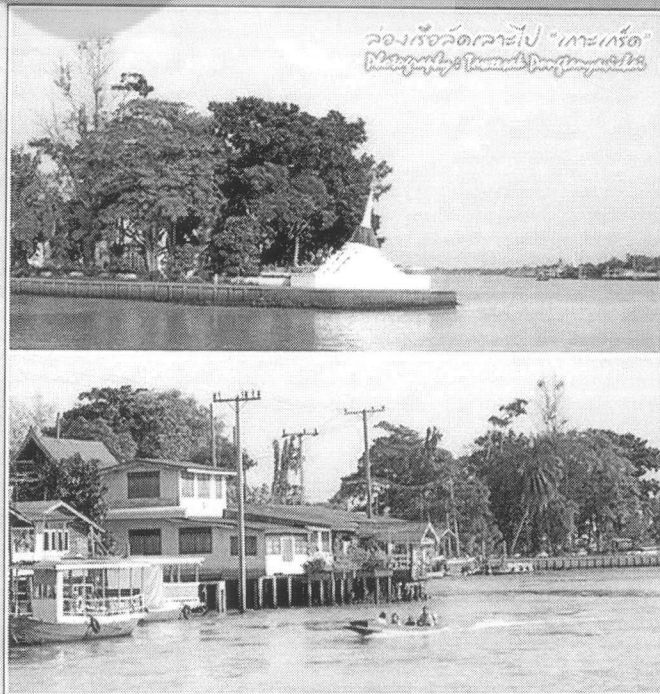
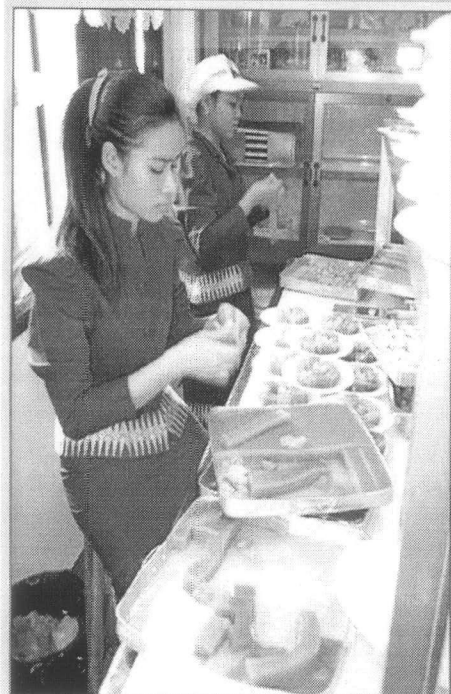
“เกาะเกร็ด” กิดขึ้นจากการขุดคลอง
ลัดแม่น้ำในสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อมา
กระแสน้ำได้เปลี่ยนทิศทางซัดตลิ่งพัง
ขยายคลองกว้างมากกลายเป็นเกาะเกร็ด
และแม่น้ำลัดเกร็ดในปัจจุบันและแม่น้ำ
อ้อมเกร็ด ซึ่งสองแม่น้ำดังกล่าวก็คือ
แม่น้ำเจ้าพระยาเดิม เกาะเกร็ดมีฐานะ
เป็นตำบล เป็นศูนย์กลางชุมชนชาวมอญ
มีวัดปรมัยยิกาวาสหรือวัดปากอ่าวที่เก่าแก่
เป็นศูนย์รวมศรัทธา สร้างจากช่างฝีมือ
เยี่ยมดูจากศิลปะแบบมอญตามี่ต่าง ๆ
เช่น พระนอนองค์ใหญ่ ภาพเขียนฝาผนัง
การสลักหินอ่อนแบบรามัญ นอกจากนี้ยังมี
วัดที่นำชมบนเกาะ เช่น วัดไผ่ล้อม วัด
ฉิมพลี เป็นวัดที่มีศิลปะและลวดลายหน้า
บันของโบสถ์คล้ายวัดสุทัศน์แต่มีขนาดเล็ก
กว่า

วัดปรมย์นิการาส

วัดปรมย์นิการาส” หรือ “วัดป่าอ้อ” สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช โดยชาวมอญอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เกาะเกร็ดและสร้างวัดนี้ให้เป็นวัดประจำชุมชน ต่อมาวัดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา รัชกาลที่ ๕ โปรดให้ปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ สิ่งสำคัญภายในวัดได้แก่ พระเจดีย์ทรงมณฑป พระวิหารพระพุทธโลยานัน เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป 46 องค์ พระองค์ใต้พระราชทานตราพระเกี้ยวประดับหน้าบันด้วย พื้นเพดานเป็นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปทุมจุลจอมเกล้าเจดีย์ย่างกุ้งเป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมตั้งอยู่ริมหน้าได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร

ล่องเรือลัดเกาะไป “เกาะเกร็ด”
พิพิธภัณฑ์ชุมชนโบราณเมืองอโยธยา

การเล่นเพลงเรือ

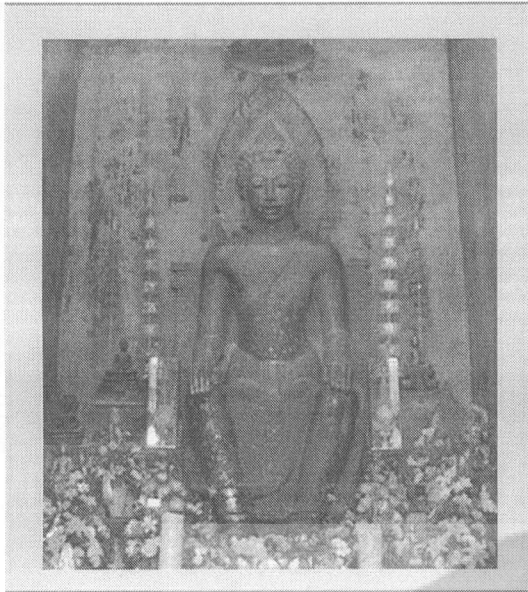

วัดหน้าพระเมรุ
Wat Nua Phra Men

มาตลอดที่หน้าวัดหน้าพระเมรุ
มีนิทรรศการที่จัดขึ้นเป็นประจำ
ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน
ที่สนใจได้เข้าชมและศึกษา
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
และวิถีชีวิตของชุมชน
ในเขตเมืองเก่าของกรุงเทพฯ
ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรมอันสูงส่ง
และมีความสำคัญต่อเมือง
และประเทศชาติ

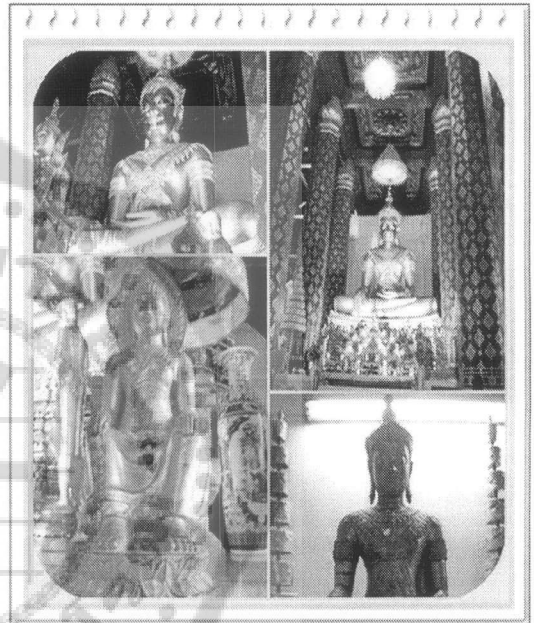
“วัดหน้าพระเมรุ” นี้ พระองค์อินทร์ในรัชกาล
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงสร้างเมื่อปี พ.ศ.2046
เป็นวัดเดียวในกรุงศรีอยุธยาที่ไม่ถูกพม่าทำลายและ
ยังคงสภาพที่ดีมาก เพราะพม่าได้ไปตั้งกองบัญชาการ
อยู่ที่วัดนี้พระอุโบสถเป็นแบบอยุธยาซึ่งมีเสาอยู่ภายใน
แต่หน้าจะมาเพิ่มเสารับชายคาที่หลังในรัชสมัยสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระประธานในอุโบสถซึ่งสร้าง
ปลายสมัยอยุธยาเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องหล่อสำริด
ขนาดใหญ่ที่สุดที่ปรากฏและมีความงดงามมาก
ด้านหลังพระอุโบสถยังมีอีกองค์หนึ่ง คือพระศรีอารีย
เมตไตรย์

ต่อมารัชกาลที่ 3 มีการปฏิสังขรณ์โดยรักษา
แบบอย่างเดิมไว้ และได้เชิญพระพุทธรูปศิลานั่งห้อย
พระบาทสมัยทวารวดีจากวัดมหาธาตุมาไว้ในวิหารน้อย
ซึ่งอยู่ฝั่งขวาของอุโบสถอีกด้วย พระพุทธรูปศิลาแบบ
นั่งห้อยพระบาทสมัยทวารวดีนี้ นับเป็น 1 ใน 6 องค์ที่
มีอยู่ในประเทศไทย จึงนับเป็นสิ่งที่มีค่ามาก

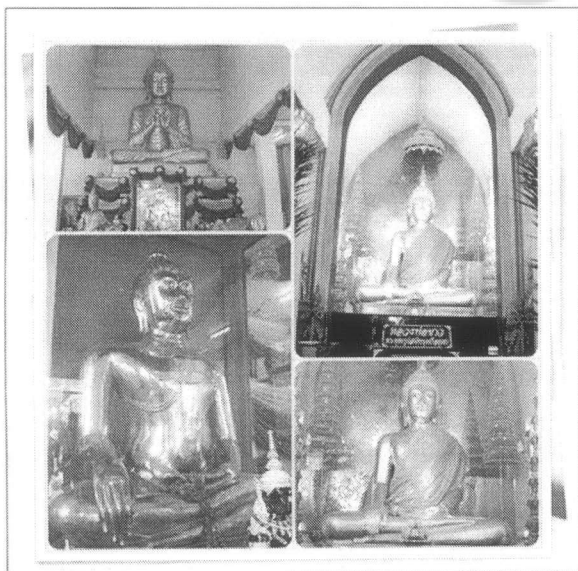

ต่อมารัชกาลที่ ๓ มีการปฏิสังขรณ์โดยรักษาแบบอย่างเดิมไว้ และได้เชิญพระพุทธรูปศิลานั่งห้อยพระบาทสมัยทวารวดีจากวัดมหาธาตุมาไว้ในวิหารน้อย ซึ่งอยู่ฝั่งขวาของอุโบสถอีกด้วย พระพุทธรูปศิลาแบบนั่งห้อยพระบาทสมัยทวารวดีนี้ นับเป็น 1 ใน 6 องค์ที่มีอยู่ในประเทศไทย จึงนับเป็นสิ่งที่มีความ

วัดหน้าพระเมรุ อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำลพบุรีและริมคลองสระบัวตรงข้ามพระราชวังโบราณด้านเหนือ ตำบลท่าवासกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพระอารามหลวงสามัญชั้นตรี เป็นวัดโบราณที่สำคัญวัดหนึ่ง ตามตำนานกล่าวว่า พระองค์อินทร์ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงสร้างเมื่อจุลศักราช 865 พ.ศ.2047 ประทานนามว่า "วัดพระเมรุราชิการาม" ต่อมาภายหลังเรียกกันทั่วไปว่า "วัดหน้าพระเมรุ" ตามพงศาวดารกล่าวว่า ก่อนที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิจะทำสัญญาสงบศึกกับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง เมื่อ พ.ศ.๒๐๙๒ ได้โปรดให้พนักงานออกไปปลุกราชสันธธาคาร(พลับพลา) ณ ตำบลพระเมรุ

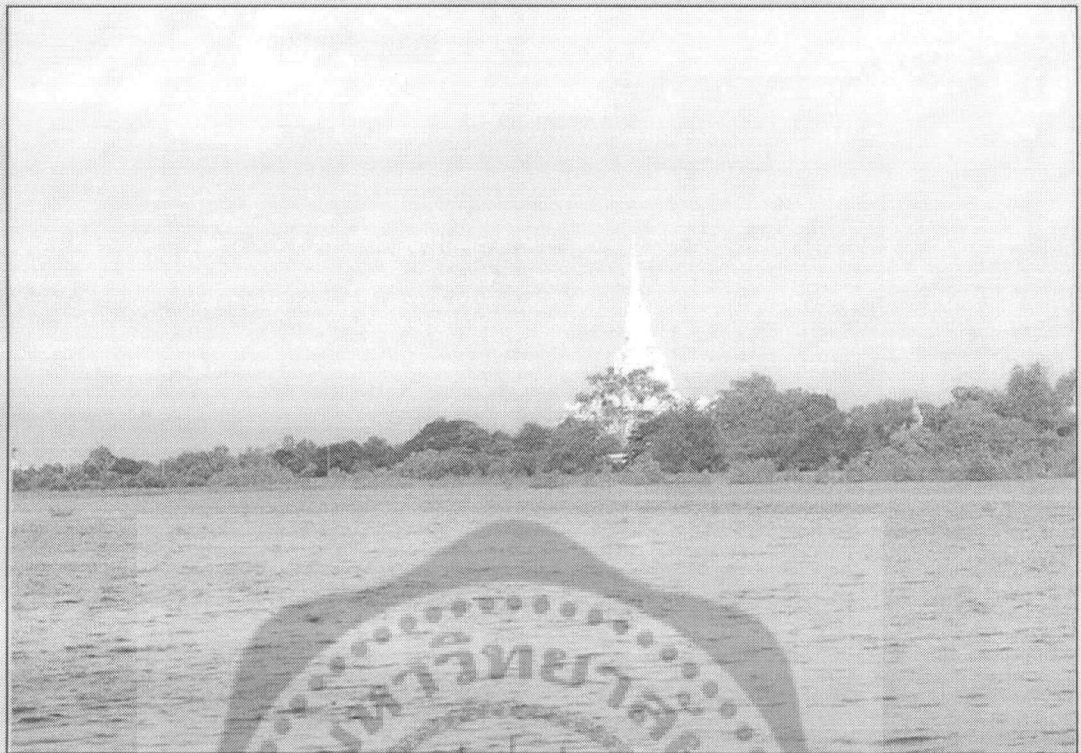

หลวงพ่พุทธรนิมิต อายุกว่า 500 ปี (องค์ซ้าย-ขวา

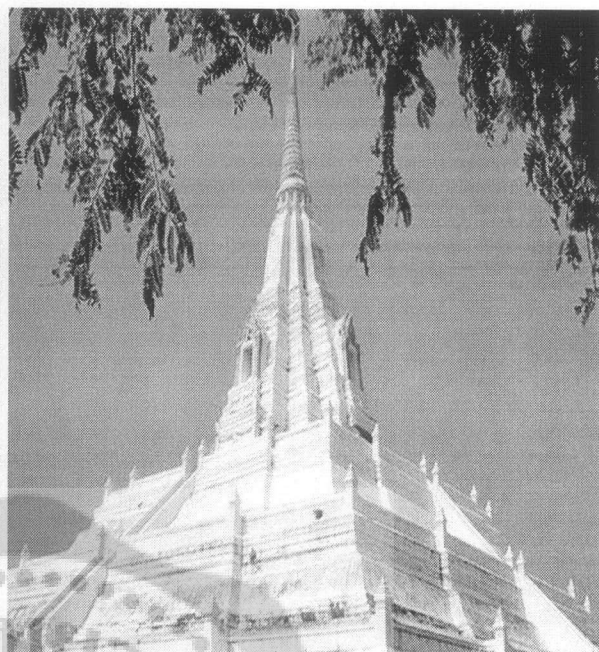
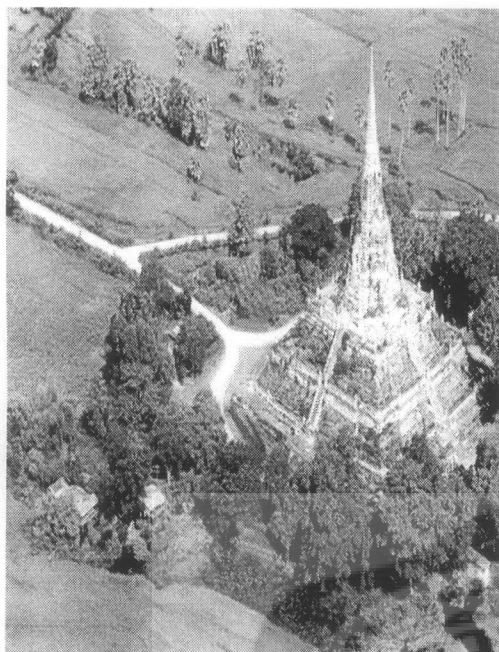
ราชิการามกับวัดหัสดาวาส ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ห่างจากวัดหน้าพระเมรุเล็กน้อย มีราชบัลลังก์อาสน์ 2 พระที่นั่ง สูงเสมอกัน ระหว่างพระที่นั่งห่าง 4 คอก แล้วให้แต่รัตนตยาอาสน์สูงกว่าราชอาสน์อีกพระที่นั่งหนึ่ง ให้เชิญพระศรีรัตนตรัยออกไปไว้เป็นประธาน

หลวงพ่อขาว อายุกว่า 500 ปี (องค์บน-ล่าง ขวา)

การพัฒนาที่ยั่งยืน
 ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจาก
 องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ
 คือ 1. เศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ
 2. สังคมที่เอื้ออำนวย
 3. สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย
 ซึ่งประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมาย
 ในระดับสูงของระดับการพัฒนา
 ได้ก็ต่อเมื่อทั้งสามด้านนี้

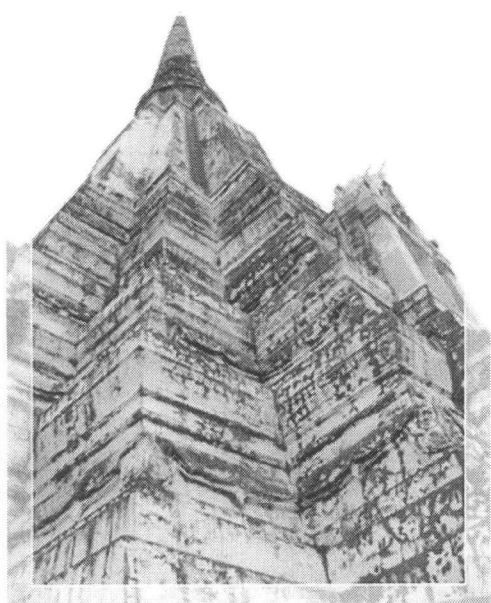

“เจดีย์ภูเขาทอง” เป็นพระเจดีย์สูงใหญ่อยู่ทาง
ท้องทุ่งด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ นอกตัวเมืองกรุง
ศรีอยุธยา ๒ กิโลเมตร ประดิษฐานพระบรม
สารีริกธาตุ

พระเจดีย์ภูเขาทองมีลักษณะพิเศษต่างเจดีย์
อื่น ๆ คือ เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณขนาด
ใหญ่และแผ่กว้างซ้อนกันไป ฐานแต่ละชั้นจะมีบัวถลา
ขนาดใหญ่แปลกกว่าฐานเจดีย์ไทยตามปกติ ถัดจาก
ชุดฐานประทักษิณนี้จะมีฐานบัวและฐานสิงห์ของเจดีย์
เหลี่ยมใหญ่ย่อมุมไม้สิบสอง มีซุ้มจรนำทั้ง 4 ทิศแบบ
อยุธยา ในหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่ากล่าวว่า
สมเด็จพระรามาเมศวรทรงสร้างเมื่อปี พ.ศ. 1930
ต่อมาเมื่อบูรณะยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาได้เมื่อปี
พ.ศ. 2112 ได้สร้างเจดีย์ภูเขาทองขึ้นไว้เป็นที่ระลึก
ยอดพระเจดีย์ติดทองคำเป็นสีทองอร่าม ชาวกรุงศรี
อยุธยาจึงเรียกกันติดปากว่า “ภูเขาทอง” สืบมา

ปีพ.ศ. 1500 สมัยรัชกาลจอมพล ป.พิบูล
สงครามบูรณะใหม่ มีติดทองคำหนัก 25 บาท ที่ยอด
พระเจดีย์ให้สมชื่อภูเขาทองจริง ๆ อยู่มาไม่นานมีขโมย
ขโมยทองคำไป

มีพงศาวดารรวมฉบับกล่าวถึง “เจดีย์ภูเขาทอง” มีที่มาที่ไป ดังนี้

1. พงศาวดารเหนือ กล่าวว่าสมัยหนึ่งพระนเรศวรทรง
 สากษัตริย์มอญผู้ครองเมืองสะเทิมได้ยกพยุหแสนยานุ
 40 แแสนมาส้อมกรุง ได้ตั้งค่ายอยู่ ณ ตำบลนนทรี เมื่อได้
 ทราบว่าพระนารายณ์ได้ครองราชย์สมบัติที่กรุงพระเด
 ชานุกภาพ จึงแต่งหนังสือแจ้งไปยังพระนารายณ์เป็น
 ใจความว่า ที่ได้ยกพลมาครั้งนี้ เพื่อจะสร้างวัดพันคนละ
 วัด ฝ่ายพระนารายณ์ก็รับคำพินันนั้น โดยตรัสว่า “พระเจ้า

ที่จะสร้างก็สร้างเถิด คนละมุมเมือง เจ้าที่สร้างทางทิศพายัพ เราจะอยู่ข้างทิศทวารดี” พระนเรศวรทรงสา
 จึงสร้างพระเจดีย์กว้าง 3 เส้น สูง 7 เส้น 4 วา 2 ศอก ก่ออยู่ 15 วัน ถึงบวักกลุ่มให้นามว่า “วัดภูเขา
 ทอง” พระนารายณ์เห็นว่าจะแพ้จึงคิดเป็นกลอุบายทำไครงไม้เอาผ้าขาวคาด พระนเรศวรทรงสาเห็น
 เช่นนั้นคิดกลัวก็เลิกทัพกลับไป เจดีย์ที่พระนารายณ์ทรงสร้างพงศาวดารเหนือกล่าวว่า คือ เจดีย์วัดชัย
 มงคล

2. จากพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาบอกว่า สมเด็จพระราเมศวร ซึ่งเป็นราชโอรสของ
 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ปฐมกษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยา เป็นผู้สถาปนาวัดนี้ขึ้น ซึ่งมีความ
 ตามพงศาวดารว่า “ศักราช 479 เถาะ นพศก(พ.ศ. 1930) สถาปนาวัดภูเขาทอง”

3. สำหรับองค์พระเจดีย์ประธานของวัดนั้น ตามหนังสือคำให้การของชาวกรุงเก่าว่า พระเจ้าหง
 สลาวดีบุเรงนองเป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2112 อันเป็นปีที่ไทยต้องเสียกรุงศรีอยุธยาแก่ข้าศึก ความใน
 คำให้การของชาวกรุงเก่าเขียนไว้ดังนี้ “ในเวลาเมื่อพระเจ้าหงสาวดียังประทับอยู่พระนครศรีอยุธยา
 ได้โปรดให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่องค์หนึ่ง ที่ตำบลทุ่งภูเขาทอง ขนานนามพระเจดีย์นั้นว่า เจดีย์ภูเขาทอง
 ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้”

หมดเวลาแล้วครับเพื่อนๆ ก่อนจากกันเรา
 ลองบทวนกันนะครับว่า นิราศ หมายถึงอะไร และ
 นิราศภูเขาทอง ของสุนทรภู่มีรูปแบบ เอกลักษณ์ และ
 ลีลาการเขียนเป็นอย่างไร....

เพื่อเป็นการเฉลยเตรียม จุกมี
 ภาพปริศนามาฝาก..เพื่อนๆลอง
 ทายดูซิว่า แต่ละภาพหมายถึง
 อะไร ?.....

ทนาย

ทนาย

ทนาย

แบบฝึกหัดระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านอ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย
หน่วยที่ 3 เรื่อง นามสถานสำคัญตามนิราศ

คำชี้แจง จงเลือก x คำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นลักษณะสำคัญของนิราศ

- ก. แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง
ข. มักแต่งด้วยกาพย์
ค. พรรณนาการจากกันหรือจากที่อยู่และมักแทรกบทอาลัย
ง. เป็นการพรรณนาถึงคนรัก

2. นิราศเรื่องใดคือนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่

- ก. นิราศสุพรรณ
ข. นิราศพระบาท
ค. นิราศเมืองแกลง
ง. นิราศภูเขาทอง

3. นิราศภูเขาทองแต่งในสมัยใด

- ก. สมัยรัชกาลที่ 1
ข. สมัยรัชกาลที่ 2
ค. สมัยรัชกาลที่ 3
ง. สมัยรัชกาลที่ 4

4. เหตุใดสุนทรภู่จึงเดินทางไปจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

- ก. เพื่อท่องเที่ยวคลายอารมณ์
ข. เพื่อจำพรรษาวัดภูเขาทอง
ค. เพื่อนมัสการรอยพระพุทธรูปบาท
ง. เพื่อนมัสการการเจดีย์ภูเขาทอง

5. ข้อใดเรียงลำดับชื่อวรรคของกลอนได้ถูกต้อง

- ก. วรรคลำดับ วรรครอง วรรครับ วรรคส่ง
ข. วรรคลำดับ วรรครับ วรรครอง วรรคส่ง
ค. วรรครับ วรรคลำดับ วรรครอง วรรคส่ง
ง. วรรครับ วรรครอง วรรคลำดับ วรรคส่ง

6. "มีเจดีย์วิหารเป็นลานวัดในจังหวัดเขาแขวงกำแพงกัน ที่องค์ก่อย่อเหลี่ยมสลับกัน เป็นสามชั้นเชิงชานตระหง่านงาม"

ข้อความที่ยกมาให้คุณค่าด้านใด

- ก. จิตรกรรม
ข. สถาปัตยกรรม
ค. ประติมากรรม
ง. ทัศนกรรม

7. วัดใดต่อไปที่ไม่ถูกพม่าเผา

- ก. วัดราชบูรณะ
ข. วัดหน้าพระเมรุ
ค. วัดภูเขาทอง
ง. วัดเขมา

8. จากเรื่องนิราศภูเขาทอง หนูพุด มีความเกี่ยวข้องกับสุนทรภู่อย่างไร

- ก. เป็นบุตรชายของสุนทรภู่
ข. เป็นเด็กที่มาเรียนแต่งกลอน
ค. เป็นหลานที่ญาตินำมาฝากไว้
ง. เป็นเด็กวัดที่คอยติดตามสุนทรภู่

9. ข้อความต่อไปนี้ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

- ก. เจดีย์ภูเขาทองมีลักษณะพิเศษต่างเจดีย์อื่น ๆ คือ เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณขนาดใหญ่ และแผ่กว้างซ้อนกันไป

ข. เจดีย์ภูเขาทองสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ไทยรบชนะพม่า

ค. เจดีย์ภูเขาทองได้มีการบูรณะขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. 1500 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ง. สมเด็จพระรามาเมศวร พระราชโอรสของสมเด็จพระ

พระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) เป็นผู้สถาปนาวัดภูเขาทองขึ้นเมื่อ "ศักราช 479 เถาะ นพศก (พ.ศ. 1930)"

10. "ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
เดี๋ยวนี้มีมอญนอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา
ทั้งผัดหน้าจับเขมาเหมือนชาวไทย"

จากบทกลอนดังกล่าวได้สะท้อนวิถีชีวิตของคนไทยด้านใด

- ก. การครองเรือน
ข. การแต่งตัว
ค. ความเชื่อ
ง. ประเพณี

เฉลยแบบฝึกหัดระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทย
หน่วยที่ 1 นามสถานสำคัญตามนิราศ

1. ค	2. ค	3. ค	4. ง	5. ข
6. ข	7. ข	8. ก	9. ข	10. ข

โชคดีนะครับเพื่อน ๆ.....
แล้วพบกันใหม่ในหน่วยต่อไป.....

บรรณานุกรม

เปลื้อง ณ นคร.(2550) สุนทรภู์ครูกี.กรุงเทพฯ :บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด

อานนท์ จิตประภาส.(2551) สุนทรภู่มหากวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์.กรุงเทพฯ :

บริษัทไทยควอลิตี้บุ๊คส์

อนุสรณ์สุนทรภู์ 200 ปี. (2529) กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์

อุดม เขยกิจวงศ์.(2551) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา

เจดีย์ภูเขาทอง

ครั้นรุ่งเช้าฉันได้เสด็จไปเสวย

เสวยสุกรมณชาติตลอด

ไปเจดีย์ที่ภูเขาทอง

ดูธงสีทองอยู่ท่ามกลาง

อยู่กลางทุ่งไร่ไร่นาอันเขียวชอุ่ม

เป็นที่เสด็จมาเสวย

ที่พื้นลานสุกรมณชาติอันดี

คงคาไหลล้อมรอบเป็นเขตรอบคัน

มีเจดีย์วิหารเป็นสถานวัด

นุ่งห่มผ้าขาวสะอาดทั้งนั้น

นามสถานที่สำคัญตามนิราศ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	พระสันติ ยืนยาว
วันเดือนปีเกิด	27 สิงหาคม 2512
สถานที่เกิด	จังหวัดนครนายก
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	ครูสอนพระปริยัติธรรมวัดบางเพ็งใต้
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วัดบางเพ็งใต้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
สถานที่อยู่สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดบางเพ็งใต้ หมู่ที่ ๓ ซอยรามคำแหง 187 ถนนสุขาภิบาล ๓ รามคำแหง เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535	นักธรรมเอก
พ.ศ. 2545	มหาอภิธรรมิกะตรี จาก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อภิธรรมโชติกวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ๕ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2549	ปริญญาตรี เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง คณะศาสนาและ ปรัชญา ภาควิชาพุทธศาสตร์ สาขาพุทธศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2549	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร